

Úvodník

Čermák Karel: Domnělý svět	5
----------------------------	---

Články

Repík Bohumil: K otázce právního prostředku nápravy při překročení přiměřené lhůty řízení	8
Pokorná Hana: Poskytování právních služeb advokátem a meze publicity	28
Ondruš Radek: Bezplatné právní zastupování v České republice (úvaha de lege ferenda)	49
Kovařík Zdeněk: Nová úprava soudních poplatků ve směnečných a šekových věcech	56
Novotná Jaroslava: K některým otázkám účasti obhájců při poskytování právní pomoci cizozemským orgánům	61
Plch David: Alternativní způsoby řešení sporů v mezinárodním obchodním styku	64

Z judikatury

• K postavení advokáta jako zmocněnce obce	71
• K tarifnímu hodnocení zpětvzetí žaloby a souhlasu protistrany se zpětvzetím žaloby	74
• K přechodu nájmu bytu podle § 706 OZ s přihlédnutím k dobrým mravům ve smyslu § 3 obč. zák.	76
• Náklady námitkového směnečného řízení	80
• Námitky směnečných dlužníků při zmocňovacích rubopisech	81
• K zákonnosti a neodkladnosti důkazu provedeného výslechem svědka – poškozeného před sdělením obvinění	84

Z České advokátní komory

1) Informace o schůzi představenstva ČAK konané dne 10. 4. 2001	87
2) Seminář ČAK k návrhu věcného záměru občanského zákoníku (Jaroslav Salač)	88
3) Informace o novele zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů	96
4) Informace o semináři „Mediace pro advokáty?“ (Martina Doležalová)	97

Odpovědi na dotazy

- Odpovědi na dva dotazy ve věci zproštění povinnosti mlčenlivosti
advokáta 98

Z kárné praxe

- Je závazným porušením povinnosti advokáta, jestliže ohrozí
důslednou ochranu práv a zájmů klienta kolizním
zastupováním, když neodmítne právní službu obviněnému,
přestože již poskytuje právní služby dědicům poškozeného,
a to i ve věci vypořádání majetku, vloženého do obchodní
společnosti, v níž byli poškozený i obviněný společníky. 101

Recenze, anotace

- H. Marchetti: Einhundert und fünfzig Jahre Rechtsanwaltskammer
in Oberösterreich 1851 – 2001. Zur Historie der Advokatur
und zur Geschichte der Rechtsanwaltskammer in Oberösterreich
(recenzent Stanislav Balík) 102
- Nový časopis „Mezinárodní právní revue“
(recenzent Pavel Vantuch) 103

Názor

- Jsou všechny změny a doplňky občanského soudního řádu
v souladu s ústavním pořádkem? (Marek Steiner) 105

Sbírka útěchy

- Jde opravdu o pomoc soudu? (Josef Březík) 107

- Víte, že... (Stanislav Balík) 108

Ze zahraničí

- Slovensko*
Polák Peter: Ku koncepcii rekodifikácie trestného práva
procesného v Slovenskej republike 109
- Obsah Bulletinu slovenské advokacie č. 1/2001 124

Mezinárodní vztahy

- Světová konference žen právníček v Londýně
(Marie Cilínková) 125

- Z odborného tisku (Jaroslava Vanderková) 128

- Tisk o advokacii (Jaroslava Vanderková) 132

Různé

- Sdělení určené těm, kteří se chtějí obrátit na Evropský soud pro lidská práva 140
- Celostátní turnaj advokacie v tenise 2001 142

Nakonec (Kresba L. Lichého) 145

Inzerce 146

Sdělení čtenářům

Konstatujeme s potěšením, že na výzvu, otištěnou v čísle 2/2001, obsahující žádost o zasílání zajímavých soudních rozhodnutí, reagovala již řada kolegů. Protože se nám takto v poslední době sešlo větší množství rozhodnutí, děkujeme tímto hromadně všem, kteří na výzvu reagovali a těšíme se i na další zásilky. Prosíme však o pochopení, že o otištění bude rozhodnuto postupně a že též jen postupně budou rozhodnutí uveřejňována v rozsahu, jak to omezený prostor příslušné rubriky umožňuje.

Redakce

UPOZORNĚNÍ PRO ADVOKÁTNÍ KONCIPIENTY:**Příhláška na podzimní vstupní a závěrečné školení**

Připomínáme, že ***příhláška na vstupní školení***, které se koná ***v Brně, v hotelu Continental od 1. do 5. října 2001*** a na ***závěrečné školení***, které se koná ***v Krkonoších od 15. do 19. října 2001, byla otištěna v čísle 5/2001 Bulletinu advokacie na straně 131.***

Příhlášky na obě školení zasílejte na adresu: Česká advokátní komora, Národní tř. 16, 110 00 Praha 1, k rukám pí Šolcové, a to nejpozději do 1. 8. 2001.

Bulletin advokacie jako jediný odborný časopis přináší pravidelně informace o obsahu periodik z oblasti práva a hlavních souvisejících oborů.
Dnes na stranách 128 – 131.

Domnělý svět

Když váš pes označuje patník nebo když vy sami, puzení podobnou potřebou, konečně objevíte dveře s obrázkem chlapečka či holčičky, čurajícími různými způsoby do nočníčku, ani vás patrně nenapadne, že právě řešíte vědeckou úlohu z oboru zvaného sémiotika, což je nauka o znacích a jejich systémech. Po-
mineme nějaké detaily, jako že se znaky dělí na indexy, ikony a symboly nebo že jsem to s tím psem v sémiotice možná trochu přehnal, ale povšimneme si toho, co je to znak. Znak je totiž všechno, co odkazuje k nějaké jiné věci, jako třeba holčička na nočníčku odkazuje k dámské toaletě nebo psí výměšek k existenci konkrétního psa a bůhví k čemu dalšímu, co může interpretovat zase jenom pes. No a jelikož všechno k něčemu jinému odkazuje, neboť, jak učili klasikové, vše souvisí se vším, chápeme, že se takový sémiotik zrovna nenudí, nýbrž má plno práce, jak znaky řádně roztřídit, uvést do systému a správně je interpretovat, aby se nakonec jako voyeur či naopak exhibicionista nepotloukal omylem po dámských záchodcích nebo nepřecházel křížovatku na červenou. Což je pouhý žert pro sémiotiky-začátečníky, neboť pokročilí bádají nad znaky, které prezentuje třeba hudba nebo výtvarné umění nebo film a divadlo či celá oblast estetiky a jiní zase nad mohutným systémem znaků lingvistických, ať už jde o písmo nebo o fonetické projevy a k nim přidružené fenomény třeba kabalistické, mimické či pohybové. Dáme zajisté sémiotikům za pravdu, že fonetický znak „Pavle!“ může odkazovat v souvislosti s dalšími znaky ke všemu možnému, od překvapení, přes přání, příkaz či zákaz až po vášnivě vyznání, což ovšem spíše patří do sémantiky, i když zase na druhé straně sémiotika se považuje za systematicky nadřazenou sémantice a vlastně všem ostatním oborům, včetně třeba gynekologie či pracovního práva.

Pro ty zvláště pokročilé sémiotiky je totiž celý náš svět jenom systém znaků s neomezenou možností odkazů a jejich různých interpretací. Já vám řeknu, že s takovým starým Kantem byl život ještě pohoda: transcendentno, vložené do našeho rozumu, nás všechny více méně stejně vybavilo k poznávání našeho světa vytvářením pojmů a kategorií, takže jsme se klidně mohli vykašlat na nějakou věc o sobě, nepostižitelnou pro naše chápání, a klidně si žít se svým praktickým rozumem, který nás nenechal ani chvíli na pochybách, že pivo je prostě pivo a vepřová prostě vepřová, ať už jako nepoznatelné věci o sobě jsou jakékoliv, ale že to rozhodně nejsou nějaká znamení, jejichž representamina jsou

protialkoholická léčebna či obezita. Sémioza naopak v našem rozumu nic transcendentního nevidí a nějaké pojmy nebo kategorie si moc nepřipouští. Jestli náš rozum už vůbec něco produkuje, jsou to znaky, sloužící ke zběsilé, zcela nesrozumitelné a záhadné komunikaci, a tento nepostižitelný transcendentální svět, který člověk sám vytvořil, je ona jediná skutečnost, v níž žijeme. Takže to teď, v postmoderní době sémiotické, nemáme zrovna lehké, i když zase na druhé straně musíme připustit, že k té zběsilé a zcela nesrozumitelné komunikaci pomocí znaků jsme teď docela dobře technicky vybaveni mobily a internetem. Jakobson, Pearce a jiní otcové zakladatelé sémiotiky byli dozajista inspirátory i tohoto technického pokroku. I informatika patří do sémiotiky.

Teď byste asi očekávali, že se od sémiotiky budu nějak distancovat nebo že začnu popírat použitelnost tohoto myšlení a jeho zvláštní noetiky v právu. Rád bych to učinil, ale neodpovídalo by to zkušenosti a v naší české právní kultuře ani skutečnosti.

I právní myšlení se odjakživa opíralo jako o základ o něco transcendentálního a na tom buďovalo své obecné pojmy a kategorie. Úplně schématicky: byla to idea či snad ctnost spravedlnosti ve starověku, *ius naturae* a *ius divinum* u Tomáše Akvinského, přirozená práva v osvícenském pojetí, práva člověka (lidská práva) v pojetí nejnovějším. Tyto abstrakce zcela unikají jakékoliv možnosti nevyvratitelného empirického nebo filozofického důkazu; prostě se postulují; proto jsou transcendentální.

Právní filozofie první poloviny 20. století – normativismus Kelsenův a jeho školy – se tento transcendentální podklad právního myšlení pokusila odstranit; bylo to ostatně ve stejné době a se stejným aparátem, jako u sémiotiky. Co bychom si povídali: z práva zůstal po této amputaci systém znaků, odkazujících na jiné znaky, a tak dál až ad absurdum. Tento nekonečný absurdní renvoi vždy k dalšímu a dalšímu *representamen* nakonec vytvořilo, snad proti úmyslu svých tvůrců, vlastní fiktivní svět, virtuální realitu, která se sama stala smyslově neuchopitelným a rozumově nepochopitelným transcendentnem.

Problém praktické aplikace tohoto tajemného systému znaků na životní příběhy se změnil v problém, jak tuto aplikaci odmítnout; obvykle s tím, že transcendentální systém znaků je s životním příběhem nekompatibilní, neboť známé znaky k němu přímo neodkazují (chcete-li to polopatě, jde o díry v právu).

Vliv sémiotiky, potažmo normativismu, na světové právní kultury byl spíše okrajový a přechodný. Nikde se snad neprojevil víc, než v Čechách. Za to nemůže jen naše geografická a personální spřízněnost s normativisty nebo snad náš národní sklon ke švejkovskému chytráctví. Hlavní důvod asi leží v tom, že komunistická ideologie podsunula právu novou transcendentální ideu: ideu služby

práva dějinnému pokroku ve smyslu vytvoření beztrždní společnosti odstraněním tříd vykořisťovatelských. Tohle, zdá se mi, česká právní kultura přece jenom odmítla akceptovat a v domnění, že jde o jakousi pia fraus, sáhla raději – zbaběle, tajně a chytrácky – k sémiotické myšlence, že v lidském rozumu nic transcendentálního není, a k normativistickému přesvědčení, že právo žádný transcendentální podklad (včetně toho komunistického) nepotřebuje, neboť jde o systém znaků, v němž jde hlavně o to, jak jej přehledně uspořádat.

Inu, a to nám v české právní kultuře vydrželo až dosud a ještě se tím honosíme, totiž tím, že v hlavě nic transcendentálního nemáme, ale z této hlavy, prostě jakéhokoliv postulátu, že vytvoříme domnělý svět virtuálně fungujících znaků či spíše kryptogramů, zcela neaplikovatelných na příběhy praktického rozumu.

Už se nám dost podařilo tento obraz odcizeného virtuálního práva dostat do pověstného právního vědomí obyvatelstva, ba i do zabedněných hlav úředníků, politiků a právníků všeho druhu.

Transcendentální kryptogramy nás odkazují ke kusu papíru A4, který je potřeba podepsat vpravo dole, opatřit razítkem vlevo nahore a ičem uprostřed; policista, přihlížející vraždě, nemá co řešit, neboť ještě nedošlo trestní oznámení od poškozeného, k němuž odkazuje se všemi podrobnostmi o náležitostech jiný virtuální znak; a jelikož v záhadném systému znaků cosi odkazuje k plzeňskému obchvatu dálnice nebo k průmyslové zóně v Hustopečích, mohu se nadít, že další odkaz míří přímo na mou beztak virtuální existenci jako vlastníka, jakkoliv by se tomu snad můj praktický rozum, blbě zatížený nesčetnými transcendentálními postuláty, vzpíral.

Avšak přátelé, nezoufejte! Po technických novelách našich sémiologicky-normativistických, kryptogramatických a transcendentálních systémů znaků bude hůř a žádná sémiotika vám k interpretaci této právní kabaly nic nepomůže.

Ještě že ta holčička na dveřích dámského WC pořád sedí na hrníčku a já vím, k čemu odkazuje.

Karel Čermák

Květen 2001

JUDr. Bohumil Repík, CSc.

bývalý soudce Soudu pro lidská práva ve Štrasburku

K otázce právního prostředku nápravy při překročení přiměřené lhůty řízení

ÚVOD

Právo, aby věc byla projednána v přiměřené lhůtě, je integrální součástí práva na spravedlivý proces ve smyslu článku 6 Evropské úmluvy o lidských právech (dále jen „Úmluva“).¹⁾ Podmiňuje přímo spravedlivý charakter řízení, neboť neúměrné průtahy mají za následek ztrátu důkazů nebo oslabení jejich hodnoty. Opožděné rozhodnutí může pro účastníka řízení vůbec ztratit smysl, takže nikoli obrazně, ale doslova zde platí rčení anglických právníků, že *justice delayed is justice denied*.²⁾ Příliš pomalá spravedlnost ztrácí kredibilitu v očích veřejnosti a účastník řízení je příliš dlouho vystaven nejistotě o výsledku procesu, úzkostem a stresu s tím spojeným. Zejména v trestních věcech se vytrácí vztah mezi trestným činem a trestem, příliš dlouho trvají zásahy do práv a svobod obviněného, který se má považovat za nevinného (článek 6 odst. 2 Úmluvy).³⁾

Rychlost řízení však není absolutní hodnotou a musí být podřízena vyššímu principu spravedlnosti, který by mohl být ohrožen přílišnou úspěchaností řízení. „Spravedlnost není nikdy v takovém nebezpečí, jako když se uskutečňuje příliš rychle.“⁴⁾ Protiváhou práva na rychlé řízení je v trestních věcech právo obviněného mít dostatek času a možností na přípravu obhajoby [článek 6 odst. 3

---

1) V angloamerickém právu se mluví o právu na rychlý proces (right to a speedy trial). V USA je toto právo zaručeno v 6. dodatku ústavy, ale jen pro trestní proces.

2) Srov. např. rozsudek Evropského soudu pro lidská práva (dále jen „Soud“) ve věci X. c. Francie z 31. 3. 1992, A č. 234-C a řadu jiných.

3) Viz např. rozsudek ve věci Wemhoff c. Spolková republika Německo z 27. 6. 1968, A č. 7, § 18.

4) Autorem tohoto citátu je anglický právník J. Fortescue v 15. st. Cituje SPENCER J. R.. La célérité de la procédure pénale en Angleterre, in Revue internationale de droit pénal (dále jen „RIDP“), 3 – 4/1995, s. 431.

písm. b) Úmluvy]. „Článek 6 vyžaduje, aby soudní řízení bylo rychlé, ale současně zakotvuje obecnější princip řádného výkonu spravedlnosti.“⁵⁾

Je to však pomalý výkon spravedlnosti, který je nejzávažnějším problémem justice ve většině států Rady Evropy a který je „endemickou nemocí“ kontinentálních soudních systémů.⁶⁾ Příčinou není jen růst počtu věcí projednávaných soudy a jejich větší složitost, jimž neodpovídá přiměřený růst prostředků na personální a materiální vybavení justice, ale též sama struktura kontinentálního procesu, zejména trestního (více stadií svěřených různým orgánům, opakování mnohých úkonů před těmito orgány, více soudních instancí se složitým systémem opravných prostředků atd.).⁷⁾ Není patrně náhoda, že stížnosti na průtahy v řízení pocházející ze systému *common law*, zejména v trestních věcech, jsou zcela výjimečné, zatímco více než čtvrtina stížností pocházejících z ostatních států se týká překročení přiměřené lhůty řízení podle článku 6 odst. 1 Úmluvy.⁸⁾

Pokud jde o trestní řízení, angloamerický model procesu však nemusí být sám o sobě lékem proti uvedené nemoci. Podle *Spencera*, kromě toho, že byl zdvojnásoben počet soudců, současný anglický systém funguje jen díky tomu, že dvě třetiny obžalovaných před *Crown Court* a 80 až 90 % obžalovaných před *magistrates' courts* uznává vinu (*guilty plea*). Soudy přitom motivují obžalované k uznání viny tím, že obžalovaným, kteří vinu uznali, zmírňují trest zhruba o 30 %. „Ça pue, c'est vrai, mais c'est nécessaire pour que le système fonctionne“ (Pravda, smrdí to, ale je to nutné, aby systém fungoval), říká *Spencer*.⁹⁾ Je třeba dodat, že cenou za fungování tohoto systému v případech závažné kriminality (terorismu, obchodu s drogami apod.), kde hrozí důkazní nouze před soudem, je dále oslabování některých záruk spravedlivého procesu, např. vyvozování nepříznivých závěrů pro obviněného z jeho mlčení (rozsudky Soudu *John Murray* z 8. 2. 1996, *Condron* z 2. 5. 2000, *Averill* ze 6. 6. 2000), zatajení důkazů před

5) Rozsudek ve věci *Boddaert c. Belgique* z 22. 10. 1992, A č. 235-D.

6) CÉDRAS J.: La célérité du procès pénal dans le droit de la common law, in RIDP, 3 – 4/1995, s. 695. Viz též Doporučení Výboru ministrů Rady Evropy n° R (87) 18 ze 17. 9. 1987: Simplification de la justice pénale.

7) CASORLA F. mluví o „strukturální pomalosti přípravného řízení trestního“ v kontinentálním právu, in La célérité du procès pénal en droit français, RIDP, 3 – 4/1995, s. 532.

8) Viz HARRIS D. J. – O'BOYLE M. – WARBRICK C.: *Law of the European Convention on Human Rights*, Butterworths, Londýn, 1995, s. 229; REPÍK B.: *Ludské práva v soudnom konaní*, MANZ, Bratislava, 1999, s. 140 n.

9) SPENCER J. R.: Stať cit. v pozn. 3, s. 421. Tentýž: *Le procès pénal en Angleterre, in Procès pénal et droits de l'homme. Vers une conscience européenne. Sous la direction de DELMAS-MARTY M.*, PUF, Paříž, 1992, s. 128.

obhajobou, které sice nejsou v procesu obžalobou použity, ale které by popřípadě mohly obhajobě prospět (rozsudky Soudu *Edwards* ze 16. 12. 1992, *Jasper* ze 16. 2. 2000, *Fitt* ze 16. 2. 2000 a *Rowe a Davis* ze 16. 2. 2000), použití výpovědi získané mimo trestní řízení na základě povinnosti vypovídat uložené zákonem pod trestní sankcí (rozsudky Soudu *Saunders* ze 17. 12. 1996, *Staines* ze 16. 5. 2000, *I. J. L.* z 19. 9. 2000) apod.

Naproti tomu v Itálii, která je nejčastěji odsuzována ve Štrasburku za průtahy v řízení občanských, správních, ale též v trestních věcech, se nic nezměnilo převzetím angloamerického modelu trestního procesu. Naopak, situace se nadále zhoršila do té míry, že Soud byl nucen prohlásit, že průtahy v řízení před soudy v Itálii jsou trvalou praxí, která je neslučitelná s Úmluvou a proti které nemají strany žádný vnitrostátní prostředek nápravy. Taková situace je vážnou hrozbou pro právní stát, kde „práva musí jít“.¹⁰⁾ Tvrdší postoj zaujal též Výbor ministrů Rady Evropy, který kontroluje výkon rozsudků Soudu a který sám rozhodl podle článku 32 Úmluvy v původním znění v 1 600 věcech, že Itálie porušila článek 6 odst. 1 Úmluvy tím, že její soudy překročily přiměřenou lhůtu řízení. Pod tlakem orgánů Rady Evropy Itálie přijala řadu opatření obecné povahy za účelem zrychlit soudní řízení, a to:

- program strukturální reformy soudního systému (vtělení článku 6 Úmluvy do italské ústavy, nové a racionálnější rozdělení pravomoci mezi občanské a správní soudnictví, rozšíření pravomoci samosoudce, vytvoření instituce smířčího soudce, nové zjednodušené mechanismy řešení konfliktů, modernizace některých procesních pravidel);
- zvláštní opatření k vyřízení starých občanských věcí (vytvoření tzv. *sezioni stralcio*, provizorních soudních útvarů složených z honorárních soudců), podstatné zvýšení počtu soudců a administrativních pracovníků, přijetí rezolucí Nejvyšší soudní rady za účelem zavedení mechanismů kontroly soudců s cílem zabránit průtahům v řízení;
- opatření k omezení nápadu stížností na štrasburský Soud zavedením možnosti rychlého odškodnění na vnitrostátní úrovni při překročení při-

---

¹⁰⁾ Rozsudky ve věci *Bottazzi c. Itálie* ze 28. 7. 1999, § 22 a ve věci *Ferrari c. Itálie* ze 28. 7. 1999, § 21. Je to velmi tvrdé odsouzení porušování Úmluvy, neboť Soud ani soustavné porušování nejzákladnějších lidských práv příslušníků kurdské menšiny Tureckem nikdy neprohlásil za tzv. administrativní praxi, která kromě jiného zbavuje stěžovatele povinností vyčerpat vnitrostátní prostředky nápravy, které se za takové situace považují za neúčinné.

měřené lhůty řízení; příslušný návrh zákona byl již projednán senátem a brzy má být přijat parlamentem.¹¹⁾

Na pozadí této situace a v kontextu s úsilím orgánů Rady Evropy dosáhnout konečně obratu při respektování požadavku článku 6 odst. 1 Úmluvy, aby soudní řízení bylo v členských státech skončeno v přiměřené lhůtě, je třeba posuzovat obrat v judikatuře Soudu, k němuž došlo rozsudkem ve věci *Kudla c. Polsko*.¹²⁾ V tomto rozsudku Soud vyslovil, že článek 13 Úmluvy ukládá státům povinnost zaručit účinný právní prostředek nápravy před vnitrostátními orgány také tehdy, jestliže bylo porušeno právo strany uvedené v článku 6 odst. 1, aby věc byla projednána v přiměřené lhůtě. Neexistence takového prostředku na vnitrostátní úrovni je porušením článku 13 Úmluvy. Dosud Soud i zaniklá Komise soustavně judikovaly tak, že článek 13 nelze aplikovat, jde-li o porušení článku 6, neboť toto poslední ustanovení je *lex specialis* ve vztahu k ustanovení článku 13 Úmluvy a garance, které poskytují článek 13, jsou absorbovány garancemi článku 6 Úmluvy.¹³⁾

Předmětem našich úvah je tento obrat v judikatuře Soudu a důsledky, které z něho vyplývají zejména pro vnitrostátní právo členských států Rady Evropy.

I. DOSAVADNÍ JUDIKATURA

1. K článku 35 odst. 1 (dříve článku 26) Úmluvy

Na rozdíl od některých jiných složek práva na spravedlivý proces není právo na projednání věci v přiměřené lhůtě ve většině ústav států Rady Evropy uvedeno a v některých státech není obsaženo ani v procesních kodexech. Je dané povahou tohoto práva, že je obtížné transformovat je do přesných a vynutitelných pravidel.¹⁴⁾ Na rozdíl od jiných procesních práv, jejichž porušení lze zpravidla napravit

11) Viz rezoluci Výboru ministrů Rady Evropy ResDH (2000) 135 z 25. 10. 2000, Gazette, Conseil de l'Europe, Cahier Comité des Ministres, N° IX, oct. 2000, s. 40 n.

12) Rozsudek z 26. 10. 2000 (stížnost č. 30210/96).

13) Např.: ve věci *Pizzetti c. Itálie* (rozsudek Soudu z 26. 2. 1993, A č. 257-C) Komise ve své zprávě vyslovila názor, že „ustanovení Úmluvy nelze vykládat tak, že ukládají státům povinnost vytvořit orgány ke kontrole soudní moci. Proto je Komise toho názoru, že článek 13 nelze aplikovat, jestliže k namítanému porušení Úmluvy došlo soudním aktem“.

14) Viz *Procédures pénales d'Europe, sous la direction de DELMAS-MARTY M.*, PUF, Paříž, 1995, s. 507; BASSIOUNI M. CH.: *Human Rights in the Context of Criminal Justice: Identifying International Procedural Protections and Equivalent Protections in National Constitutions*, *Duke Journal of Comparative and International Law*, 1993, vol. 3, n° 2, s. 235 n.

zejména zmatečností a popřípadě opakováním řízení, jeho části nebo jednotlivého úkonu, porušení práva na přiměřeně rychlé řízení dodatečně napravit nelze.¹⁵⁾ Lze zabránit, aby nedošlo k dalším průtahům, ale už jednou nastalý průtah odstranit nelze; lze pouze poskytnout za porušení práva náhradu nebo jinou kompenzaci, uvedení do původního stavu (*restitutio in integrum*) však možné není. Platí zde jako pravidlo to, na co Komise upozornila jen jako na možnost v případě porušení jiných procesních práv: „V mnoha případech náprava (*redressement, restitutio in integrum* v anglické verzi) může záležet jen v odstranění následků porušení, samo porušení však nelze odstranit (*effacer, wip out*) s retroaktivním účinkem.“¹⁶⁾

Ve většině smluvních států neexistují žádné právní prostředky nápravy při porušení práva, aby věc byla projednána v přiměřené lhůtě, a to ani ve formě náhrady škody či jiné kompenzace.¹⁷⁾ Jen v některých zemích existují prostředky, které za určitých podmínek lze považovat za účinný právní prostředek nápravy, který je nutno vyčerpat před podáním stížnosti na Soud podle článku 35 odst. 1 (dříve článku 26) Úmluvy, popřípadě prostředky, jejichž využitím ze strany státu může stěžovatel ztratit postavení poškozeného ve smyslu článku 34 Úmluvy a tím i legitimaci k podání stížnosti na Soud. Jde o prostředky trojího druhu.

a) V Belgii, Holandsku, SRN a ve Švýcarsku se v trestních věcech na základě judikatury nejvyšších soudních instancí vyvozují z překročení přiměřené lhůty řízení důsledky pro stanovení trestní sankce a ve výjimečných případech i pro možnost trestního stíhání jako takového. Na základě této judikatury lze přiměřeně zmírnit trest, popř. vůbec upustit od uložení trestu. V extrémních případech lze trestní stíhání zastavit, popř. odmítnout přijetí obžaloby.¹⁸⁾ Právní základ těch-

---

15) Návrh Commission justice pénale et droits de l'homme, aby překročení zákonem stanovené nebo soudem prodloužené lhůty ke skončení přípravného řízení bylo sankcionováno zmatečností řízení, pochopitelně nebyl přijat. Viz La mise en état des affaires pénales. Rapports, La documentation française, Paříž, 1991, s. 101 a CASORLA F.: Stat cit. v pozn. 7, s. 522.

16) Rozhodnutí Komise z 8. 7. 1974, X. c. Rakousko, DR, 1, s. 44.

17) Viz PEUKERT W.: La célérité de la procédure pénale. La jurisprudence des organes de la Convention européenne des droits de l'homme, RIDP, 3 – 4/1995, s. 675 n. Viz též REPÍK B.: d. cit. v pozn. 8, s. 141 a 150 n.

18) Viz BOSLY H. D. – DE VALKENEEER CH.: La célérité dans la procédure pénale en droit belge, RIDP, 3 – 4/1995, s. 453; CORSTENS G.: La célérité de la procédure pénale aux Pays-Bas, tamtéž, s. 609; MYJER E.: Notes sur les incidences de la CEDH sur la procédure pénale aux Pays-Bas, Revue universelle des droits de l'homme, 10 – 11/1992, s. 443; HÜNERFELD P.: La célérité dans la procédure pénale en Allemagne, RIDP, 3 – 4/1995, s. 403 n.; PIQUEREZ G.: La célérité de la procédure pénale en Suisse, tamtéž, s. 668 n.

to kompenzací za porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě je v SRN odvozen přímo z principu právního státu, v Belgii je zastavení trestního stíhání odůvodňováno ztrátou možnosti předložit usvědčující důkazy nebo je popírat obhajobou. Také v Irsku lze řízení anulovat (zastavit) v zájmu spravedlnosti, jestliže průtahy poškodily obhajobu.¹⁹⁾

Ve skotském právu existuje již od r. 1701 tzv. pravidlo 110 dnů. Je-li obviněný ve vazbě a hlavní líčení nebylo zahájeno ve lhůtě 110 dnů od podání obžaloby, obviněný musí být propuštěn na svobodu a trestní stíhání automaticky zastaveno.²⁰⁾ Podle ruského trestního řádu překročení zákonem stanovených lhůt pro přípravné řízení má za následek zmatečnost všech úkonů provedených po lhůtě.²¹⁾ V obou těchto případech však jde spíše o opatření zabráňující průtahům v řízení než o sankci za průtah již nastalý. Ještě jiný význam má v anglickém právu zastavení trestního stíhání z důvodu tzv. abúzu procesu, jestliže k zahájení trestního stíhání dojde neúměrně dlouho po spáchání trestného činu a obviněnému se tím podstatně ztěžuje možnost obhajoby. Např. ve věci *Telford Justices ex parte Badhan* bylo zrušeno postavení obviněného před soud proto, že obviněnému nemůže být zajištěn spravedlivý proces, jestliže poškozená podala trestní oznámení 15 let poté, co měla být údajně znásilněna.²²⁾

Z hlediska Úmluvy zmírnění trestu však může být považováno za nápravu porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě jen tehdy, jestliže soud výslovně určí, v jaké míře byla lhůta překročena a v jaké míře byl trest z tohoto důvodu zmírněn. Také k zastavení trestního stíhání musí výslovně dojít z tohoto důvodu. Jen za těchto podmínek může stěžovatel ztratit postavení poškozeného ve smyslu článku 34 (dříve článku 25) Úmluvy a tím i legitimaci k podání stížnosti na štrasburský Soud.²³⁾ Soud to však považuje za výjimku z pravidla. „Zmírnění trestu a zastavení trestního stíhání z důvodu nepřiměřené délky řízení zásadně nezabavují dotčenou osobu postavení poškozeného ve smyslu článku 25 (nyní

19) Viz WALSH B.: *The Constitution of Ireland and the European Convention of Human Rights: Comparisons and Contrasts*, in *Liber amicorum Marc-André Eissen*, Bruylant, Brusellex, 1995, s. 467.

20) SPENCER J. R.: stať cit. v pozn. 4, s. 427 – 428.

21) Viz GOLOVKO L.: *La célérité de la procédure pénale en droit russe*, RIDP, 3 – 4/1995, s. 645.

22) SPENCER J. R.: stať cit. v pozn. 4, s. 429.

23) Viz rozsudek Eckle c. SRN z 15. 7. 1982, A č. 51, § 66 – § 67, § 69 – § 70, § 87 a § 94. Viz též rozhodnutí Komise ve věci X. c. SRN ze 16. 10. 1982, *Décision et rapports* (dále jen „DR“), sv. 25, s. 142 a zprávu Komise ve věci Pannetier c. Švýcarsko z 12. 7. 1985, DR, 46, s. 5 n.

článku 34, B.R.); je třeba vzít je v úvahu jen při zhodnocení rozsahu škody, jež byla dotčené osobě údajně způsobena...“.²⁴⁾ Není tedy vyloučeno, že může být přijata stížnost, v níž stěžovatel namítá, že zmírněním trestu mu nebyla dostatečně kompenzována újma, která mu byla způsobena průtahy v řízení.

Náprava porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě ve formě zmírnění trestu, popř. zastavení trestního stíhání, se opírá o principy vnitrostátního práva aplikované vnitrostátními soudy. Právo na takovou nápravu patrně nelze opřít o článek 6 odst. 1 Úmluvy. Štrasburský Soud ani Komise nikdy takové právo z článku 6 nevyvodily. Komise se otázce vyhnula, když k námitce stěžovatele, že trestní stíhání mělo být zastaveno, uvedla: „(...) takové právo, i kdyby je bylo možno vyvodit ze znění článku 6 odst. 1, by se mohlo uplatnit jen za zcela výjimečných okolností“.²⁵⁾

V jiných zemích, např. ve Francii, však soudy judikují tak, že průtahy v řízení nemají vliv ani na platnost řízení, ani na rozhodnutí ve věci samé.²⁶⁾ Uvedený způsob nápravy nepřichází v úvahu ani v případě zproštění obžalovaného nebo zastavení trestního stíhání z jiného důvodu než pro nepřiměřenou délku řízení. Je také pochopitelné, že průtahy v řízení v občanských věcech nemohou mít za následek zmatečnost řízení nebo vliv na rozhodnutí ve věci samé.²⁷⁾

Zmírnění trestu nebo zastavení trestního stíhání však nejsou právními prostředky nápravy ve smyslu článku 35 odst. 1 Úmluvy, které musí stěžovatel vyčerpát předtím, než se obrátí na štrasburský Soud. Mohou být pouze důvodem ztráty postavení poškozeného ve smyslu článku 34 Úmluvy a tím i ztráty legiti-
mace k podání stížnosti na Soud. Je to prostředek, který je v rukou státu, nikoli v rukou obviněného.

b) Jiným právním prostředkem nápravy ve smyslu článku 35 odst. 1 Úmluvy může být ústavní stížnost, ta však také je dostupná jen v několika zemích Rady Evropy (SRN, Španělsko, Česká republika a zřejmě i v některých dalších státech střední a východní Evropy).²⁸⁾ Pro povahu věci nepřichází v úvahu tzv. *renvoi*

---

²⁴⁾ Rozsudek Eckle c. SRN, § 66.

²⁵⁾ Rozhodnutí cit. v pozn. 23, s. 146.

²⁶⁾ Srov. např. EISSEN M.-A.: La durée des procédures civiles et pénales dans la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme, Bulletin d'information de la Cour de cassation, Paříž, 1995, N° 416, s. 224.

²⁷⁾ Tamže, s. 23. Viz též LEMMENS P.: Les effets de la CEDH dans certains domaines du droit civil, Revue universelle des droits de l'homme, 1992, 10 – 11, s. 454.

²⁸⁾ Viz VERDUSSEN M.: La Cour européenne des droits de l'homme et l'épuisement préalable du recours interne au juge constitutionnel, in Liber amicorum..., d. cit. v pozn. 19, s. 435 n.; MELCHIOR M.: Les effets de l'accroissement du nombre des Parties contractantes sur la Convention européenne des droits de l'homme, 8e Colloque inter-

préjudiciel, tj. předložení věci obecným soudem ústavnímu soudu na vyřešení předběžné otázky ústavnosti.

V judikatuře Komise byly řešeny pouze případy pocházející ze SRN,²⁹⁾ Španělska³⁰⁾ a České republiky.³¹⁾ Komise nepřijala stížnosti na průtahy v řízení pocházející z těchto zemí, jestliže stěžovatel nevyužil možnost podat ústavní stížnost. Nebyla-li stížnost ústavním soudem přijata nebo byla-li zamítnuta, Soud samozřejmě není rozhodnutím ústavního soudu vázán a může konstatovat porušení článku 6 odst. 1 Úmluvy.

Ústavní soud v těchto zemích má pravomoc konstatovat porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě nebo obdobného práva podle ústavy a popřípadě přikázat obecnému soudu, nebylo-li řízení ještě skončeno, přijmout opatření k jeho urychlení. Nemá však pravomoc rozhodovat o náhradě škody, jestliže průtahy byla straně způsobena materiální a (nebo) morální škoda. Zůstává otevřenou, v judikatuře dosud neřešenou otázkou, zda v případě pouhého konstatování vnitrostátního orgánu, že právo bylo porušeno, může stěžovatel uplatňovat přímo před štrasburským Soudem, že tím nedosáhl úplné satisfakce, a žádat příznání spravedlivého zadostiučinění v penězích podle článku 41 Úmluvy, nebo musí nejdříve uplatnit nárok na náhradu škody před vnitrostátními orgány, přiznávali-li vnitrostátní právo takový nárok za porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě. Judikatura, že v případě žádosti o spravedlivé zadostiučinění podle článku 41 (dříve článku 50) Úmluvy se nevyžaduje využití možnosti, kterou má stěžovatel, žádat náhradu škody na vnitrostátní úrovni, se týká případů, kdy porušení některého normativního ustanovení Úmluvy nebylo na vnitrostátní úrovni konstatováno.³²⁾

Odmítl-li ústavní soud stížnost bez jejího meritorního přezkoumání, musí stěžovatel vyčerpat též žalobu nebo žádost o náhradu škody, jestliže je to na vnit-

---

national sur la Convention européenne des droits de l'homme, Budapest, 20. – 23. 9. 1995, dok. Rady Evropy H/Coll (95) 5.

29) Viz např. rozh. ve věci X. c. SRN ze 7. 10. 1980, DR, 21, s. 176; ve věci X. c. SRN z 8. 12. 1981, DR, 26, s. 200; ve věci W. c. SRN z 18. 7. 1986, DR, 48, s. 102 aj.

30) Viz rozh. ve věci Union alimentaria Sanders S. A. c. Španělsko z 11. 12. 1987, DR, 54, s. 101; ve věci Prieto Rodriguez c. Španělsko ze 6. 7. 1993, DR, 75, s. 128 aj.

31) Viz rozh. ve věci E. F. c. Česká republika z 29. 6. 1994, DR 78-A, s. 146. Další nepublikovaná rozhodnutí cituje HUBÁLKOVÁ E.: *Stručná rukojeť českého advokáta k Evropské úmluvě o lidských právech*, Bulletin advokacie, říjen 2000, s. 23.

32) Viz rozsudek Neumeister c. Rakousko (čl. 50) ze 7. 5. 1974, A č. 17, § 30. Srov. též SHARPE J. L.: *Article 50*, in *La Convention européenne des droits de l'homme. Commentaire article par article*, Economica, Paříž, 1995, s. 812.

rostátní úrovni možné.³³⁾ Naproti tomu, byla-li ústavní stížnost zamítnuta jako bezdůvodná, nemusí stěžovatel vyčerpat též žalobu na náhradu škody, neboť v takovém případě by žaloba neměla naději na úspěch a nemohla by být proto považována za účinný prostředek nápravy.³⁴⁾

Je však třeba připomenout, že Úmluva, zejména ani její článek 13, nezaručuje možnost podat ústavní stížnost, a to ani tehdy, existuje-li ve státě soudní kontrola ústavnosti.³⁵⁾

c) Z judikatury Komise a Soudu posléze vyplývá, že účinným právním prostředkem nápravy ve smyslu článku 35 odst. 1 (dříve článku 26) Úmluvy může být též žaloba na náhradu škody.³⁶⁾ Soud uvedl, že žaloba na náhradu škody v případě překročení přiměřené lhůty řízení „může přijít v úvahu pro účely článku 26“.³⁷⁾ Ani tento právní prostředek nápravy však zdaleka není k dispozici ve všech smluvních státech buď proto, že často je vyloučena odpovědnost soudců a státu za škodu způsobenou nesprávným výkonem spravedlnosti (tzv. imunita soudců a státu), nebo proto, že podmínky odpovědnosti jsou stanoveny tak, že případná žaloba nespĺňuje požadavky na účinný právní prostředek nápravy. Žaloba na náhradu škody přichází v úvahu z hlediska článku 35 odst. 1 Úmluvy ve Španělsku,³⁸⁾ ve SRN,³⁹⁾ v Holandsku, kde Nejvyšší soud zvrátil předchozí judikaturu soudů, že stát neodpovídá za akty soudů porušující Úmluvu,⁴⁰⁾ popř. v dalších státech. Taková žaloba není účinným právním prostředkem náprav ve Francii, poněvadž zákon vyžaduje hrubé zavinění soudce (*faute lourde*), o které v případě průtahů v řízení zpravidla nejde,⁴¹⁾ dále v Portugalsku, kde stát svou námitku, že stěžovatel nevyužil zákonnou možnost podat žalobu na náhradu škody, nepodložil žádnou judikaturou svých soudů.⁴²⁾

d) Za právní prostředek nápravy v případě průtahů v řízení se však nepovažují stížnosti adresované orgánům státní správy soudů (předsedovi soudu, nadřízenému soudu, ministrovi spravedlnosti). Tyto tzv. *recours hiérarchiques* se

---

33) Viz rozh. Komise ve věci Prieto Rodriguez c. Španělsko, cit. v pozn. 30.

34) Viz rozh. Komise ve věci Union alimentaria Sanders S. A. c. Španělsko, cit. v pozn. 30.

35) Viz rozh. Komise, *Annuaire de la Convention*, zv. 13, s. 201 aj.

36) Srov. PEUKERT W.: stať cit. v pozn. 17, s. 677 aj.

37) Rozsudek ve věci Vernillo c. Francie z 20. 2. 1991, A č. 198, § 27.

38) Viz např. rozh. Komise cit. v pozn. 30.

39) Viz HÜNERFELD P.: stať cit. v pozn. 18, s. 403.

40) Viz LEMMENS P.: stať cit. v pozn. 27, s. 454.

41) Rozsudek Vernillo c. Francie, cit. v pozn. 37; rozh. Komise ve věci Jaxel c. Francie z 12. 11. 1987, DR, 54, s. 70 a řada dalších. To platí, i když zde francouzský Kasační soud žalobu na náhradu škody připustil. Viz o tom EISSEN M.-A.: stať cit. v pozn. 27, s. 22.

42) Viz např. rozh. Komise Guincho c. Portugalsko ze 6. 7. 1982, DR, 29, s. 129 aj.

posuzují v rámci merita věci, tj. z hlediska, zda stěžovatel svou případnou nečinností v tomto směru nepřispěl k průtahům v řízení.⁴³⁾

Právním prostředkem nápravy zde nejsou ani opravné prostředky v instanačním pořadí (odvolání apod.), neboť jejich účelem je dosáhnout zrušení nebo změny rozhodnutí ve věci samé, délka řízení však není samostatným důvodem odvolání.⁴⁴⁾

2. K článku 13 Úmluvy

Podle článku 13 Úmluvy každý, jehož práva a svobody přiznané Úmluvou byly porušeny, musí mít účinné právní prostředky nápravy před národním orgánem, i když se porušení dopustily osoby při plnění úředních povinností.

Na otázku, zda článek 13 vyžaduje existenci prostředků nápravy též proti porušení Úmluvy, jehož se dopustily soudy svými rozhodnutími, popř. postupem v řízení, jmenovitě průtahy v řízení, byla v judikatuře orgánů Úmluvy a v literatuře dávana píše negativní odpověď,⁴⁵⁾ i když tato odpověď nebyla vždy zcela jednoznačná⁴⁶⁾ a také jednotliví členové Komise nebo jednotliví soudci někdy vyjádřili odlišný názor. Tak ve věci *Pizzetti c. Itálie* šest členů Komise vyslovilo separátní názor, že článek 13 se musí aplikovat, také když jde o porušení článku 6 soudem, zejména bylo-li porušeno právo na projednání věci v přiměřené lhůtě. Je sice pravda, že článek 6 je *lex specialis* ve vztahu k článku 13 pokud jde o porušení některých práv uvedených v článku 6, a v takovém případě jsou záruky článku 13 absorbovány zárukami článku 6, neplatí to však u práva na projednání věci v přiměřené lhůtě.⁴⁷⁾ Soud se otázce v podstatě vyhnul, když uvedl, že nepovažuje za potřebné přezkoumat věc též z hlediska článku 13, jestliže již zjistil

43) Viz např. rozhodnutí Komise ve věci X. c. SRN z 8. 12. 1981, DR, 26, s. 200; ve věci Gibas c. Polsko ze 6. 9. 1995, DR, 82-B, s. 76 aj.

44) Rozh. ve věci Gibas c. Polsko, cit. v předch. pozn.

45) Např. v rozsudku ve věci Kadubec c. Slovensko z 2. 9. 1998, Recueil, 1998-VI, Soud vyslovil, že „požadavky článku 13 jsou méně striktní než požadavky článku 6 a jsou těmito posledními v dané věci absorbovány“; v rozsudku ve věci Brualla Gómez de la Torre c. Španělsko z 19. 12. 1997, Recueil, 1997-VIII, zase uvedl, že „článek 6 odst. 1 je *lex specialis* ve vztahu k článku 13, jehož záruky jsou článkem 6 absorbovány“.

46) „Pokud jde o článek 13, zdá se, že Soud nedospěl k příliš jasné koncepci...“. COHEN-JONATHAN G.: La Convention européenne des droits de l'homme, Economica, Paříž, 1989, s. 273.

47) Rozsudek cit. v pozn. 13, s. 43.

porušení článku 6. Ve věci *W. c. Spojené království* dva soudci vyjádřili pochybnost, zda článek 13 je skutečně absorbován článkem 6.⁴⁸⁾ Ve věci *Société X. c. Rakousko* Komise přijala stížnost, že byl porušen článek 13, jestliže společnost nedisponovala podle rakouského práva žádným prostředkem nápravy proti průtahům v řízení.⁴⁹⁾

K uvedenému negativní odpovědi byl Soud veden systematickým výkladem Úmluvy, který vylučoval řadu v úvahu přicházejících prostředků. Z hlediska článku 13 není nutné, aby šlo o prostředek uplatňovaný u soudu (a také v tomto směru poskytuje článek 6 se svým právem na přístup k soudu účinnější garanci než článek 13). Je však obtížné představit si, že by článek 13 zaručoval právo na opravný prostředek před orgánem výkonné moci proti rozhodnutí nebo postupu soudu. Byl by tím dotčen princip dělby moci, základní to náležitost právního státu, jakož i princip nezávislosti soudu, které jsou oba obsaženy v Úmluvě (preambule a článek 6 Úmluvy).⁵⁰⁾ Ze systematického výkladu Úmluvy také vyplývají závěry judikatury, že článek 13 nezaručuje právo na druhý stupeň soudního řízení (v trestních věcech je toto právo zaručeno článkem 2 Protokolu č. 7), ani právo na ústavní stížnost, ani opravný prostředek proti rozhodnutí nebo postupu nejvyšší soudní instance a posléze ani právo na obnovu řízení (toto právo není zaručeno ani článkem 4 Protokolu č. 7, který pouze připouští možnost obnovy řízení v trestních věcech jako výjimku z principu *non bis in idem*).

II. NOVÝ VÝKLAD ČLÁNKU 13 ÚMLUVY

1. Změna judikatury Soudu

Nejdříve změnila svůj názor Komise v nepublikované zprávě ve věci *Mikulski c. Polsko*. Sice nezjistila porušení článku 6 odst. 1 pokud jde o přiměřenou lhůtu řízení, ale konstatovala porušení článku 13,⁵¹⁾ neboť polské právo neposkytuje žádný účinný právní prostředek nápravy, jímž by si dotyčná osoba mohla stěžo-

---

⁴⁸⁾ Rozsudek z 8. 7. 1987, A č. 121, s. 40 – 41. Viz též separátní názor Schermerse a Jörundssona ke zprávě Komise v této věci, s. 55–56.

⁴⁹⁾ Rozhodnutí z 13. 12. 1979, DR, 18, s. 62.

⁵⁰⁾ Srov. DRZEMCZEWSKI A. – GIAMOUKOPOULOS CH.: Article 13, in *Commentaire...*, d. cit. v pozn. 32, s. 462; VAN DIJK P. – VAN HOOFF G. J. H.: *Theory and Practice of the European Convention on Human Rights*, 2. vyd., Kluwer, Deventer-Boston, 1990, s. 525. Viz též separátní názor Trechsela ke zprávě Komise ve věci *Kaplan c. Spojené království* ze 17. 7. 1980, DR, 21, s. 71 – 72.

vat na to, že její věc nebyla projednána v přiměřené lhůtě. Komise zdůvodnila svůj názor kromě jiného tím, že vzhledem k velkému množství stížností týkajících se nepřiměřené délky řízení aplikovatelnost článku 13 v takových případech by mohla mít velký praktický význam pro respektování jedné ze základních procesních garancí uvedených v článku 6 na vnitrostátní úrovni.⁵²⁾

Změna judikatury Soudu se pak dala čekat, neboť se nahromadilo více důvodů pro to, aby Soud revidoval svůj dosavadní názor. Učinil tak v rozsudku ve věci *Kudla c. Polsko* z 26. 10. 2000.

Obecně neuspokojivá situace pokud jde o délku soudního řízení ve smluvních státech ohrožuje princip právního státu, z něhož Úmluva vychází. Neexistence účinného právního prostředku nápravy ve většině států podstatným způsobem přispívá k neúměrnému počtu stížností na štrasburský Soud, které se týkají materie, v níž Soud již nemůže říci nic nového. Soud je tím odváděn od řešení jiných důležitých problémů lidských práv po podstatném rozšíření členů Rady Evropy a je ohrožena plynulost a rychlost vyřizování stížností před ním.⁵³⁾ Zejména však evropský systém kontroly dodržování lidských práv, v němž národní systémy mají prioritní postavení a Soud hraje pouze subsidiární úlohu, je v této oblasti vlastně obrácen naruby. Existence právních prostředků nápravy v některých zemích, které musí stěžovatel využít podle článku 35 odst. 1 Úmluvy před podáním stížnosti do Štrasburku, svědčí o tom, že tato situace není nezvratná. Bylo jen otázkou času, kdy Soud z možnosti existence prostředků nápravy na půdě článku 35 odst. 1 vyvodí povinnost států, vyplývající z článku 13 Úmluvy, mít takové prostředky. Zapadá to i do celkové tendence, kterou lze vysledovat v judikatuře

⁵¹⁾ Porušení článku 13 lze zásadně uplatňovat jen v souvislosti s namítaným porušením jiného článku Úmluvy. Článek 13 je však do té míry autonomní, že jeho porušení není podmíněno zjištěním, že byl skutečně porušen některý jiný článek Úmluvy. Stačí, že stěžovatel namítá porušení některého jiného ustanovení a jeho námitka je hájitelná (musí existovat tzv. grief défendable), tj. má určitý skutkový a právní základ a není zřejmě bezdůvodná. Srov. rozsudek ve věci *Silver aj. c. Spojené království* z 25. 3. 1983, A č. 61, § 113.

⁵²⁾ Před Soudem věc skončila smírem. Viz rezoluci Výboru ministrů ResDH (2000) 131 ze 6. 6. 2000, *Gazette, Cahier Comité des Ministres*, N° IX, oct. 2000, s. 37 – 38.

⁵³⁾ Srov. IMBERT P.-H.: *Pour un système européen de protection des droits de l'homme*, in *Mélanges en hommage de L. E. Pettiti, Bruylant, Bruxelles*, 1998, s. 449 n.; lord LESTER OF HERME HILL: *La Convention européenne des droits de l'homme dans la nouvelle architecture de l'Europe*, 8e Colloque international sur la Convention européenne des droits de l'homme, Budapest, 20. – 23. 9. 1995, dok. Rady Evropy H/Coll (95) 13, s. 5.

Soudy, posouvat hranice působnosti článku 6 Úmluvy a posilovat garance spravedlivého procesu.⁵⁴⁾

Soud nejdříve precizoval svůj názor na vztah článku 6 a článku 13 Úmluvy. V zásadě zůstává v platnosti závěr, že ustanovení článku 6 je *lex specialis* ve vztahu k článku 13 a že garance poskytované článkem 13 jsou absorbovány účinnějšími garancemi, které poskytuje článek 6 (§ 146). Neplatí to však u všech práv zaručených článkem 6, zejména ne u práva na projednání věci v přiměřené lhůtě. Otázka, zda délka řízení byla přiměřená, je odlišná od otázky, zda vnitrostátní právo poskytuje dotčené osobě účinný právní prostředek, jímž by si mohla stěžovat na porušení uvedeného práva (§ 147).

Ochrana poskytovaná článkem 13 není absolutní a z kontextu lze dovodit, že existují implicitní omezení této ochrany. Žádné takové omezení však nelze zjistit pokud jde o stížnost, že byla porušena povinnost projednat věc v přiměřené lhůtě (§ 151). Proti takovému omezení mluví též místo článku 13 v systému ochrany lidských práv upraveném Úmluvou. Jsou to především vnitrostátní orgány, které jsou odpovědné za respektování práv a svobod zaručených Úmluvou a za sankcionování jejich porušení. Mechanismus stížnosti na evropský Soud má subsidiární charakter ve vztahu k vnitrostátním systémům ochrany lidských práv. Tato subsidiarita je vyjádřena v člancích 13 a 35 odst. 1 Úmluvy. Účelem článku 35 odst. 1, který obsahuje pravidlo vyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy, je poskytnout státu příležitost předejít nebo napravit porušení práva předtím, než věc napadne na Soud. Ustanovení článku 35 odst. 1 je však založeno na předpokladu, vyjádřeném v článku 13, že vnitrostátní pořádek zaručuje účinný právní prostředek nápravy, bylo-li porušeno právo zaručené Úmluvou. Článek 13 poskytuje jednotlivcům dodatečnou garanci, že jejich práva budou respektována již na vnitrostátní úrovni. Posuzováno z tohoto hlediska, právo každého, aby jeho věc byla projednána v přiměřené lhůtě, může být jen méně účinné, jestliže neexistuje žádná možnost obrátit se nejdříve se svou stížností na národní orgány (§ 152).

Námítce žalovaného státu, že přiznat takový prostředek nápravy by znamenalo ustavit další opravný prostředek v instančním pořadí a tím dále prodlužovat řízení, Soud oponoval, že prostředek nemusí mít formu odvolání proti meritornímu rozhodnutí soudu a že státy mají velkou volnost (*marge d'appréciation*) při výběru právních prostředků nápravy ve smyslu článku 13. Ve vnitrostátních právních řádech sice neexistuje určitý převládající systém prostředků nápravy při po-

---

⁵⁴⁾ Srov. COHEN-JONATHAN G.: Conclusions générales, in Les nouveaux développements du procès équitable au sens de la Convention européenne des droits de l'homme, Bruylant, Brusellex, 1996, s. 171 n.

rušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě, judikatura Soudu k článku 35 odst. 1 týkající se vyčerpání těchto prostředků však ukazuje, že není nemožné vytvořit takové prostředky a zabezpečit jejich účinné fungování (§ 154).

2. Důsledky změny judikatury

Rozsudek Soudu otevírá řadu otázek, které ještě musejí být vyřešeny, a staví státy před úlohu vytvořit ve svém právním řádu takové prostředky nápravy při překročení přiměřené lhůty řízení, které budou vyhovovat požadavkům článku 13 Úmluvy, budou adekvátní povaze porušení, o které jde, a zároveň nebudou zcela cizorodé v jejich ústavním a právním pořádku.

Soud, věren své stálé praxi nevyslovovat obecně platné směrnice pro postup států a ponechat jim volnost při volbě způsobu, jak vyhovět požadavkům Úmluvy, nenaznačuje, který z prostředků, jimiž se zabývala judikatura z hlediska článku 35 odst. 1 (dříve článku 26) Úmluvy, a popř. který další prostředek by mohl být a za jakých podmínek považován za účinný právní prostředek nápravy ve smyslu článku 13, jímž musí stěžovatel disponovat na vnitrostátní úrovni, jestliže tvrdí, že bylo porušeno jeho právo na projednání věci v přiměřené lhůtě podle článku 6 odst. 1 Úmluvy. Soud pouze opakuje závěry dosavadní judikatury týkající se článku 13. Povinnost vyplývající pro stát z tohoto ustanovení se mění podle povahy předmětu stížnosti. Prostředek nápravy však musí být účinný právně i fakticky, tj. musí být způsobilý zabránit porušení práva nebo pokračování v porušování práva a poskytovat dotčené osobě přiměřenou nápravu za každé již nastalé porušení (§ 157 a § 158). Vzhledem k povaze práva, o které jde, prostředek musí být způsobilý urychlit soudní řízení, jestliže ještě neskončilo, a (nebo) poskytnout stěžovateli adekvátní náhradu za každý již nastalý průtah (§ 159). Národním orgánem, o kterém je řeč v článku 13, nemusí být soud, ale pak pravomoc orgánu a záruky, které poskytuje, bere Soud do úvahy při hodnocení účinnosti prostředku. Soubor více prostředků, z nichž žádný sám o sobě není dostatečně účinný, může vyhovovat požadavkům článku 13 Úmluvy (§ 157).

Obecně platí předpoklad, že vnitrostátní prostředky nápravy porušení práva garantovaného Úmluvou jsou účinnější než stížnost adresovaná evropskému Soudu.⁵⁵⁾ Vnitrostátní orgány mohou zrušit nebo změnit rozhodnutí nebo opatření, jimiž bylo právo porušeno, přikázat, aby se přestalo s porušováním práva, přikázat obnovit stav před porušením, přiznat náhradu škody vzniklé porušením práva apod. Naproti tomu systém Úmluvy je čistě deklaratorní. Jedinou pravomocí, již

⁵⁵⁾ Srov. např. VERDUSSEN M.: *stať cit. v pozn. 28, s. 436 a 451.*

Soud disponuje, je konstatovat porušení práva, nemá však možnost odstranit je nebo přikázat, aby bylo odstraněno; může pouze přiznat spravedlivé zadostiučinění v penězích za materiální a (nebo) morální škodu, která byla porušením práva způsobena, jestliže vnitrostátní právo umožňuje pouze částečnou nápravu.⁵⁶⁾

Povahou práva, o které jde, jsou však omezeny i možnosti vnitrostátních prostředků nápravy. Kromě toho, čeho lze dosáhnout ve Štrasburku, tj. konstatování porušení práva a náhrady škody, lze na vnitrostátní úrovni uvažovat již jen o prostředku, jímž by strana mohla dosáhnout urychlení řízení, které ještě neskončilo.⁵⁷⁾ Toho ve Štrasburku dosáhnout nelze. Jestliže stát sám neučiní opatření poté, co byl odsouzen, aby se ještě neskončené řízení urychlilo, může stěžovatel podat pouze novou stížnost na průtahy, k nimž došlo po vyřešení věci ve Štrasburku.⁵⁸⁾ Prostředek k urychlení ještě neskončeného řízení bude prakticky zejména v občanských věcech, neboť obviněný zpravidla nebude mít zvláštní zájem řízení urychlit. Takový prostředek však může být považován za účinný, jen lze-li jej uplatnit rychle ještě v průběhu řízení.⁵⁹⁾ Prakticky zde přichází v úvahu jen ústavní stížnost. Ústavní soud, popř. soud plnící úkoly ochrany ústavnosti a základních práv a svobod, má zpravidla pravomoc, kromě vyslovení porušení práva, zakázat soudu, aby pokračoval v porušování práva a přikázat mu urychlit řízení (srov. § 82 odst. 3 zák. č. 182/1993 Sb., o Ústavním soudu). Účinným prostředkem nápravy v této situaci však není podnět podle článku 130 odst. 3 Ústavy Slovenské republiky, neboť ústavní soud nemá pravomoc přikázat urychlení soudního řízení.⁶⁰⁾ Ústavní stížností však není vyřešena otázka případné náhrady škody, která byla způsobena průtahy, které již nastaly (srov. níže). Otevřena zůstává také otázka, zda se strana musí znovu obrátit na ústavní soud nebo vy-

---

⁵⁶⁾ Srov. BARTHÉLÉMY J.: Les nouvelles frontières du procès équitable, in *Les nouveaux développements...*, d. cit. v pozn. 54, s. 113.

⁵⁷⁾ Srov. shora rozsudek Kudla c. Polsko, § 159.

⁵⁸⁾ Viz rozsudky Soudu ve věcech Pailot c. Francie a Richard c. Francie z 22. 4. 1998, *Recueil des arrêts et décisions* (dále jen „Recueil“), 1998-II, jimiž byla Francie odsouzena za průtahy v řízení, k nimž došlo poté, co byl uzavřen smír před Komisí týkající se průtahů v témže řízení.

⁵⁹⁾ Viz rozhodnutí Komise ve věci Farragut c. Francie ze 6. 7. 1984, DR, 39, s. 186, a ve věci Guincho c. Portugalsko, cit. v pozn. 42.

⁶⁰⁾ Viz rozhodnutí Soudu o přijetí stížnosti ve věci Jori c. Slovensko z 23. 2. 1999. Viz též rozhodnutí Komise o přijetí stížnosti ve věci Matter c. Slovensko (podle ŠVÁBYHO D.: *Z judikatury Evropského soudu pro lidské práva*, in *Ústavnost a politika*, Košice, č. 1, roč. 2000, s. 86). Poslanecký návrh novely slovenské ústavy (tisk Národní rady SR č. 643, květen 2000) již předvídá standardní ústavní stížnost v tomto směru.

čerpat jiný prostředek nápravy, jestliže intervence ústavního soudu zůstala neúčinná a došlo k novým průtahům v řízení.

Patně i z hlediska článku 13 Úmluvy platí dosavadní judikatura k článku 35 odst. 1 (dříve k článku 26) Úmluvy, že stížnosti u orgánů správy soudů nejsou účinným právním prostředkem nápravy k urychlení ještě neskončeného soudního řízení (srov. shora).

Bylo-li řízení již skončeno, uvedení do původního stavu (*restitutio in integrum*) možné není a z hlediska účinků prostředků nápravy přichází v úvahu jen konstatování porušení práva a popřípadě náhrada škody, byla-li průtahy v řízení škoda způsobena. To jedině lze dosáhnout ve Štrasburku, a to minimálně by mělo být možné dosáhnout také na vnitrostátní úrovni, aby se vyhovělo požadavkům článku 13 Úmluvy.⁶¹⁾ Možný výsledek (účinek) prostředku nápravy do značné míry determinuje prostředek sám. Jak Soud konstatuje, ve smluvních státech neexistuje určitý převládající prostředek a Soud také takový prostředek nepředefisuje. Ani Soud, ani orgány Rady Evropy neprovedly analýzu prostředků používaných smluvními státy z hlediska srovnávacího práva, aby tak zjišťily evropský standard v tomto směru.⁶²⁾ Prakticky však zde přicházejí v úvahu jen ústavní stížnost a žaloba na náhradu škody.

Ústavní stížnost bude dostatečně účinným prostředkem nápravy, jestliže strana neuplatňuje, že jí byla průtahy v řízení způsobena škoda. Náprava se tu omezuje na morální satisfakci, kterou poskytuje konstatování ústavního soudu, že bylo porušeno právo strany, aby její věc byla projednána v přiměřené lhůtě.

Řada otázek však vyvstává, jestliže strana tvrdí, že průtahy v řízení jí byla způsobena materiální a (nebo) morální škoda. V takovém případě se ústavní stížnost sama o sobě nejeví být dostatečným prostředkem nápravy. Jsou pak dvě alternativy. Na vnitrostátní úrovni neexistuje možnost podat žalobu na náhradu škod nebo taková žaloba není účinným právním prostředkem nápravy (srov. shora). Musí i v takovém případě dotčená osoba vyčerpat ústavní stížnost nebo se může přímo obrátit na Soud s tím, že ústavní stížností se nemůže domoci náhrady škody a že tedy ústavní stížnost není dostatečně účinným prostředkem nápravy? V judikatuře takový případ dosud řešen nebyl. Druhou alternativou je existence účinné žaloby na náhradu škody. Ani tu nebyla dosud v judikatuře řešena otázka, zda pro případ, že ústavní soud vyslovil porušení práva, musí stěžovatel využít též žalobu na náhradu škody (dosavadní judikatura se týká případů, kdy ústavní soud odmítl nebo zamítl ústavní stížnost – viz shora). Případná povinnost využít oba tyto po sobě následující prostředky,

⁶¹⁾ Srov. MELCHIOR M.: stať cit. v pozn. 28, s. 19 n.

⁶²⁾ Srov. COHEN-JONATHAN G.: d. cit. v pozn. 46, s. 273.

jejichž projednání může být zdlouhavé, otevírá otázku, zda soubor takových prostředků může být vzhledem ke své zdlouhavosti považován za účinný právní prostředek nápravy ve smyslu článku 13 Úmluvy (srov. níže).

Nejuniverzálněji použitelným a nejsnáze pro státy dostupným prostředkem, který lze zavést bez podstatných zásahů do jejich ústavního a právního pořádku, se jeví být žaloba na náhradu škody, jestliže dotčená osoba tvrdí, že jí byla nepřiměřenou délkou řízení způsobena materiální a (nebo) morální škoda. Potvrzuje to případ Itálie: prostředek, k němuž prvně sáhla, byla žaloba na náhradu škody.⁶³⁾ Žalobou lze dosáhnout obou shora uvedených účinků: jak konstatování, že bylo porušeno právo na projednání věci v přiměřené lhůtě, tak přiznání náhrady za toto porušení. Žaloba na náhradu škody však nepřichází v úvahu, jestliže dotčené osobě škoda nevznikla nebo jestliže tato osoba náhradu škody nežadá. Žaloba na náhradu škody nepřichází v úvahu jako účinný prostředek nápravy, ani jde-li o urychlení ještě neskončeného řízení.

Základní otázkou je, zda poskytnutá náhrada musí být alespoň na té úrovni, jaké lze dosáhnout ve Štrasburku podle článku 41 Úmluvy. Ani tato otázka nebyla dosud v judikatuře výslovně řešena. Zdá se však, že náhrada musí odpovídat minimálně standardu dosažitelnému stížností podanou na Soud a spojenou se žádostí o přiznání spravedlivého zadostiučinění podle článku 41 Úmluvy (srov. slova „jestliže vnitrostátní právo... umožňuje pouze částečnou nápravu“ v článku 41 Úmluvy).⁶⁴⁾ Soud přiznal další náhradu za průtahy v řízení s odůvodněním, že „opatření učiněná (vnitrostátními) soudy neodstranily zcela následky zjištěného porušení“.⁶⁵⁾ Neexistuje však judikatura výslovně k otázce, zda lze podat stížnost na Soud jen z důvodu, že vnitrostátně přiznaná náhrada nevyrovnává plně újmu způsobenou nepřiměřenou délkou řízení.

Rozhodování Soudu o spravedlivém zadostiučinění má diskreční povahu, kterou Soud odvozuje ze slov „v případě potřeby“ („*s'il y a lieu*“, „*if necessary*“) v článku 41 Úmluvy. Soud rozhoduje „*en équité*“ („*on an equitable basis*“). Málokdy odůvodňuje výši přiznané náhrady a málokdy přiznává náhradu v plné výši uplatněné stěžovatelem. Nepřihlíží ani k vnitrostátnímu právu a vnitrostátní praxi v tomto směru.⁶⁶⁾ Poměrně často vyslovuje, že výrok, že byla porušena Úmluva, je sám o sobě dostatečnou satisfakcí za morální škodu, kterou stěžovatel

---

⁶³⁾ Srov. též MELCHIOR M.: *stat cit.* v pozn. 28, s. 19.

⁶⁴⁾ Ve francouzské verzi „ne permet d'effacer qu'imparfaitement les conséquences de... violation“, v anglické verzi „allows only partial reparation to be made“.

⁶⁵⁾ Viz rozsudek soudu ve věci *Brigandi c. Itálie* z 19. 2. 1991, A č. 194-B, § 35.

⁶⁶⁾ Viz např. SHARPE J.: *stat cit.* v pozn. 32, s. 826.

případně utrpěl. Část soudců s takovým výrokem Soudu nesouhlasí.⁶⁷⁾ Praxe Soudu při rozhodování o spravedlivém zadostiučinění podle článku 41 má za následek, že je obtížné přesně odhadnout, zda a v jaké míře bude žádost stěžovatele o přiznání spravedlivého zadostiučinění úspěšná. Proto by měli stěžovatelé uplatňovat jen škodu skutečně vzniklou, a pokud možno přesně vyčíslenou a doloženou.

Soud může přiznat jen škodu skutečně vzniklou, a to jak škodu materiální, tak tzv. škodu morální. Vzhledem k povaze porušeného práva se i materiální škoda obtížně vyčísľuje a dokazuje, neboť jde zpravidla o ušlý zisk nebo výdělek, ztrátu příležitosti apod. Tím spíše lze těžko vyčísľit a doložit náhradu za škodu morální, za kterou Soud považuje pocity existenční nejistoty, stresu, deprese, nemožnosti, nespravedlnosti apod. V každém případě škoda musí být v příčinné souvislosti s průtahy v řízení. Morální škodu lze přiznat i právnické osobě, např. obchodní společnosti. Taková škoda může mít prvky „objektivní“ (pověst společnosti, nejistota při řízení a plánování rozhodnutí), v menší míře subjektivní (úzkost a mrzutosti pocíťované členy vedení apod.).⁶⁸⁾

Odpovědnost státu je objektivní, průtahy nemusejí být orgány státu zaviněny a jejich příčiny se z hlediska těchto orgánů mohou jevit jako objektivní (např. přetíženost soudů, strukturální nedostatky soudního systému apod.). Zejména se nevyžaduje zavinění soudce, který věc projednává. Tomu nebude vyhovovat odpovědnost státu nebo soudce vázána na zvlášť kvalifikované zavinění soudce (Francie) nebo na zvlášť kvalifikované nedostatky při výkonu spravedlnosti. Např. v Anglii odpovídá soudce jen za překročení pravomoci (*excess of jurisdiction*), i to jen tehdy, jestliže k němu došlo v nedobré víře (*bad faith*).⁶⁹⁾ Žaloba na náhradu škody nemusí být dostatečně účinná ani tehdy, jestliže je náhrada různým způsobem limitována, např. při ušlém výděľku nebo zisku. Bezpečný závěr však bude možné učinit teprve na základě judikatury Soudu.

Pokud jde o Českou republiku, podle dostupných informací nebylo judikaturou soudů ještě ozřejmeno, zda také zbytečné průtahy v řízení ve smyslu článku 38 odst. 2 Listiny nebo postup soudu, který neodpovídá požadavku, aby řízení probíhalo co nejrychleji (§ 2 odst. 4 tr. ř., § 100 odst. 1 o. s. ř.), lze posuzovat jako nesprávný úřední postup ve smyslu zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti

⁶⁷⁾ Tamtéž, s. 814. Srov. též např. separátní názor 6 soudců ve věci Nikolova c. Bulharsko, rozs. z 26. 3. 1999 aj.

⁶⁸⁾ Rozsudek ve věci Comingersoll S. A. c. Portugalsko ze 6. 4. 2000.

⁶⁹⁾ Viz rozsudek Soudu ve věci Benham c. Spojené kráľovství z 10. 6. 1996, Recueil, 1996-III, s. 747 n.

za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Ustanovení § 13 odst. 1 věta druhá cit. zákona, totiž že „nesprávným úředním postupem je také porušení povinnosti učinit úkon nebo vydat rozhodnutí v zákonem stanovené lhůtě“, vnáší do této otázky spíše nejistotu, neboť arg. *a contrario* lze také dovodit, že jiné prodlevy v řízení nesprávným úředním postupem nejsou. To je přesně opačný výklad, než je výklad Soudu pokud jde o pojem „přiměřená lhůta“ v článku 6 odst. 1 Úmluvy, totiž že překročení zákonem stanovené lhůty pro provedení části řízení nebo určitého úkonu nemusí samo o sobě vést k závěru, že byla překročena přiměřená lhůta na projednání věci.⁷⁰⁾ Takový výklad § 13 odst. 1 cit. zákona by byl sotva únosný. Co jiného než postup porušující základní právo garantované Listinou a mezinárodní smlouvou o lidských právech by měl být kvalifikován jako nesprávný úřední postup?

Z hlediska Úmluvy klade problém také skutečnost, že český ani slovenský právní řád, včetně zákona č. 82/1998 Sb., nezná institut tzv. morální škody ve smyslu článku 41 Úmluvy. Česká i Slovenská republika jsou přitom zavazovány rozsudky Soudu, popř. uzavřeným smírem k náhradě takové škody,⁷¹⁾ stát však nemůže být zavázán k náhradě morální škody na vnitrostátní úrovni (srov. § 26 n. cit. zákona).

Obdobné problémy klade na Slovensku dosud platný zákon č. 58/1969 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou rozhodnutím orgánu státu nebo jeho nesprávným úředním postupem.⁷²⁾

Ústavní stížnost i žaloba na náhradu škody kladou dva další problémy, na které poukázal soudce *Casadevall* ve svém separátním názoru ve věci *Kudla c. Polsko*.

Jsou-li příčiny průtahů v soudním řízení strukturální povahy, nic nedovoluje předpokládat, že řízení o těchto prostředcích nápravy bude probíhat rychleji než řízení, na jehož pomalost si účastník stěžuje. Týká se to nejen řízení o náhradě škody, ale též řízení o ústavní stížnosti, které dost často nevyhovuje požadavku rychlosti.⁷³⁾ Jestliže nemá dojít ke kaskádě řízení, na jejichž pomalost si dotčená osoba postupně stěžuje, musí být učiněna opatření, aby projednání uvedených

---

⁷⁰⁾ Viz např. rozsudek *Wiesinger c. Rakousko* z 30. 10. 1991, A č. 213.

⁷¹⁾ Viz např. rozsudky ve věcech *Punzelt c. ČR* z 25. 4. 2000, *Barfuss c. ČR* z 31. 7. 2000, *J. K. c. Slovensko* z 21. 3. 2000, *Degro c. Slovensko* ze 6. 7. 2000 aj.

⁷²⁾ Srov. *REPIK B.:* d. cit. v pozn. 8, s. 153. V plánu legislativních úloh je však příprava nového zákona o této matérii.

⁷³⁾ Řadu rozsudků Soudu cituje *REPIK B.:* d. cit. v pozn. 8, s. 74 – 75. Další novější rozsudky cituje *Casadevall* ve svém separátním názoru.

prostředků nápravy mělo přednost a probíhalo s největším urychlením. Trvá-li porušení práva nebo pokračuje-li se v porušování práva, je rychlost při uplatnění prostředku nápravy a při jeho projednání podmínkou jeho účinnosti.⁷⁴⁾ Totéž by mělo platit, aby se zabránilo opakovanému porušení práva.

Druhým problémem je, na koho se má účastník obrátit, jestliže došlo k průtahům v řízení před nejvyšší soudní instancí, jmenovitě před ústavním soudem? Ústavní stížnost možná není a žaloba na náhradu škody často také nebude přístupná. Např. zákon č. 82/1998 Sb. nepředvídá, že by stát mohl odpovídat za škodu způsobenou nesprávným úředním postupem v řízení před ústavním soudem (§ 5 cit. zák.). Připouští článek 13 výjimku v takovém případě, tj. existuje implicitní omezení ochrany poskytované tímto ustanovením? Na to také bude muset dát odpověď judikatura Soudu a jestliže omezení práva, vyplývajícího z článku 13 není přípustné, tak vnitrostátní právo smluvních států.

V literatuře lze najít doporučení, aby se v trestních věcech zobecnila praxe zmírnění trestu nebo zastavení trestního stíhání, byla-li překročena přiměřená lhůta na projednání věci.⁷⁵⁾ Nejde tu však o právní prostředek nápravy ve smyslu článků 13 a 35 odst. 1 Úmluvy (srov. shora). Odlišný názor vyjádřil *Peukert*. Od rozsudku Soudu ve věci *Eckle c. SRN* Komise prý nepřijala řadu stížností a odmítla je pro nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy, když stěžovatel nevytkl nepřiměřenou délku řízení před vyššími soudními instancemi.⁷⁶⁾ Autor tu odkazuje na judikaturu Komise, z níž však vyplývá, že Komise nepřijala stížnosti nikoli proto, že stěžovatel nevyčerpal opravné prostředky, ale proto, že ztratil postavení poškozeného podle článku 25 (nyní článku 34) Úmluvy a tím i legitimitaci k podání stížnosti. Není nicméně vyloučeno, že po určitých modifikacích hmotného i procesního práva trestního zmírnění trestu, resp. zastavení trestního stíhání, jichž by se obviněný mohl domáhat v řízení před soudem a popř. i v opravném prostředku proti rozhodnutí ve věci samé, by se opravný prostředek v instancčním pořadí mohl stát právním prostředkem nápravy ve smyslu článku 13 Úmluvy, bylo-li porušeno právo obviněného na projednání věci v přiměřené lhůtě.

⁷⁴⁾ Srov. rozhodnutí Komise cit. v pozn. 59 a rozhodnutí ve věci X. c. Spojené království z 28. 9. 1976, DR, 7, s. 100. Srov. dále VAN DIJK P. a VAN HOOFF G. J. H.: d. cit. v pozn. 50, s. 93; VELU J. a ERGEC R.: *La convention européenne des droits de l'homme*, Bruylant, Bruxelles, 1990, s. 863.

⁷⁵⁾ Viz MELCHIOR M.: stať cit. v pozn. 28, s. 20.

⁷⁶⁾ PEUKERT W.: stať cit. v pozn. 17, s. 676.

ZÁVĚR

Změna judikatury Soudu k článku 13 Úmluvy je podle našeho názoru oprávněná. Prostředky nápravy při porušení práva na projednání věci v přiměřené lhůtě jsou na vnitrostátní úrovni právně možné, i když např. ústavní stížnost bude pro některé státy těžko přicházet v úvahu vzhledem k jejich ústavnímu pořádku. Všechny dosud známé a v úvahu přicházející prostředky vykazují v určitých hypotézách mezery a nastolují řadu otázek, které jednak bude muset řešit judikatura Soudu, jednak si budou vyžadovat změny ve vnitrostátním právu. Je předčasně mluvit o tom, jak budou na změněnou judikaturu reagovat smluvní státy, je však jisté, že pokud jde o potřebu adaptace vnitrostátního práva lze změnu přivzornat k rozšíření působnosti článku 6 na správní soudnictví, které si vyžádalo a dodnes si vyžaduje změny v systému tohoto soudnictví.

Jestliže se podaří vytvořit ve vnitrostátním právu účinné a rychle fungující právní prostředky nápravy, pomůže to omezit příliv stížností na štrasburský Soud. Jinak hrozí nebezpečí, že postavení účastníka řízení se spíše zhorší, neboť uplynou další roky, než proběhne řízení o prostředku nápravy.

V žádném případě ani obecné zavedení prostředků nápravy na vnitrostátní úrovni samo o sobě nevyřeší problém pomalu fungující justice. Je-li pravda, že hlavní příčinou pomalosti řízení jsou strukturální danosti kontinentálních soudních systémů a soudního procesu, bez reformy v tomto směru nelze očekávat podstatné urychlení soudního řízení.

Mgr. Hana Pokorná
advokátka, Praha

Poskytování právních služeb advokátem a meze publicity¹⁾

I na poskytování právních služeb se vztahují zákonitosti podnikání. Do jaké míry a zda vůbec jde při poskytování právních služeb o podnikání, ponechávám další diskusi. V době, kdy se výkonem advokacie rozumí poskytování právních

---

¹⁾ Práci byla udělena v r. 2000 druhá cena v publikační soutěži advokátních koncipientů a mladých advokátů.

„služeb“ a nikoli právní „pomoci“, však možná nabývá klient charakteru spotřebitele stále více a představa advokáta jako klientova „přítele“ bere stále více za své.

I advokát také musí být ze své práce živ. A kdo chce „prodat“, musí dát o sobě vědět. Na druhé straně je ovšem obecně akceptováno (a veřejností vyžadováno), že advokátům nemá být dovoleno totéž co výrobcům špekáčků, prodejčům obuvi a cestujícím „v limonádě“.

Otázka prezentace advokáta vůči veřejnosti, ve smyslu jeho osobní reklamy jako poskytovatele právních služeb, v posledním období velmi nabývá na významu. Středem pozornosti není jen v advokacích relativně nových (vzniklých ve státech bývalého socialistického bloku), ale i v zemích, které se mohou pyšnit dlouhou tradicí demokratické advokacie. Příčiny je třeba hledat nejen ve společenských změnách otevírajících nové prostory (nejen ve smyslu geografickém), ale i rozvoji cest, kterými event. mohou advokáti své služby nabízet a své osoby prezentovat, a v neposlední řadě i (speciálně v České republice) v narůstající konkurenci v oblasti poskytování právních služeb.

Česká advokátní komora ve dnech 3. – 5. listopadu 1999 hostila multilaterální konferenci organizovanou Radou Evropy, jejímž tématem byla i otázka publicity poskytování právních služeb. Publicita advokáta pak byla shledána nejen přijatelnou, ale i prospěšnou, neboť potenciálnímu klientovi umožňuje lépe se na trhu právních služeb orientovat, vybrat si podle vlastní úvahy nejlepšího odborníka a současně přitom být alespoň rámcově seznámen s tím, jaká přibližně bude odměna za poskytnuté služby účtována. Konference současně dospěla k názoru, že bude nutné změnit dosavadní tradiční názory na reklamu poskytování právních služeb, tj. ty názory, které se snaží tuto aktivitu advokátů omezit, a regulaci učinit méně přísnou, neboť v současném integrujícím se světě spojeném s narůstající konkurencí v této oblasti podnikání by nadále setrvávání na tradičních stanoviscích minimální reklamy mohlo vést téměř až k ohrožení samotné existence advokátního stavu. Příčiny těchto změn, resp. důvody k posunu od tradičního pohledu na věc, jsou spatřovány především v intenzivní internacionalizaci právních služeb, vstupu internetu do této oblasti podnikání, a to nejen jako reklamního či informačního prostředku, ale přímo způsobu možného poskytnutí právní služby, vzrůstající harmonizaci právních řádů, narůstající konkurenci ze stran jiných organizací, které se cítí k poskytování právních služeb povolány, ale současně se necítí vázány takovými pravidly, jejichž dodržování vyžaduje výkon advokacie. V neposlední řadě pak závěry konference poukázaly na nelegitimitnost zákazu reklamy z pohledu lidských práv a práva soutěžního.¹⁾

¹⁾ Závěry multilaterálního zasedání na téma „Etika advokáta“ v Praze ve dnech 3. – 5. listopadu 1999, Bulletin advokacie č. 4/2000, str. 86, 87.

Dovolím si v tuto chvíli malý exkurs, který bych zaměřila na rozsudek Evropského soudu pro lidská práva ze dne 24. 2. 1994 ve věci *Casado Coca v. Španělsko*, zajímavý zejména proto, že stěžovatelem byl španělský advokát, který byl opakovaně kárně postižen za uveřejňování nabídky právních služeb v předních barcelonských denících nad rámec, který je jako povolený vytyčen stanovami advokátní komory. S odkazem na čl. 10 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv stěžovatel tvrdil, že sporný inzerát, který se stal důvodem k postihu, byl prostředkem informujícím veřejnost, a opatření komory představuje porušení svobody projevu. Soud ve svém rozhodnutí potvrdil, že na daný případ aplikace čl. 10 Úmluvy dopadá, neboť tento článek zaručuje svobodu projevu pro každého, a není v něm stanoveno žádné rozlišení podle toho, zda druh zájmu sledovaného projevem je výdělečný nebo ne, navíc tyto informace poskytovaly osobám, hledajícím právní pomoc, informaci, která měla přesné použití a mohla usnadnit jejich přístup ke spravedlnosti – předmětné inzeráty obsahovaly jméno, povolání, adresu a telefonní číslo stěžovatele. K porušení článku 10 Úmluvy nedošlo, a to s odkazem na zvláštní povahu profese stěžovatele a funkci advokátní komory, která svými pravidly zajišťuje nejen zájmy svých členů a jejich vážnost, ale také, a to zejména, slouží i ochraně veřejnosti, bylo shledáno, že postup stávajícího orgánu byl rozumný a přiměřený cíli.²⁾

Podle závěrů výše zmíněné konference by nemělo být v zásadě příslušníkům advokátního stavu v prezentování jejich podnikání a jejich osob v této souvislosti bráněno. Samozřejmě při dodržení všech základních zásad, které výkon advokacie, resp. poskytování právních služeb obecně stíhají, zejména požadavek pravdivosti zveřejňovaných údajů či vyloučení údajů zavádějících.

Z HISTORIE

Přesto, že jak výše uvedeno, je otázka regulace chování advokáta ve vztahu k hromadně sdělovacím prostředkům velmi živá zejména v poslední době, nejde zdaleka o otázku v advokacii diskutovanou nově.

Již v době účinkování advokátního řádu z r. 1868 (zákon daný 6. července 1868, jímžto se uvádí řád advokátský, publikovaný v Říšském zákoníku pod č. 96/1868) si advokáti hledali a je třeba říci, že našli poměrně úspěšně, cestu, jak obejít zákaz reklamy pro jejich povolání disciplinární judikaturou vyslovený. Reklama a inzercie znevažující důstojnost advokátního stavu byla totiž prohlá-

---

²⁾ Šturma, P., Evropský soud pro lidská práva, rozsudek ze dne 24. 2. 1994 (8/1993/403/481), Právní rozhledy č. 6/1996, str. 301 – 302.

šena za nepřípustnou a kárně postihována. Zakázáno bylo otevřeně inzerovat poskytování služby způsoby nedůstojnými, ať skrytě či otevřeně.

Postižen byl například advokát, jenž „jarmarečnými plakáty otevření své kanceláře ohlašoval“.³⁾

Méně očividným nabízením právních služeb, ovšem účinnějším, byla spolupráce s některým z dobových deníků. Často tam mohli čtenáři sami posoudit, jak vážený p. doktor Adolf Hrdlička pronesl v jednací síni tak skvělou řeč, že jejím následkem „...propustil soud X. Y. z obžaloby“.⁴⁾

Ke kárně stíhané praxi patřilo také zasílání takových příspěvků do redakcí samotnými advokáty. Advokátní komora pak sama v r. 1902 musela vydat výslovné upozornění, jímž se snaží takové praxi bránit: „výbor... musí se však vyslovit proti tomu, aby kolegové dávali si do veřejných listů referáty a zprávy, které sloužití mají reklamě a jimiž má býti jednotlivcům nadháněna prakse.“⁵⁾

Jak známo, rakouská úprava advokacie se přenesla i do první republiky, aniž by došlo ke změně v náhledu na prezentovanou otázku, tak jako na otázky jiné, a ustálila se na pravidle, že inzerce se připouští pouze v případě otevření kanceláře, a to pouze oznámením adresy.

„Inserování připouští se jen při otevření kanceláře nebo při jejím přesídlení, a to ovšem pouze oznámením adresy. Jinaká reklama není připuštěna. Inserování jména advokátova v různých schematismech, telefonních seznamech, kalendářích a p., pokud jest uvedeno ve hromadných označeních stavu, považuje se za přípustné. Nesmí však u jména a adresy býti uveden žádný dodatek reklamní...“⁶⁾

Období socialistické advokacie není obdobím, kterému by snad z hlediska tohoto tématu měla či dokonce mohla být věnována pozornost.

PLATNÁ ÚPRAVA

Zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění zák. č. 210/1999 Sb., neobsahuje podrobná pravidla o povinnostech advokáta ve vztahu k veřejnosti (neměl je ostatně ani zák. č. 128/1990 Sb.). Oba zákony obsahují však obecné ustanovení o povinnostech advokáta k důstojnému chování, které by nesnižovalo prestiž

³⁾ Národní politika č. 27, 27. 1. 1887.

⁴⁾ Národní politika č. 41, 10. 2. 1887.

⁵⁾ Oběžník rozesílaný Advokátní komorou v Království českém č. 985 z 26. 4. 1902 in Tabrabrin, E., Zásadní usnesení a rozhodnutí valných hromad a výboru Advokátní komory v Čechách, Praha 1935, str. 13 – 14.

⁶⁾ dtto.

advokátského stavu, jednání čestnému a svědomitému v zájmu klienta. Podrobnější úprava je ponechána stavovské úpravě, když platný zákon o advokacii v ust. § 17 odkazuje na povinnost advokáta dodržovat pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže, jejichž vydání vyhrazuje stavovskému předpisu.

Tato **pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky** byla přijata usnesením představenstva České advokátní komory č. 1/1997 Věstníku ze dne 31. 10. 1996, kterým se stanoví pravidla profesionální etiky a pravidla soutěže advokátů České republiky a v současnosti jsou aplikována ve znění usnesení sněmu č. 3/1999 Věstníku ze dne 8. 11. 1999 (dále jen „etický kodex“).

V období od znovuoobnovení svobodné advokacie předcházelo současnému etickému kodexu několik stavovských dokumentů, které obsahovaly obdobná pravidla, jaká vyjmenovává etický kodex: **usnesení výboru Ústředí české advokacie ze dne 1. 10. 1990 o některých pravidlech soutěže** (stavovský předpis č. 3), nahrazené **usnesením předsednictva ČAK z 21. 1. 1992 o některých pravidlech soutěže** (stavovský předpis č. 15) (s účinností od 1. 6. 1992 byl na schůzi dne 11. 3. 1992 přijat usnesením představenstva ČAK Kodex chování advokátů Evropského společenství (Kodex CCBE) jako pravidla pro zahraniční činnost advokátů ve vztahu k zemím ES).

Při alespoň okrajovém porovnání pravidel daných výše citovanými pravidly soutěže a etickým kodexem je zřetelná tendence k jakémusi uvolnění pravidel za současného odklonu od poněkud kasuistického charakteru starší úpravy při pokrytí větší materie.

Pravidla soutěže v etickém kodexu

Pravidla obsažená v etickém kodexu jsou relativně jednoduchá.

Méně jednoduchá už je jejich aplikace v praxi. Problému informování o podnikání advokáta jsou výslovně věnovány čl. 25, čl. 26, čl. 27 a čl. 28 etického kodexu, označovaná jako pravidla soutěže. Současně ovšem se k této otázce vztahují i zásady obsažené v dalších člancích pravidel. Nepochybně především pravidla vztahující se k náboru klientů (čl. 30 – čl. 32 etického kodexu), ale i všeobecná pravidla (čl. 4 a čl. 5 etického kodexu), povinnosti k advokátnímu stavu (čl. 11 etického kodexu) a konečně také ustanovení týkající se obchodního jména advokáta (čl. 20 – čl. 25 etického kodexu).

Všechna pravidla, která pak otázku reklamy advokáta, jeho publicity a otázku jeho prezentování vůči veřejnosti vůbec alespoň rámcově řeší, je nutno vykládat v souladu se základní tezí, jíž mají tato naplnit, tj. myšlenku zachování důstojnosti advokátního stavu.

Hromadné informační prostředky

Dnešní věk je obecně nazýván věkem informací. Vzhledem k jejich množství již přestává být v možnostech jednotlivce s každou informací se seznámit bezprostředně a zejména pak si ji eventuálně ověřit. Současně každý informační zdroj s puncem oficiality získává stále více na významu a mínění, ať již jednotlivce či dokonce celé společenské skupiny, ovlivňuje se stále větší intenzitou. Informace podaná takovým prostředkem je automaticky shledána informací zásadního významu a současně informací ověřenou, o jejíž pravdivosti není v zásadě pochyb.

Těžko lze definovat všechna takto účinná média a roztrždit je podle významu do žebříčku, který by ilustroval jejich oblíbenost, hodnověrnost či obecně prestiž, tj. účinnost informací jimi podávaných. Obecně lze ovšem hovořit o tom, bez zkoumání věrohodnosti té které konkrétní informace, že zpráva podaná více smysly je snadněji zapamatovatelná a tudíž, že informace podaná prostřednictvím filmu, resp. televizního šotu, bude mnohem účinnější, než informace podaná slovem (rozhlasem) či písmem (tiskem). Také platí, že čím účinnější prostředek, tím obtížněji (finančně či jinak) dosažitelný.

Reklamní účinek je tedy předurčen mj. zvoleným prostředkem, tj. formou tohoto prostředku (tisk, rozhlas, televize), okruhem adresátů, jimž je určen (každý deník, každá rozhlasová stanice má do určité míry ustálený okruh posluchačů). A konečně také způsobem, jaký pro svou prezentaci příslušný kolega zvolí.

Musí přitom respektovat výše zmíněná pravidla obsažená v etickém kodexu, jinak se vystavuje nebezpečí kárného postihu.

ZPŮSOBY VÝSLOVNĚ UPRAVENÉ

Inzerce

Nejsnáze hodnotitelným jednáním se jeví takové jednání advokáta, které jednoznačně vykazuje všechny znaky prosté inzerce, tj. jednání, které nepředstírá, že reklamou není, ale otevřeně volí formu inzertního oznámení. **Článek 25** pravidel nebude, jak se domnívám, vyvolávat pochybnosti o výkladu.

Hovoří-li shora citované ustanovení o tom, že „v periodickém tisku, neperiodických publikacích, rozhlasu, televizi a v audiovizuálních prostředcích smí advokát v přiměřeném rozsahu informovat veřejnost o svém podnikání jen v souvislosti s tím, že údaje o jeho podnikání byly zapsány v seznamu advokátů, a to nejdéle po dobu 60 dnů od tohoto zápisu“, nebude nepochybně vyvolávat spor časový údaj uvedený in fine této normy. Jednoznačně je zřejmé, že inzerce nesmí zápisu do seznamu advokátů předcházet, stejně tak, jako nedovoluje výklad, který by inzerci posunul na dobu pozdější, kdy bude kancelář nově zapsaného

advokáta vybavena dostatečně reprezentativně či na dobu, kdy se vrátí, z jistě (po absolvování advokátní zkoušky) zasloužené, tříměsíční dovolené. Pravidla stanoví maximální možnou dobu, po kterou je možno informace o zápisu údajů zveřejnit bez rizika eventuálního postihu pro kárné provinění.

Z pravidel výslovně nevyplývá, jaké údaje musí být do seznamu advokátů zapísány, aby inzerce byla dovolená, vzhledem k formulaci „údaje o jeho podnikání“ (tj. údaje vztahující se k výkonu činnosti advokáta v užším smyslu) dovozují ovšem, že řádným důvodem k inzerci je skutečnost většího informačního významu právě v tomto směru (tj. podnikání) spadající pod údaje uvedené v čl. 20, čl. 21 a event. čl. 22 etického kodexu.

Pochybnosti, resp. sporné názory mohou mít jak jednotliví advokáti, kteří hodljají o svém podnikání tímto způsobem informovat, tak i členové kárného senátu na otázku „přiměřeného rozsahu“ informace. Domnívám se ovšem, že přiměřenost „rozsahu“ současně zahrnuje i přiměřenost „formy“. Na místě bude zřejmě uvážit, jaký informační prostředek byl pro prezentaci advokáta zvolen co do druhu (ačkoliv pravidla hovoří o možnosti využít prakticky všech médií, domnívám se, že nebude možno stejně posuzovat týdenní inzerát opakující se denně v tisku a inzerát prezentovaný denně po stejné období v televizním vysílání), dále pak formu podání informace, tj. vhodnost grafického zpracování, velikost, styl i sloh inzerátu.

Již téměř nadbytečný se mi jeví dodatek této regule, tj. věta druhá **čl. 25 odst. 1** etického kodexu, upozorňující advokáty, že informace může být podána pouze v rozsahu údajů, předvídaných v čl. 20 – čl. 22 pravidel. Snad jediné lze dodat, že pro případ, kdy advokát údaje zveřejňuje, mělo by se jednat o údaje pravdivé. Nemám snad přitom na mysli obchodní jméno advokáta (i když i toto lze výjimečně objevit ve formě odlišné od podoby zanesené v seznamu ČAK a odpovídající skutečnosti – zejména pokud jde o způsoby výkonu advokacie), ale spíše o otázku doplňujících údajů vypočtených v čl. 22 pravidel, tedy informace o trvalé spolupráci s jinými advokáty, informace o preferovaných právních odvětvích (neboť taková informace nutně musí v zájemci o právní služby navozovat představu, že zmíněný advokát je právě v této oblasti odborníkem na slovo vzatým) či dokonce údaje o tom, že advokát je soudním znalcem nebo tlumočnickem (tj. je-li jím skutečně podle regulí příslušného právního předpisu). Inzerce nad takto stanovený rámec je posuzována jako kárné provinění.

Rozhodnutím kárné komise ČAK ze dne 24. 6. 1994 byl uznán vinným advokát, který dal v denním tisku uveřejnit inzerát, který nabízel „sepisování smluv o převodu nemovitostí včetně zajištění výpisu z LV, znaleckých posudků, odhadů a vyřízení veškerých záležitostí nutných k převodu nemovitostí do patnácti dnů“. Komise konstatovala, že „je v rozporu se stavovským předpisem ČAK o někte-

---

rych pravidlech soutěže, jestliže advokát v denním tisku nabízí formou inzerátu právní služby své advokátní kanceláře.“⁷⁾

Nepřilíš komplikovaná je, dle mého názoru, otázka aplikace **odst. 2 čl. 25** etického kodexu a odkazují v tomto směru na shora uvedené.

Informační brožury a jiné podobné prostředky

Za mnohem zajímavější, ať již z hlediska teoretického, tak ostatně praktického, považuji **odst. 3 tohoto článku**, hovořící o tom, že jinými informačními prostředky může advokát informovat o svém podnikání, cenách a dosavadních výkonech pouze své dřívější i současné klienty a toho, kdo o to požádá. Upozorňuji na formulaci „informovat o svém podnikání... dosavadních výkonech“. Zde bych si dovolila připomenout, že taková informace advokáta by neměla být natolik konkrétní, aby tímto způsobem advokát porušil svou základní povinnost – povinnost mlčenlivosti, či aby se nezpronevěřil zásadě přednostních zájmů již zastupovaného klienta, event. by si advokát měl vyžádat klientův souhlas s jakýmkoliv uvedením jeho osoby v souvislosti s advokátoým jménem či činností.

Domnívám se, že takový informační prostředek by nepochybně mohl obsahovat veškeré dovolené a doplňující údaje a dále např. statistické informace o druzích poskytovaných právních služeb, o personálu kanceláře, kontaktech na jiné advokátní firmy (nedosahujících takové intenzity, aby spadaly pod údaje dle čl. 22 pravidel), údaje o další činnosti advokáta spojené s jeho profesionálním životem (např. vykonávání funkce vysokoškolského učitele), výčet odborných publikací, na nichž se jako autor podílel, veřejně prospěšné aktivity advokáta a jiné. Shora uvedený eventuální statistický přehled by podle mého názoru neměl být založen na porovnání počtu vyhraných a prohraných sporů (neboť toto hledisko se jeví jako velmi rizikové a zavádějící), ale spíše by měl uvádět např. jednotlivá právní odvětví, v nichž advokát poskytuje právní služby, či jednotlivé druhy podání (pro různé stupně řízení, ústavní stížnosti, mimořádné opravné prostředky apod.).

Nepochybně nic nebrání tomu, aby advokát, při dodržení pravidla stanoveného čl. 23 etického kodexu, vydal brožuru či event. nahrál audiovizuální příspěvek i v jiném jazyce než českém. Nepochybně i přes nedostatek explicitního vyjádření musí takový informační prostředek splňovat požadavek na zachování důstojnosti advokátního stavu. (Etická pravidla Francouzské advokátní komory

---

⁷⁾ Rozhodnutí kárné komise ČAK, sp. zn. K 22/94, in Bulletin advokacie (zvl. číslo března 1999, str. 40).

výslovně obsahují požadavek, aby brožura, kterou advokát podává informace o svém podnikání, byla předložena advokátní komoře k posouzení ještě před svým vydáním.)⁸⁾

Problematika reklamy advokáta, jakou má na mysli **čl. 26** etického kodexu, by snad neměla vyvolávat pochybnosti. Odst. 1 tohoto článku jistě pokrývá všechny nevhodné způsoby „velkokapacitní reklamy“, plakáty (ať větších či menších rozměrů), letáky v prostředcích hromadné dopravy či nápisy a poutače na nich, event. osobních automobilech, nepochybně také světelné projekce či malby na fasádě. Sem lze také nejspíše zahrnout i vývěskovou inzertní službu a další.

Specifickou otázkou a dosud zcela otevřenou je jistě i otázka prezentace advokátní kanceláře v souvislosti se sponzorováním nejrůznějších akcí a událostí. Ani takový bohubilý počín advokáta, resp. zejména tento, by neměl být zneužit k reklamě. Je zřejmé, že advokáti mohou a v souladu s jejich posláním by dokonce snad i měli, přispívat na akce kulturního a humanitárního významu. V úvahu připadá např. sponzorování vzdělávacích ústavů, resp. jednotlivých akcí, příspěvky do charitativních sbírek, sponzorování soutěžících studentských týmů, příspěvky na vydání odborných publikací aj. Hlavním motivem takového počínu by jistě neměla být touha po prezentaci vlastní osoby (sponzor by měl být sponzorem bez ohledu na eventuální reklamní přínos), ale snaha přispět k naplnění obecného zájmu. Tak by měl také advokát ke svému příspěvku přistupovat. Výstavě mladých výtvarníků by jistě nemělo vévodit poděkování „slovné advokátní kanceláři X. Y.“, která její realizaci umožnila, stejně jako by v dresu advokátní kanceláře neměli nastupovat členové soutěžního studentského týmu. Stejně by naopak dárci měl uvážit, na jaké akce je jeho příspěvek určen – těžko přijatelné může být sponzorování kohoutích zápasů (i když i z okruhu jejich fanoušků se může klientela rekrutovat).

Domnívám se, že eventuální uvedení sponzorova jména přiměřeným způsobem a formou (tj. zejména neokázale), akceptovat lze. Zde je pak na místě připomenout ust. **čl. 28** etického kodexu, aby i eventuální poděkování sponzorům bylo učiněno ve stanovených hranicích.

Pokud jde o **odst. 2 čl. 26**, nabízí praxe nesporně mnoho možností, zejména co se týká podoby advokátem nabízených upomínkových předmětů. Těmi nejčastěji se objevujícími a současně nepřijatelnějšími budou jistě propisovací tužky a další kancelářské pomůcky s označením kanceláře, kterými snad při vhodném zpracování nelze nic pokazit. Další možností, se kterou je možno se v praxi set-

---

⁸⁾ Rezoluce č.1999-001 Národní rady francouzských komor, čl. 10.8.

kat a kterou já sama již považuji za méně vhodnou, je např. dárková sada láhve nápoje (zpravidla alkoholického) a skleniček určených k jeho konzumaci a vyrytým logem kanceláře. Ale i tento způsob snad může být podle konkrétních okolností důstojným.

Dalších možností je nepřeborné množství a v zásadě je nutno vždy se vyvarovat předmětů zesměšňujících či znevažujících.

Je třeba mít přitom na zřeteli, že tyto předměty jsou určeny výhradně pro klienty advokátovy a nelze je tedy např. rozdávat či ponechat volně dostupné na vrátnici či vstupním prostoru domu, kde má příslušná advokátní kancelář sídlo.

Připomenu kárné rozhodnutí představenstva ČAK ze dne 29. 11. 1995. Předmětem kárného řízení bylo provinění advokáta spočívající v inzerci, kterou propagoval svou kancelář, umístěné na igelitových taškách, jež dal zhotovit v počtu téměř 5000 kusů. Představenstvo ČAK potvrdilo rozhodnutí kárné komise, když bylo shledáno, že jednání kárně obviněného bylo jednáním nepřijatelným a snižujícím vážnost advokátního stavu.⁹⁾

Nepřímá reklama

Závěr, který je možno na základě shora uvedeného učinit, je nasnadě. Příležitostí k výslovné reklamě není mnoho, a čím účinnější způsob, tím menší rozsah je dovolen.

Ten z kolegů, který se nemíní s takovým omezením smířit, pak má možnost buď přistoupit ke stejnému kroku jako výše zmíněný barcelonský kolega (výsledek eventuálního sporu však lze do jisté míry předvídat), nebo nalézt cestu stavovským předpisem jako „inzertní“ výslovně neoznačenou, ale přitom orgány ČAK tolerovanou.

Právě zde pak lze úspěšně navázat na vyzkoušenou cestu našich prvorepublikových či rakousko-uherských kolegů a při zachování všech základních etických pravidel a zásad soutěže se do povědomí veřejnosti prosadit jiným způsobem, než je výslovný nábor klientů na základě inzerce. A je třeba přiznat, že tyto cesty, dále nastíněné, dokáží advokáta do povědomí veřejnosti prosadit daleko úspěšněji než jakákoli reklama.

Při všem níže uvedeném je třeba mít na zřeteli, že reklama by měla být pouze vedlejším produktem a nikoli prvotním cílem advokátovým.

⁹⁾ Rozhodnutí kárné komise ČAK, sp. zn. K 61/95, in Bulletin advokacie (zvl. číslo březen 1999, str. 57).

První, a jak se domnívám, také velmi účinnou cestou jsou nejrůznější rubriky typu „právník radí“, které se dnes objevují pravidelně v novinách i časopisech.

Druhou možností je ta možná z hlediska osobní prestiže advokáta nejpřitažlivější, ale současně vyžadující největší odbornou připravenost a hlubokou znalost problematiky – prezentace odborného názoru na dané téma.

Třetí způsob pak představuje možnost populární, ale nebezpečnou, téměř na hraně: i v současnosti patří k těm intenzivně sledovaným událostem soudní procesy, resp. zpravodajství o jejich průběhu. Tou třetí cestou je tedy možnost prezentovat se v souvislosti s konkrétní kauzou jako právní zástupce jedné ze stran. Tento způsob je ovšem třeba zvážit s ohledem na obecné povinnosti advokáta ke klientovi, ke klientovým zájmům, ale i třetím osobám.

Právní poradna

Rubriky s odpověďmi právníka na dotazy čtenářů jsou dnes již pravidelnou součástí prakticky všech nejčtenějších deníků a časopisů. Objevují se téměř ve všech denících a časopisech nejrůznějšího zaměření, od periodik určených výhradně ženám, přes časopisy určené kutilům, po téměř výlučně mužské (srov. deník Dnes, Hospodářské noviny, Týdeník Květy aj.).

Otázku, zda je možno shora naznačeným způsobem „poskytovat právní službu“ a současně „udělat službu“ své osobě, tj. odpověď doplnit identifikačními údaji o odpovídajícím, řešila kárná komise ČAK ve svém rozhodnutí ze dne 15. 11. 1996. Ve svém rozhodnutí konstatovala, že uvedení názvu a sídla advokátní kanceláře včetně telefonního spojení v právní rubrice novin není porušením pravidel soutěže. Kárný senát shledal, že příspěvky advokáta do poradenské rubriky lze zahrnout pod pojem odborného článku a tudíž je možno vyjmenované údaje umožňující autora odpovědi identifikovat, uveřejnit. Z odůvodnění tohoto rozhodnutí, které se v právní větě neobjevuje, považují za důležitou skutečnost, že kárná komise vytkla kárně obviněnému to, že za otištěnou odpověď před jménem advokáta bylo uvedeno slůvko „kontakt“. Souhlasím s názorem kárné komise, že tento přívažek skutečně již může působit akvizičně, a že by jako takový neměl být uváděn. Kárná komise však zvažovala toto provinění ve srovnání s vysoce pozitivním hodnocením publikační činnosti napomáhající šíření právního vědomí veřejnosti, a dospěla k závěru, že s ohledem na tuto skutečnost není skutek kárným proviněním.¹⁰⁾

---

¹⁰⁾ Rozhodnutí kárné komise ČAK, sp. zn. K 75/96, in Bulletin advokacie (zvl. číslo březen 1999, str. 94 – 95).

Ačkoliv se od vydání tohoto rozhodnutí změnila pravidla soutěže advokátů, a **čl. 27** etického kodexu je formulován odlišně, není tato odlišnost pro aplikaci shora citovaného názoru podstatná a bude na místě aplikovat stejný právní názor, jaký přijaly kárné orgány ve shora citovaném rozhodnutí (nebude ovšem možno udávat bližší adresu než jen sídlo kanceláře a tel. spojení).

Je sice sporné, zda v případech právních rubrik ve formě „vy se ptáte – my odpovídáme“ se jedná o literární či snad vědecké dílo, ovšem je třeba konstatovat, že výklad striktní by znamenal snad příliš výrazné omezení a současně, že pokud by příslušná rubrika se v tiskovině objevovala nadále, aniž by byl uveden autor odpovědi, resp. jméno autora bez označení jeho povolání, mohla by taková skutečnost oprávněně vzbuzovat ve čtenářích pochybnosti o odbornosti prezentovaného názoru, resp. o autorovi vůbec. A tudíž by tento výklad do jisté míry mohl být v rozporu se zásadou zachování důstojnosti advokátního stavu.

Stejně tak je třeba přihlídnout ke shora zmiňované skutečnosti, že tyto rubriky mohou úspěšně přispět k šíření právního vědomí občana (jak tento názor vyjadřuje citované kárné rozhodnutí) a vůbec přispět k uplatnění jeho práv.

Samozřejmě je třeba dbát, aby autoři odpovědi řešili předestřené problémy s vědomím, že adresáty odpovědi nejsou osoby práva znalé, že si eventuálně z jednoho příkladu, který je prezentován v určité podobě, mohou udělat obrázek, který podle jejich přesvědčení odpovídá případu jinému, ačkoliv tomu tak být nemusí. Měli by odpovědi formulovat jasně a srozumitelně bez zbytečného používání odborné terminologie, současně ovšem věc nezveličovat a nevyvolávat tím v adresátovi představu naprosto nezbytné a okamžité návštěvy advokáta. Samozřejmě by takovou výzvu, ani skrytou, odpověď v žádném případě obsahovat neměla, stejně tak, jako formulace navozující představu, že autor odpovědi je na danou problematiku největším odborníkem, jako „...obdobný případ jsem řešil již mnohokrát...“, „...právě jsem obdržel rozhodnutí ve stejné věci...“ apod.

Zda by publikovaná odpověď na dotaz měla být konkrétní či naopak obecnější pak musí být uváženo případ od případu a autor by přitom neměl zapomenout poukázat na možná úskalí problému.

Zcela běžně se v současné době praxe ustálila i na zvyklosti, že k odpovědi, resp. k rubrice vůbec, je připojena i fotografie autora. Domnívám se, že otázka uveřejnění fotografie není ani tak otázkou stavovských pravidel, jako spíše vlastního rozhodnutí autora odpovědí a také, že fotografie s největší pravděpodobností rozhodnutí event. klienta zásadně neovlivní.

Odborná publicistika

Jak vyplývá ze shora citovaného ust. **čl. 27** etického kodexu, vztahuje se stejný režim na literární či vědecká díla, ta však mají z hlediska potenciální reklamy na

nich založené tu nevýhodu, že obvykle nemají tak široký okruh čtenářů jako např. rubriky „poradenské“ a navíc, jedná-li se o práce vědecké, bývají jejich konzumenty spíše kolegové advokáti než právní laikové a tedy možní klienti. Ovšem nelze přirozeně vyloučit, že pro případ, díky se jedná o skutečně úzce specializovanou oblast a autor díla je opravdu odborníkem, se na něj jako klient neobráť některý z kolegů zabývajících se jinou specializací.

Za důležité při výkladu ust. **čl. 27** etického kodexu a jeho aplikaci považují nepřehlédnout, že literární nebo vědecké dílo, o němž se v tomto pravidle hovoří, musí být z oboru práva (ostatně nadpis článku „Odborné publikace“ je také dostatečně jasný), a tudíž pro jiné literární příspěvky, ať již třeba sportovní komentáře, recepty na babiččin koláč či komentáře politické, nelze toto ustanovení vztáhnout.

Vzhledem k tomu, že taková iniciativa advokáta by nepochybně byla součástí jeho soukromého života, vztahovalo by se na tento případ ustanovení **čl. 19 odst. 2** etického kodexu: označení „advokát“ může advokát používat i mimo výkon advokacie. Současně se ovšem domnívám, že advokát by s odkazem na ustanovení pravidel důstojnosti a vážnosti stavu měl uvážít, zda jako „advokát“ vystupovat v těchto případech vždy. Pravidlem by pak mělo být uvádět v souvislosti se jménem označení „advokát“ tehdy, má-li příspěvek k advokacii vztah, resp. osvětluje-li příslušnost autora k advokacii do určité míry jeho postoj. V každém případě pak nelze ke jménu a označení advokát připojit další údaje, jako v případech příspěvků odborných.

Advokát jako zástupce klienta v médiích

Publicita advokáta v souvislosti s konkrétní kauzou je, ve srovnání se shora zmíněnými možnostmi, minovým polem, ovšem nikoli z hlediska možného porušení pravidel soutěže, i když i zde by k němu dojít mohlo, ale spíše dalších etických pravidel.

Advokát se může na stránkách novin vyjadřovat buď ve své věci, resp. věci vlastního klienta, či v souvislosti s kauzou, jejímž není přímým účastníkem, ale která se např. dotýká oblasti, v níž je uznávaným odborníkem, či jde o kauzu obdobnou třeba jeho předchozímu sporu. Na tento druhý případ je možno, jak dovozují, bez rozpaků aplikovat výše zmiňované ust. **čl. 27** etického kodexu, neboť taková vyjádření lze přinejmenším, podle jejich povahy, postavit na roveň odborným komentářům, jimiž ostatně také skutečně být mohou.

Klientova konkrétní kauza, natolik zajímavá, že jí hromadné sdělovací prostředky věnují pozornost, je nepochybně dobrým reklamním prostředkem.

Věřím však současně, že tato motivace není v jednání advokáta obsažena, ale že tím, co k event. zveřejnění kauzy vede, je jen a jen zájem klienta, a že reklamní prvek je pouze nutným následkem takového rozhodnutí.

Je totiž třeba konstatovat, že některé spory a zejména některé případy z oblasti trestního práva pozornost veřejnosti (resp. sdělovacích prostředků) přitahují. Stejně tak není možno předstírat, že i přes eventuální přetřásání věci ve sdělovacích prostředcích, vyjádření odborníků, dopisy čtenářů a další, zůstanou strany zcela neovlivněny takovými impulsy.

Domnívám se, že nebezpečné ovlivnění je pak markantní ve věcech trestních, které přitahují pozornost veřejnosti mnohem více než civilní spory, a také se zejména každý cítí být k řešení věci povolán, a kde se zejména představitelé státního zastupitelství a policie bez ostychu k věci vyjadřují. Za těch okolností pak nečinnost právního zástupce může vést k vytvoření obecně negativní atmosféry v neprospěch jeho mandanta a co více i k vytvoření určitého (jistě pro mandanta nikoli příznivého) názoru rozhodujícího orgánu.

Pak by advokát, který se snaží dostát svým povinnostem využít ve prospěch mandanta všech zákonných prostředků a učinit vše, co v jeho prospěch být účinně může, po zvážení všech okolností měl eventuálně přikročit k takovému kroku. Nemusí a nemá pak čekat na výzvu ze strany konkrétního sdělovacího prostředku, neboť by se mohlo ukázat, že čekal marně či příliš dlouho. V tomto případě neplatí „kdo nic nedělá, nic nezkaží“.

Ostatně advokát je zástupcem svého klienta nejen v soudní síni, ale měl by jím být vždy, kde se o jeho věci jedná. Klient právem neočekává pouhý odkaz na příslušné ustanovení příslušného zákona, očekává i pomoc a jeho žádost dokonce může přímo směřovat ke zprostředkování změny názoru veřejnosti.

Takový požadavek však od advokáta, který je skutečným advokátem, vědomým si povinností vyplývajících z jeho povolání, vyžaduje velkou odvahu a opatrnost. Opět by měl advokát, pamětliv přednostních zájmů klienta, uvážit, zda je jeho krok vhodný.

Učiní-li advokát ve věci svého klienta cokoli, čím by jeho kauzu a jeho osobu „medializoval“, musí mít na paměti všechna pravidla, která se k výkonu advokacie vztahují ze všech oblastí, jak je etický kodex rozlišuje: zejména **čl. 4 odst. 3, čl. 6 odst. 1, čl. 11 odst. 1, čl. 17 odst. 1**.

I pravidla, která jsou v etickém kodexu obsažena skrytě, neboť výslovně jsou zakotvena zákonem o advokacii – povinnost mlčenlivosti v ust. **§ 21** zák. o advokacii, povinnost čestného a svědomitého jednání při využívání všech zákonných prostředků v zájmu klienta, uplatnění všeho, co v zájmu klienta pokládá za prospěšné – ust. **§ 16** zákona o advokacii, je nezbytně nutno mít na paměti.

Advokát, který se hodlá k věci svého klienta vyjádřit prostřednictvím veřejného sdělovacího prostředku, by k takovému kroku měl přikročit až poté, co svému klientovi vysvětlí důvod k takovému postupu, upozorní ho na možná rizika a získá jeho výslovný souhlas.

Domnívám se, že i v této fázi postupu je třeba jednat s maximální pečlivostí a uvážit osobní postoj klienta k takovému návrhu, tj. zejména jej k takovému kroku nepřemlouvát. Nepochybně je také vhodné s klientem projednat možnost, že v takovém případě bude žádáno vyjádření k věci nejen od advokáta, ale i jeho osoby. I v tomto směru je nutno zvolit taktiku.

Je třeba si od klienta vyžádat souhlas i k rozsahu údajů, které může advokát ve věci zveřejnit a způsobu zveřejnění včetně konkrétního média, jemuž budou informace poskytnuty.

Advokát sám pak, pokud má souhlasné vyjádření svého mandanta, musí uvážit, vzhledem ke svým osobním schopnostem a dispozicím, jakou formou informace poskytnout. Někteří z kolegů zvolí formu interview (které však právě vzhledem k bezprostřednosti kladených dotazů nemusí dosáhnout zamýšleného cíle), jiní zvolí formu prohlášení apod. V každém případě by advokát měl být pro styk s médiem pečlivě připraven a i pro případ, kdy se cítí na domácím poli, by si měl eventuálně vyžádat předem okruh otázek, jimž bude rozhovor věnován, a zejména ještě před zveřejněním předmětného příspěvku tento autorizovat.

Je třeba si již předem ve styku s příslušným sdělovacím prostředkem vyhradit podmínku odsouhlasení zveřejněného textu (v souladu s etickým kodexem novináře by tento požadavek neměl na druhé straně vyvolávat údiv či snad dokonce odpor). Ostatně kontrolní rada stejné stanovisko přijala na svém řádném zasedání konaném dne 6. 11. 1998 a stanovila, že za účelem dodržení ust. § 17 zák. o advokacii je třeba každý rozhovor, pokud nejde o přímý přenos, autorizovat, aby se zabránilo snižování vážnosti advokátního stavu a bylo zabráněno nekalé soutěži.¹¹⁾

Kárná komise Pařížské advokátní komory označila svým rozhodnutím ze dne 29. 6. 1993 jako závadné jednání advokáta, který poskytl rozhovor jednomu z časopisů, před otištěním si jej nevyžádal, a přesto, že tento článek obsahoval nepravdivé informace a mj. i silné reklamní formulace, tak jeho otištění nezakázal.¹²⁾

Advokát by skutečně neměl kauzu svého mandanta brát jako možnost, jak učinit sám sebe populárním. Neměl by také této příležitosti využít k vyřízení účtů s protistranou či jiným kolegou. Ve svém projevu tedy má zachovat zásadu kolegiálního chování. V žádném případě by z jeho vystupování nemělo být zřetelné (a nemělo by to být ani skryto), že svého kolegu, který stojí na opačné straně

---

¹¹⁾ Bulletin advokacie č. 1/1999, str. 76.

¹²⁾ Pelikánová, Radka, K otázce nepřipustné akvizice advokáta v tisku, Bulletin advokacie č. 8/1997, str. 56 – 57.

sporu, považuje za neschopného či nečestného, neměl by jej obviňovat z nekalých praktik apod., tj. v souladu s ust. **čl. 11** etického kodexu svého kolegu jakkoli osočovat.

Stejně tak by se neměl v souladu s **čl. 17** v rámci interview či prohlášení způsobem o státních orgánech a soudech (pokud by mu v tomto počínání nebránilo slušné vychování, musí mu bránit etický kodex) a ani jiných osobách vyjadřovat způsobem, kterým by byla snižována důstojnost těchto osob či advokátního stavu.

Veškerá prohlášení by měla být pravdivá a pokud si není advokát pravdivosti údajů udaných klientem jist, měl by si je v tomto případě se souhlasem klienta ověřit.

V této souvislosti vystupuje **osoba** advokáta a zejména jeho vystupování a působení na veřejnosti výrazně do popředí, neboť jaký obraz o věci sdělovacím prostředkům nabídne a jaký přijmou, je mimo jiné ovlivněno i způsobem, jakým bude tento obraz podán. Zejména je tento aspekt nesmírně významný v těch případech, kdy využívaný sdělovací prostředek má i jiné možnosti než tištěné slovo. Advokát, který přijme pozvání do rozhlasového a zejména pak televizního pořadu, by neměl působit nejistým dojmem, nepochybně by měl být dobrým řečníkem, a v případě televizního přenosu by neměl mít obavy z kamerových záběrů. Uhýbání pohledem, zajíkání se či rozechvělý hlas mohou být pouhým projevem nervozity, ovšem v posluchačích či divácích mohou vyvolat dojem nevěrohodnosti, nepřesvědčivosti advokáta event. až nečestnosti věci, což může ve svém důsledku mandantově kauze přitížit.

Advokáti by měli být připraveni vystupovat před publikem, v každém případě je nedílnou součástí jejich profesionálního života vystupování před soudem či správními orgány a již jako student, resp. koncipient by si tuto skutečnost měl budoucí advokát uvědomit. Někteří z nás mají přirozený dar působit na své okolí a priori důvěryhodně, důstojně a celkově pozitivním dojmem, jiní se takovému jednání musí naučit. Již během studií by měli posluchači tyto své schopnosti a možnosti zvážít a rozhodnout se pro vhodné povolání. Je nepochybně mnoho těch zaměstnání, kde není nutno být skvělým, nebo alespoň ucházejícím řečníkem, v každém případě výkon advokacie k nim nepatří. Můžete sice být advokátem sepisujícím smlouvy a podávajícím písemná vyjádření, který nikdy neopouští svou útulnou a bezpečnou kancelář, nebudete však, jak se domnívám, advokátem v pravém slova smyslu tohoto slova. Za současné procesní úpravy je nutno počítat s tím, že řízení ovládá zásada ústnosti, a že tedy bude nutno plédovat, a stále více i s tím, že od vás může být vyžadováno vysvětlení či vyjádření právě určené veřejnosti.

Odpověď na otázku, jaký informační význam má takový rozhovor o klientově věci či vyjádření k jeho sporu ve vztahu k osobě advokátově, snad není až příliš

obtížná a vyplývá přitom do jisté míry z logiky věci. Vzhledem k tomu, že pozornost čtenářů, event. posluchačů se soustřeďuje na věcnou podstatu předmětné kauzy, nebývá osoba advokáta „zviditelňována“ více, než by mohla etická pravidla dovolit. Advokát bývá identifikován svým jménem a v některých případech dokonce sdělovací prostředky jeho jméno nezveřejňují a omezí se na formulaci „advokát obviněného“ apod.

Třetí osoby

Otázka publicity a reklamy advokátního stavu je podřízena přísnému režimu, který mimo skutečnost, že poměrně výstižně stanoví možné formy publicity a jejich mantinely, doplňuje tuto úpravu ještě ustanovením čl. 28 etického kodexu o tom, že advokát nesmí jiné osobě umožnit, aby o jeho podnikání informovala nad rámec etickým kodexem povolený, slovy kodexu „nesmí dát souhlas“ (nepochybně má uvedené ustanovení na mysli nejen souhlas výslovně udělený, ale i konkludentní).

Při vší účtě ke v seznamu ČAK zapsaným kolegům je nutno konstatovat, že uvedené ustanovení je ustanovením velmi praktickým, které může předejít mnoha možným problémům vzniklým tím, že se eventuálně kárně obviněný advokát bude hájit odkazem na to, že uvedenou reklamu si neobjednal. Pokud by měla být tato advokátova obrana účinná, nepochybně by bylo nutno, aby on sám, okamžitě poté, co zjistí překročení pravidel etického kodexu, zjednal účinnou nápravu a zamezil takovému excesu do budoucna.

V tomto směru by jistě nepochybně bylo zajímavé posouzení údajů, které se objevují v rubrikách některých v anglickém jazyce vydávaných periodikách, informujících o novinkách v personálním složení orgánů významných výrobních podniků, avšak i mj. vybraných advokátních kanceláří (srov. Prague Business Journal).

Internet

Zcela novým informačním médiem, které nedávno vstoupilo do našeho povědí, je internet. Vzhledem ke značným možnostem tohoto média jako zdroje informací, je nepochybně nutno alespoň rámcově zmínit i otázku jeho využití jako prostředku informujícího o službách jednotlivých advokátů a jejich osobách. Je třeba přitom přihlídnout ke specifickému charakteru tohoto média a vzít do úvahy okolnost, že toto médium poskytuje informace na základě zájmu uživatele. Je na místě aplikovat ust. čl. 25 odst. 3. Ten, kdo navštíví www-stránku advokátovu, nepochybně projevuje stejný zájem jako ten, kdo navštíví jeho kancelář jako zájemce o právní služby. Pak se domnívám, že advokátům by mělo být do-

voleno informovat ve stejném rozsahu, jak má ust. č. 25 odst. 3 na mysli (tedy včetně informací o cenách a dosavadních výkonech).

Stanovisko představenstva ČAK uveřejněné v Bulletinu advokacie č. 1/1999 ovšem vyslovuje názor poněkud odlišný, totiž ten, že advokát může sice internetové stránky využít pro poskytnutí informací nad rámec čl. 20 až 22 etického kodexu, nikoli ovšem do té míry, aby poskytoval informace o cenách a reference o klientech.¹³⁾

Nezbude, než aby v této otázce rozhodla event. kárná judikatura.

Např. etická pravidla francouzské advokátní komory, která mají výslovně ustanovení pro použití internetu, podřizují publicitu advokáta na internetu v zásadě stejnému režimu, jako event. vydanou brožuru, informující o podnikání advokáta. Naprosto nevhodné a vyloučené jsou praktiky některých cestovních kancelářů a jiných firem spočívající v zasílání nevyžádaných e-mailů do schránek uživatelů. Na takové jednání advokáta by muselo být pohlíženo stejným způsobem (event. ještě přísněji) jako na případy šíření tištěných letáků do poštovních schránek.

PRO SROVNÁNÍ

Právní úprava výkonu advokacie a povinností a možností advokátů v České republice nepatří ve srovnání s pravidly stanovenými jinými advokátními komorami k těm nejpřísnějším, ani k těm nadmíru tolerantním.

Při srovnávání jednotlivých národních úprav a úpravy české je nutno vzít v úvahu mj. i okolnost, že Česká republika patří k zemím, v nichž se demokratická advokacie buduje sice v návaznosti na demokratickou minulost, avšak přesto nově po (sic 10leté výročí je výročím krásným) dobu velmi, velmi krátkou.

Velmi pečlivě propracovaná pravidla pro reklamu právních služeb najdeme v normativním usnesení Národní rady **francouzských** komor, přijatém na zasedání tohoto francouzského advokátního orgánu v březnu 1999, tedy v době nedávné. Francouzská pravidla stanoví, že osobní reklama advokáta je dovolena, ovšem pouze v rozsahu nutných údajů, má být pravdivá, respektovat povinnost mlčenlivosti a musí být realizována při zachování důstojnosti advokátního stavu.

Zakázána je reklama laudatorní a reklama založená na srovnávání či reklama jakýmkoli způsobem zneužívající osobu klienta. Z forem reklamy je zakázáno zejména osobní nabízení právních služeb návštěvami na pracovištích, v domácnostech a mnoha dalších místech. Z dovolených způsobů širší publicity advokáta vypočítávají pravidla organizování a účast na odborných seminářích, kursech a kolokviích. Velmi podrobná pravidla jsou stanovena pro údaje uváděné při

¹³⁾ Stanovisko představenstva ČAK, Bulletin advokacie č. 1/1999, str. 76.

korrespondenci (hlavičkový papír, vizitky) – vypočítává údaje nutné a dovolené – stanoví podmínky pro inzerci – zaměřenou pouze na „technické“ údaje (změna adres kanceláře, změna partnera, otevření pobočky apod.) – pravidla pro vydání informační brožury (která musí být orgánům komory předložena). Pravidla mají také (jak již výše zmíněno) samostatné ustanovení vztahující se k využívání internetu pro účely podnikání v oblasti právních služeb (šíření informací je dovoleno ve stejném rozsahu jako při vydávání informační brožury).

Základní pravidlo pro možnost prezentovat poskytování právních služeb v **německé** právní úpravě je obsaženo ve Spolkovém nařízení o advokacii. Reklama o vlastní osobě je pak povolena pouze tehdy, splňuje-li kritéria objektivnosti poskytovaných informací. Podrobnější pravidla stanoví Zásady dodržování profesního chování. Advokát může informovat o svém podnikání údaji, které se vztahují k jeho odborné činnosti, za podmínky, že uváděné informace jsou objektivní. Není povolena reklama, která by využívala informace založené na srovnání úspěšnosti či obratu, jehož podnikatel dosahuje. Je postihováno i takové jednání advokáta, na jehož základě by reklamu nad rámec stanovený pravidly prováděly třetí osoby.

Zvláštní pozornost je věnována prokazování a podávání informací o „specializaci“ – pověstná německá „akuratnost“ se totiž mimo jiné projevuje i v tom, že pravidla stanoví podmínky pro uveřejnění výčtu hlavních oborů, jimiž se advokát zabývá (maximálně tři) a stanoví, že tyto „hlavní oblasti“ své činnosti může advokát uvést pouze v případě, že se jimi zabýval nepřetržitě minimálně dva roky poté, co zahájil vykonávání praxe.

Rakouská úprava této otázky je obsažena v oddílu nazvaném advokát a veřejnost směrnice upravující výkon povolání a dohled nad dodržováním povinností advokátů a vzdělávání koncipientů. Rakouská úprava je – mohu-li soudit – české úpravě skutečně nejbližší.

Úprava obsahuje výčet údajů, jejichž zveřejnění je advokátům dovoleno, dále obsahuje zákaz získávání klientů prostřednictvím třetích osob a zákaz reklamy, inzerce podnikání je dovolena pouze za obdobných podmínek jako v naší úpravě: otevření kanceláře, změna adresy, změna jména, spolupráce aj. „Verbování“ klientů je výslovně zakázáno, zejména prostřednictvím médií. Jediným prostředkem, který má k advokátově reklamě sloužit, je jeho dobře odvedená práce. V jiném styku s médii (tj. v podstatě v případech nepřímé reklamy) je advokát povinen postupovat obezřetně a mít na zřeteli především zájmy klienta.

Barcelonská advokátní komora liberalizovala pravidla v prosinci 1998. Podle současné úpravy je povolena, kromě způsobů výslovně zakázaných, reklama pod podmínkou přiměřenosti a objektivních a pravdivých informací.

Zakázáno je využívat zavádějících informací, formulací snižujících důstojnost a práva jiných osob. Advokát se musí vyvarovat porušení povinnosti mlčenlivosti,

zneužívání klientova jména, slibů pozitivního výsledku, nezáleží-li tento pouze na něm, či srovnávání s jinými advokáty.

Italská etická pravidla ve znění přijatém na sněmu v dubnu 1997 zakazují advokátům jakkoli jejich služby propagovat. Čl. 17 etického kodexu upravuje rozsah údajů, které mohou být v souvislosti s poskytováním právních služeb zveřejněny a čl. 18 pak upravuje povinnosti advokátů ve vztahu k tisku a jiným médiím.

Všechny informace (označení kanceláře, složení kanceláře, spolupráce s jinými), které advokáti v rámci styku s třetími osobami sdělují, musí být pravdivé a nesmí jimi být porušena povinnost mlčenlivosti či narušena vážnost advokátního stavu.

Příslušníci advokátního stavu mohou informovat o svém podnikání prostřednictvím hlavičkového papíru, uvedením v profesních seznamech, telefonních seznamech, a samozřejmě uvedením příslušných údajů v seznamu advokátů. Je dovoleno zúčastněné osoby informovat o složení kanceláře a dalších podstatných údajích. Vždy je nutno respektovat požadavek pravdivosti informací a závazek vážnosti a důstojnosti advokátního stavu. Ve vztahu k tisku a dalším médiím je advokát povinen vystupovat uměřeně, svými prohlášeními nesmí porušovat povinnosti ke klientovi ani k dalším příslušníkům stavu. Etický kodex příkladmo vypočítává způsoby neetického jednání v souvislosti s působením informačních médií, tj. jednání sledující (třeba zastřeně) reklamní účel: vyvyšování vlastních zásluh či vlastního úspěchu ve věci, využití klientova jména, otevřené nabízení právních služeb. Povinností advokáta je zdržet se takového jednání, jehož cílem by byla jeho osobní prezentace.

Právním rádcům (solicitorům) ve **Velké Británii** byla reklama umožněna poprvé v r. 1984, tato pravidla pak byla velmi uvolněna reformou v r. 1987. Pro naše oči je tato reforma snad až příliš benevolentní. Dovoluje užít všechny reklamní prostředky s výjimkou výslovně označených jako nedovolené.

Nedovoleno je osobně či telefonicky nabízet služby osobám, které si tuto nabídku nevyžádaly, naproti tomu je dovoleno rozesílat reklamní dopisy veřejnosti a je také povolena reklama společná s příslušníky neprávnických povolání. Solicitoři mohou využít služeb televize a dalších hromadně sdělovacích prostředků a kromě nich i plakátů či reklam na autobusech, tužkách, kalendářích, či dokonce oděvních součástech. Se souhlasem svých klientů mohou v reklamě použít i jejich jména. Přitom je zakázána reklama srovnávací (založená na úspěšnosti či jiného očeňující), zakázáno je také využívat zavádějících informací.

ZÁVĚREM

Směr, kterým se bude úprava reklamy právních služeb a jejich publicity vůbec ubírat v budoucnosti, není možno v tuto chvíli zcela přesně vymezit. Je

zřejmě, že rozšiřující se komunikační prostor a narůstající konkurenci si použití „reklamních“ prostředků v oblasti poskytování právních služeb vynucují, nelze však zcela upustit od myšlenky možností prezentovat podnikání advokáta pouze v omezené míře za předem vymezených podmínek a za současné přísné kontroly jejich dodržování.

Možnosti advokátů, stejně jako možnosti lékařů, lékárníků a příslušníků podobných profesí inzerovat své služby musí být, jak již to vyplývá z povahy jejich povolání, založeného především na důvěře klientů v pravdivost jejich tvrzení (a současně prakticky nemožnost si takové tvrzení ověřit), omezeny i vzhledem k tomu, že zatímco o advokacii obecně má veřejnost poněkud negativní mínění, jednotlivec „svému“ advokátovi důvěřuje a je jím snadno manipulovatelný.

Domnívám se tedy, že tendence bude spíše k uvolnění těchto pravidel (již s odkazem na závěry multilaterálního zasedání o etice advokáta zmíněné v úvodu a samozřejmě také na shora citovaný rozsudek Evropského soudu pro lidská práva). Ustoupeno přitom nesporně nesmí být od zásady, že reklama a projevy advokátovy by měly být přiměřené jeho povolání, že by všechny uváděné informace měly být pravdivé, a jejich formulace a způsoby sdělování by neměly být v rozporu s charakterem advokacie jako do jisté míry součástí justičního systému – požadavkem na zachování její důstojnosti a vážnosti.

Nepochybně bude nutno při dalších legislativních aktivitách (ať již půjde o event. novou zákonnou úpravu či úpravu stavovskou) postupovat v součinnosti národních advokátních komor tak, aby na sjednocujícím se trhu právních služeb nedocházelo ke konfliktům těchto norem a přitom byla zajištěna práva žadatelů o právní služby a kvalita poskytovaných právních služeb.

Je přitom zřejmé, že našim představám je bližší úprava kontinentální. Představa, že „Doc. JUDr. X. Y., advokát“ bude prezentovat své služby na tričku hostesky rozlévající při recepci konané na počest famózního výsledku jeho posledního sporu šampaňské, či že třikrát do hodiny se v rozhlasovém vysílání ozve zvukový záznam tříšticího se skla a skřípějících plechů doplněný znělkou doporučující služby advokáta Dr. Nehody, není pro duši kontinentálního advokáta (a jeho klienta) nepochybně přijatelná.

Je ovšem třeba se s nutností **přiměřeného** prezentování právních služeb smířit. Jinak nebudou moci příslušníci české advokacie v podmínkách sjednocené Evropy obstát.

JUDr. Radek Ondruš

Nejvyšší státní zastupitelství ČR

Bezplatné právní zastupování v České republice (úvaha de lege ferenda)

A) PRÁVO NA PRÁVNÍ POMOC V ČESKÉ REPUBLICĚ

Článek 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod garantuje ústavní právo každého na právní pomoc v řízení před soudy, státními orgány a orgány veřejné správy, a to od počátku řízení. Tolik dikce ústavního zákona. Otázkou však je, jak je toto právo v České republice zajištěno v rámci existující zákonné úpravy.

Právní pomoc v České republice zajišťují především advokáti, v omezené míře a v zákonem stanoveném rozsahu i další osoby, jako například notáři, daňoví poradci, patentoví zástupci apod. Ti poskytují právní pomoc v zákonem stanoveném rozsahu a za úplatu. Povinnost poskytnout právní pomoc však mají i správní úřady, které jsou dle ust. § 3 odst. 2 správního řádu povinny poskytovat fyzickým a právnickým osobám pomoc a poučení, aby pro neznalost právních předpisů neutrpěli v řízení újmu. Obdobnou povinnost ukládal do 31. 12. 1991 § 5 o. s. ř. i soudům; ta však byla po uvedeném datu redukována na povinnost poskytnout účastníkům poučení o jejich procesních právech a povinnostech.

Pro ty, kdo mají dostatek finančních prostředků, není problémem uplatnit své právo na právní pomoc prostřednictvím kvalifikovaného advokáta, notáře či daňového poradce. V trestním řízení stát v taxativně vyjmenovaných případech garantuje právní pomoc prostřednictvím soudem ustanovených advokátů i těm, kteří si jej z nejrůznějších důvodů nevolí. Základním problémem však zůstávají ty případy, kdy občan nemá finanční prostředky na smluvní zajištění právní pomoci v řízení před soudem v jiných věcech, než kde je povinnost nutné obhajoby a v řízení před jinými státními orgány a orgány veřejné správy. Určitou možnost zde nabízí ustanovení § 30 o. s. ř., podle něhož účastníku, u něhož jsou předpoklady, aby byl soudem osvobozen od soudních poplatků, předseda senátu ustanoví na jeho žádost zástupce, jestliže je to třeba k ochraně jeho zájmů. O tom, že může tuto žádost podat, je předseda senátu povinen účastníka poučit. Tam, kde to vyžaduje ochrana zájmů účastníka, nebo jde-li o ustanovení zástupce pro řízení, v němž je povinné zastoupení advokátem nebo notářem, ustanoví mu předseda senátu v případě výše uvedeném zástupce z řad advokátů. I v těchto případech, obdobně jako v případě nutné obhajoby v trestním řízení, hradí náklady advokátního zastoupení dle ust. § 23 zák. č. 85/1996 Sb. stát. Regres vůči účastníkovi ze stany státu není tím vyloučen.

B) BEZPLATNÉ PRÁVNÍ ZASTUPOVÁNÍ

Zákonodárce v Listině určil právo občana na právní pomoc v konkrétních řízeních. Tuto právní pomoc lze vymezit v konkrétním řízení zpravidla jako právní zastupování, neboť jakékoliv poradenství, které by nemělo charakter zastupování v konkrétním řízení, by nesplňovalo bezezbytku dikci čl. 37 odst. 2 Listiny. V řízení před soudy je tak občanovi, který nemá dostatek finančních prostředků, dána určitá možnost získat momentálně bezplatnou právní pomoc v případech nutné obhajoby v trestním řízení a v občanskoprávním řízení tam, kde rozhodne předseda senátu, že účastník by měl být zastoupen advokátem. V ostatních trestních věcech, kde nejsou dány případy nutné obhajoby nebo kde má občan postavení poškozeného, ale zejména v řízení před správními úřady, pak zůstává občanovi, který nemá finanční prostředky na advokáta, pouze možnost daná mu ust. § 18 odst. 2 zákona o advokacii – obrátit se na Českou advokátní komoru, aby mu určila advokáta, který jej bude za stanovených podmínek zastupovat. Otázku náhrady nákladů spojených s takto určeným zastupováním však zákon výslovně neřeší.

Výše uvedenou právní úpravu lze shrnout tak, že v České republice nejsou v současné době dostatečně upravena pravidla poskytování bezplatného právního zastoupení v řízení před soudy, jinými státními orgány a orgány veřejné správy osobám nemajetným. V praxi pak schází zejména přesná zákonná úprava bezplatného právního zastoupení buď samostatným zákonem nebo v rámci zákonné úpravy jednotlivých druhů řízení. S ohledem na zjevnou zastaralost a dílčí roztržitost právní úpravy zejména řízení správního je vhodnější upravit nárok na bezplatné právní zastoupení samostatným zákonem.

C) ROZSAH BEZPLATNÉHO PRÁVNÍHO ZASTOUPENÍ

Zákon o bezplatném právním zastoupení by měl upravit právo nemajetného občana na bezplatné právní zastoupení v řízení před soudy, jinými státními orgány a orgány veřejné správy, tedy ve všech druzích řízení, kde stát autoritativně a z pozice nadřazenosti rozhoduje o jeho právech, právem chráněných zájmech a povinnostech. Omezit bezplatné právní zastoupení jen na řízení před soudem by znamenalo nepřiměřené omezení práva garantovaného čl. 37 odst. 2 Listiny, který právo na právní pomoc vztahuje na všechny druhy soudního řízení a řízení před ostatními státními orgány a správními úřady. Zde je nutno přihlídnout ke skutečnosti, že nejvíce druhů řízení, kde může být občan výrazně dotčen ve svých právech, se vede především před orgány veřejné správy. Opomenout však nelze ani řízení podle zák. č. 106/1999 Sb., popř. řízení o nejrůznějších správních disciplinárních či administrativních deliktech vedených před jinými státními orgány, než jsou soudy a orgány veřejné správy. Nárok na bezplatné právní

zastoupení by se však neměl týkat nejrůznějšího právního poradenství ve věcech smluvních, obchodních či jiných, kde řízení před soudem nebo jiným orgánem neprobíhá.

Neobstojí argumentace, že bezplatné právní zastupování ve správním řízení by přineslo zvýšené finanční nároky a že se správním řízením mají zejména advokáti jen minimální zkušenosti. Pokud zákonodárce předmětné právo na právní pomoc v Listině garantoval, je nutno je beze zbytku naplnit bez ohledu na finanční nároky z toho vyplývající. V opačném případě by bylo nutno Listinu v daném směru novelizovat, což není možné zejména s přihlédnutím k dokumentům a doporučením Evropské unie k otázce bezplatné právní pomoci. K otázce zkušeností advokátů ve správním řízení lze uvést pouze to, že advokátská zkouška je plnoprávnou zkouškou i z oblasti správního práva a umožňuje advokátovi nejen zastupovat v řízení před správními soudy, ale i v řízení před správními úřady.

Nárok na bezplatné právní zastoupení by občanovi vznikl i pro řízení před Evropským soudem pro lidská práva.

D) SUBJEKTY POSKYTUJÍCÍ BEZPLATNÉ PRÁVNÍ ZASTOUPENÍ

Výše zmíněný čl. 37 odst. 2 Listiny sice jednoznačně stanoví rozsah nároku na právní pomoc, nestanoví však, kdo jej bude zajišťovat. Zahraniční zkušenosti nabízejí tři základní modely poskytování bezplatné právní pomoci:

- I. Bezplatná právní pomoc poskytovaná advokátem, popř. v taxativně stanovených případech osobou, kterou k poskytování právních služeb zmocňuje zákon.
- II. Poskytování bezplatné právní pomoci organizační složkou státu nebo státem zřízené právnické osoby či státem financované neziskové organizace.
- III. Kombinace I. a II. varianty.

Osobně se domnívám, že v podmínkách České republiky by měli bezplatné právní zastoupení poskytovat pouze a jenom advokáti. Nedomnívám se, že by bylo ku prospěchu věci, pokud by bezplatné právní zastoupení poskytovali notáři, exekutoři, daňoví poradci, patentoví zástupci apod., neboť těmto subjektům zákon svěřuje specifické působnosti, které se netýkají poskytování právní pomoci v obecném slova smyslu. Zřízení úřadů veřejné obhajoby, popř. státem zřízených právnických osob či státem financovaných neziskových organizací, které by poskytovaly bezplatnou právní pomoc, nemá v České republice tradici, což však neznamená, že do budoucna nelze uvažovat i o této variantě jako variantě doplňkové.

Důsledně je nutno odmítnout možnost, aby bezplatné právní zastoupení na základě zákona poskytovaly nadace, občanská sdružení, popř. neziskové

organizace, neboť jejich pracovníci či členové zpravidla nemají žádné odborné právní zkoušky pro výkon právní pomoci; i jejich odpovědnost a mlčenlivost je přiměřenějším diskutabilní.

Pokud by bezplatné právní zastoupení poskytovali pouze advokáti, zůstává otázkou, kdo by je ke konkrétnímu zastupování ustanovoval. Vzhledem k tomu, že právo na právní pomoc má občan garantováno Listinou pouze v konkrétním řízení, mělo by ustanovení advokáta k bezplatné právní pomoci pro konkrétní řízení proběhnout v zásadě obdobně jako v případě nutné obhajoby v trestním řízení. Advokáta by měl proto ustanovit ten soud nebo státní orgán, který řízení vede, a to na základě žádosti účastníka o poskytnutí bezplatného zastoupení a po prověření, zda účastník splňuje podmínky pro jeho poskytnutí.

Podle mého názoru lze odmítnout úvahy o tom, že by osobu, jež poskytne bezplatné právní zastoupení, určoval orgán profesní komory, jehož je poskytovatel členem. Za předpokladu, že by poskytovateli bezplatné právní pomoci byli pouze advokáti, by tím, kdo je ustanoví, měla být Česká advokátní komora (dále jen Komora). Základním argumentem, proč by advokáta, jenž má poskytovat bezplatné právní zastoupení, neměla určovat Komora, je především to, že k žádosti účastníka řízení je nutno rozhodnout bezodkladně a se znalostí místní situace. Komora nemá vybudovanou organizační strukturu dosahující do místní, zejména okresní úrovně. Účastník řízení by se proto musel dovolat s žádostí o ustanovení advokáta přímo ke Komoře v Praze, což řízení zdrží. Mimo to není zárukou, že v momentě rozhodování bude mít Komora dostatečné znalosti regionálních poměrů a pro daný konkrétní případ určí advokáta, který se v místě zdržuje a má s konkrétním druhem řízení dostatečné zkušenosti. Dalším argumentem, proč by Komora neměla advokáty určené k bezplatnému právnímu zastoupení ustanovovat je skutečnost, že na ustanovení advokáta bude mít účastník řízení za splnění zákonem stanovených podmínek zákonný nárok, kdy se tedy o ustanovení bude rozhodovat ve správním řízení, neboť i tímto rozhodnutím budou dotčena práva a právem chráněné zájmy účastníka, který o bezplatné zastoupení požádá. Pokud by tedy zákonodárce přenesl tuto působnost na Komoru, musel by o případném opravném prostředku proti zamítnutí žádosti rozhodovat předseda Komory, neboť Komora sama je jednostupňovým orgánem.

V rámci žádosti by účastník mohl vyslovit přání na ustanovení konkrétního advokáta, který by s ustanovením vyslovil písemně souhlas. Orgán, který by o bezplatné právní pomoci rozhodoval, by k této žádosti měl přihlídnout, nebyl by jí však při svém rozhodování vázán. Důvodem, proč je vyloučena dispozice účastníka s tím, kdo jej bude zastupovat, je to, že stát zde účastníkovi řízení poskytuje k jeho žádosti a při splnění zákonných podmínek bezplatné právní zastoupení za podmínek, které sám stanoví. Právní zastoupení je zde zajišťováno jako ochrana

subjektivních práv účastníka v zásadě za stejných podmínek, jako v případě nutné obhajoby v trestním řízení.

E) PODMÍNKY PRO POSKYTNUTÍ BEZPLATNÉHO PRÁVNÍHO ZASTOUPENÍ

Podmínky pro poskytnutí bezplatného právního zastoupení by měly být v zásadě stejné jako pro osvobození od soudního poplatku. Základním předpokladem by měla být naprostá nemajetnost, tedy absence jakéhokoliv zpeněžitelného majetku a aktiv s výjimkou předmětů základní potřeby a dále absence osob, které by vůči žadateli byly povinny výživou.

Jelikož prověřování, zda žadatel splňuje podmínky pro poskytnutí bezplatného právního zastoupení si nepochybně vyžádá určitý čas, bylo by nutno v případě žádosti učinit bezodkladné úkony, které by nesnesly odkladu. Pokud by se následně zjistilo, že žadatel podmínky bezplatného právního zastoupení nespĺňuje, uhradil by náklady za provedené úkony podle platného advokátního tarifu. Případné úmyslné uvedení nepravdivých či nepřesných údajů v žádosti o poskytnutí bezplatného právního zastoupení by bylo důvodem k uplatnění přestupkové či trestní odpovědnosti.

F) FINANCOVÁNÍ BEZPLATNÉHO PRÁVNÍHO ZASTOUPENÍ

Právo na právní pomoc garantuje stát. Jakékoliv náklady spojené s poskytováním bezplatného právního zastupování by proto měl nést stát v plném rozsahu.

Advokáti poskytují právní pomoc jako svoji zpravidla jedinou a hlavní činnost na podnikatelském principu s cílem dosažení zisku. V žádném případě proto nelze požadovat, aby náklady bezplatného právního zastoupení nesli za stát jednotliví ustanovení advokáti přímo tím, že by zastupovali v konkrétním případě bezplatně. Takto koncipované bezplatné zastupování by se blížilo svým způsobem nucené práci, jež je v těchto případech zakázána. Rovněž je nutno vyloučit, aby náklady na bezplatné právní zastupování nesli všichni advokáti prostřednictvím svých příspěvků tehdy, pokud by náklady nesla Komora, která by je ustanoveným advokátům hradila. S ohledem na výše uvedené lze odmítnout i vytváření zvláštní fondů, do kterých by vedle nestátních subjektů přispíval i stát. I v tomto případě by docházelo k přenesení povinnosti státu finančně zajistit plnění svých povinností na jiné subjekty.

Skutečnost, že stát nese povinnost finančně hradit zajištění svých závazků vešlých z Listiny, ještě neznamená, že by měl za bezplatné právní zastoupení hradit ustanoveným advokátům úkony podle advokátního tarifu ve stejném rozsahu jako kdyby zastupovali účastníka na plnou moc. Jelikož cena za právní

pomoc poskytovanou advokáty patří mezi státem regulované ceny, může stát pro případ bezplatného právního zastupování stanovit v rámci advokátního tarifu tarify odlišné, popř. i maximální nebo paušální. Za zmínku stojí i některé příklady ze zahraničí, kde např. v Rakousku advokáti zastupují v rámci bezplatné právní pomoci bez přímé odměny, která je jim však však zohledňována v rámci zvláštního sociálního zabezpečení.

Závěrem lze podotknout, že v praxi mohou existovat i případy, kdy se účastník účelově zbaví veškerého majetku s cílem vyhnout se případným exekucím či sankcím. Mohou se vyskytnout i případy, kdy se momentálně nemajetná osoba v důsledku výhry nebo dědictví či daru stane v krátké době osobou zámožnou. Pro tyto situace by měla případná právní úprava bezplatného právního zastoupení připouštět regres nákladů bezplatného právního zastoupení proti osobě, které bylo poskytnuto, s tím, že nárok na regres se promlčí nejdříve 10 let poté, co mohl být uplatněn poprvé. Tento regres by mohl být uplatněn v uvedené době i vůči osobám, kterým vznikne vůči povinné osobě výživovací povinnost.

ZÁVĚRY:

Podle mého názoru by mělo být v České republice poskytováno bezplatné právní zastoupení podle těchto zásad:

1. Každý občan, jemuž svědčí nárok na osvobození od soudního poplatku, má nárok na bezplatné právní zastoupení v řízení před soudy, jinými státními orgány a orgány veřejné správy.
2. K žádosti účastníka řízení je soud, jiný státní orgán nebo správní úřad, který řízení vede, povinen při splnění zákonem stanovených podmínek ustanovit žadateli advokáta na dobu, pokud budou podmínky pro jeho ustanovení trvat. Přitom přihlédne k žádosti o ustanovení konkrétního advokáta, pokud jej účastník uvede.
3. Ustanovený advokát má nárok na náhradu nákladů vůči státu podle příslušné části advokátního tarifu. O výši nákladů rozhodne ten, kdo jej ustanovil.
4. Nárok státu vymáhat náklady bezplatného právního zastoupení po zastoupeném nebo osobám povinným jeho výživou se promlčí nejdříve za 10 let.

Poznámka k příspěvku JUDr. R. Ondruše:

Poznátky České advokátní komory z dosavadní praxe prokazují, že současná právní úprava Ústavou garantovaného rovného přístupu k právu, tj. aby právní

pomoc byla dosažitelná pro každého, tedy i pro sociálně slabší vrstvy obyvatelstva, je naprosto nedostatečná. Je sice pravda, že právo na obhajobu je v případech tzv. nutné obhajoby zajištěno trestním řádem a nárok na zastoupení v občanskoprávním řízení pak ustanovením § 30 o. s. ř., podle něhož účastníku, který byl osvobozen od soudních poplatků, může k jeho žádosti soud ustanovit zástupce. Toto ustanovení o. s. ř. je však v praxi z různých důvodů minimálně využíváno a realizováno.

Zatím jedinou účinnou formou zajišťující potřebným občanům bezplatnou právní pomoc je ustanovení § 18 odst. 2 zákona o advokacii, podle něhož nemůže-li se někdo poskytnutí právních služeb podle tohoto zákona domoci, je oprávněn požádat Komoru, aby mu advokáta určila. Ve smyslu tohoto ustanovení Komora v roce 1999 takto určila přes 1 100 advokátů, v roce 2000 již přes 1 300 advokátů a evidence určovaných advokátů prokazuje, že počet žadatelů každým rokem narůstá. Kromě toho Komora organizuje v Praze a v sídlech krajských soudů bezplatné informativní porady, vždy jeden den v týdnu obsazované advokáty v abecedním pořadí. Tyto porady v Praze využívají 40 až 50 žadatelů týdně a v jednotlivých krajích cca 30 žadatelů. Ročně je tak uspokojeno nejméně 12 000 žadatelů v rámci bezplatného právního poradenství.

Bezplatnou právní pomoc v České republice tak zatím účinně zajišťuje ke své tíži jen advokacie.

Za této situace proto Komora usiluje ve spolupráci s Ministerstvem spravedlnosti ČR o zákonnou úpravu zajišťující bezplatnou právní pomoc pro sociálně slabší vrstvy obyvatelstva. V tomto směru připravila koncepci, ve které vymezila

- okruh osob, kterých by se úprava týkala,
- druhy řízení, na které by se vztahovala,
- orgány, které by o poskytnutí rozhodovaly,
- nárok na úhradu za poskytnutou službu prostřednictvím založeného fondu, do kterého by přispíval stát a částečně i Česká advokátní komora, Notářská komora ČR, případně Komora soukromých exekutorů, pokud vznikne, s tím, že účastník, který získá pravomocné rozhodnutí si může vybrat advokáta sám. Je pak věcí advokáta, aby zajistil další proceduru s úhradou, tj. oznámil toto převzetí správci fondu bezplatného zastupování. Pokud účastník neuspěje u advokáta, kterého si vybere, obrátí se na Komoru a ta advokáta určí.

K této problematice Komora zorganizovala pracovní seminář za účasti MS ČR, MPSV ČR, zástupců Nejvyššího soudu ČR, Nejvyššího státního zastupitelství ČR, Právnické fakulty UK a veřejného ochránce práv JUDr. Motejla.

Všichni zúčastnění se shodli na potřebě samostatné zákonné úpravy bezplatné právní pomoci, která je v souladu s Doporučením Rady Evropy i Listinou základních práv a svobod. Na podkladě vznesených připomínek se Komora

zavázala zpracovat věcný záměr zákonné úpravy, který předloží Ministerstvu spravedlnosti k posouzení a následnému připomínkovému řízení.

Autor příspěvku JUDr. Radek Ondruš na pracovní poradě zastupoval Nejvyšší státní zastupitelství ČR a přednesl zde stanovisko, které poskytl redakci v upraveném znění k otištění.

JUDr. Jiří Klouza

JUDr. Zdeněk Kovařík

Vrchní soud v Praze

Nová úprava soudních poplatků ve směnečných a šekových věcech

ÚVODEM

Pod názvem „Uplatňování práv v souvislosti se směnkami a šeky v soudním řízení“ bylo v číslech 9 a 10/2000 a 1/2001 Bulletinu advokacie postupně uveřejněno moje pojednání k procesním otázkám směnek a šeků, kde v zájmu úplnosti výkladu byla věnována pozornost také otázkám poplatkovým. Zatímco procesní předpis ve znění platném od začátku tohoto roku byl již znám, podoba předpisu poplatkového v době přípravy rukopisu nebyla známa a nová právní úprava byla v době publikace uvedené práce teprve vydávána. V textu tedy nebylo možné novelizaci úpravy soudních poplatků zohlednit. Smyslem tohoto příspěvku je v tomto směru výklad doplnit a aktualizovat.

Zákon o soudních poplatcích č. 549/1991 Sb. (dále jen „zákon“) byl novelizován vícekrát. Již dvanáctou novelou je zákon č. 255/2000 Sb., který nabyl účinnosti právě od 1. 1. 2001, to je souladně se zmíněnou podstatnou novelou občanského soudního řádu, provedenou zák. č. 30/2000 Sb. Třebaže nejde o zásadně jiné pojetí soudních poplatků a v mnohém se tento předpis vrací ke starším řešením, a to zejména před novelou danou zákonem č. 36/1995 Sb., obsahuje ve vztahu ke směnečným a šekovým věcem celou řadu nových pravidel.

ZPOPLATNĚNÍ ŽALOB O PLNĚNÍ PODLE SMĚNKY NEBO ŠEKU

Základní pravidlo, to je, že poplatným úkonem je právě žaloba, zůstává beze změny. Podstatný rozdíl je však v tom, že vznikem poplatkové povinnosti, to je

podáním žaloby [§ 4 odst. 1 písm. a) zákona], je soudní poplatek zároveň splatný (§ 7 zákona). Tedy soudy nebudou nadále soudní poplatek nejprve vyměřovat a pak jeho zaplacení ještě upomínat. Pouze podle § 9 odst. 1 zákona vyzvou toliko jednou k zaplacení nebo doplacení poplatku a nebude-li výzvě ve stanovené lhůtě vyhověno, řízení bez dalšího zastaví. Je při tom upravena i poučovací povinnost soudu o těchto důsledcích. Výjimky upravuje odstavec čtvrtý citovaného ustanovení.

Podstatné změny nedoznává sazba, kterou se peněžité nároky zpoplatní zejména co do jistiny. Není sice rozlišeno nadále, zda jde o spor obchodní nebo neobchodní, když vše je soustředěno do položky 1 sazebníku, ale sazba 4 % z uplatněné částky zůstává. Zvyšuje se jen minimální výše poplatku, a to na 600,- Kč při jistině do 15 000,- Kč. Sama položka 1 sazebníku neuvádí žádný horní limit soudního poplatku, ale ten je dán zcela obecně pro všechny soudní poplatky bez rozdílu částkou 1 000 000,- Kč. Nově to vyplývá z úvodní poznámky 4. k sazebníku.

Naproti tomu podstatné změny doznává zpoplatnění příslušenství, přesněji jde o návrat ke starší úpravě, když nově formulované ustanovení § 6 odst. 1 zákona uvádí, že příslušenství se zpoplatní pouze v případě, kdy je samostatným předmětem řízení. Proto, pokud je příslušenství žalováno zároveň s jistinou, zpoplatnění nepodléhá vůbec.

Změny doznaly i případy, kdy je v návrhu, to je v jedné žalobě, uplatněno více peněžitých plnění. Na rozdíl od dosavadní úpravy, která velela zpoplatnit každé z nich zcela samostatně, nyní se sice také zpoplatní všechna, ale jen jako jejich součet. Praktický význam to ovšem má jen tehdy, jestliže by součet uplatněných plnění nedosáhl sumy 15 000,- Kč a tedy by se žaloba zpoplatnila jen částkou 600,- Kč, kdežto při samostatném uplatnění jednotlivých položek bylo by nutno zaplatit stejnou částku z každé žaloby. Možná ještě významnější dopad bude mít toto ustanovení u částek, které po součtu přesáhnou hranici 25 mil. korun a také se zpoplatní najednou, to jest nejvýše limitní částkou 1 000 000,- Kč.

Pro směnečné a šekové věci z toho vyplývá pro jednotlivé možné nároky následující závěry s tím, že více nároků ze směnky nebo šeku v úvahu zásadně nepřichází.

Směnečný nebo šekový peníz (čl. I § 48 odst. 1 bod 1. a čl. II. § 45 bod 1. zák. č. 191/1950 Sb., zákona směnečného a šekového – dále jen „z. s. š.“) se zpoplatní jako dosud 4 %, nejméně však částkou 600,- Kč a nejvýše částkou 1 000 000,- Kč. Totéž platí pro základ další postižní sumy podle čl. I § 49 bod 1. a čl. II. § 46 bod 1. z. s. š. při postihu opakovaném.

Úroky, a to jak úroky podle čl. I. § 5 z. s. š., tak i úroky spojené s neplacením směnky nebo šeku (čl. I. § 48 odst. 1 bod 2. a § 49 bod 2. a čl. II. § 45 bod 2. a § 46 bod 2. z. s. š.) se nezpoplatní, pokud jsou žalovány jako příslušenství

zároveň uplatněné směnečné nebo šekové jistiny. Jen pokud by uvedené úroky byly žalovány, aniž by byl žalován směnečný nebo šekový peníz anebo uplatněna částka zaplacená při předcházejícím postihu, zpoplatnily by se stejnou sazbou se stejnými limity, jak to platí pro jistinu.

Stejně zásady uplatní se také pro útraty (čl. I. § 48 odst. 1 bod 3. a § 49 bod 3. a čl. II. § 45 bod 3. a § 46 bod 3. z. s. š.). Povaha útrat sice může být ve skutečném životě neobyčejně rozmanitá, ale zpravidla patří také mezi příslušenství ve smyslu § 121 odst. 3 obč. zák. Zejména typické útraty, jako jsou náklady protestu nebo náklady oznámení o nezaplacení směnky nebo šeku, do příslušenství nepochybně patří.

Odměna podle čl. I. § 48 bod 4. a § 49 bod 4. a čl. II. § 45 bod 4. a § 46 bod 4. naproti tomu příslušenstvím není zcela jasně. Opakovaně jsem vyjádřil názor, že právní úprava měla by (kupříkladu poznámkou k příslušné položce sazebníku) také směnečné a šekové odměny podřídít režimu příslušenství. Ani nyní se tak nestalo. Proto odměnu je třeba zpoplatnit. Stane se tak ovšem podle § 6 odst. 2 zákona tak, že ke směnečnému nebo šekovému penízu anebo k částce v předchozím postihu zaplacené se odměna přičte a z výsledné částky se vypočítá výše soudního poplatku.

Námítky proti směnečným nebo šekovým platebním rozkazům ani nadále zpoplatnění nepodléhají. Nenajdeme sice k tomu výslovné ustanovení, ale tyto případy nejsou zmíněny ani v § 1, ani v § 4 zákona.

Pro odvolací a dovolací řízení stanoví soudní poplatky položky 17 a 18 sazebníku. Sazby jsou totožné jako před soudem prvního stupně a stejná jsou pravidla pro výpočet soudního poplatku rovněž ohledně příslušenství. Základem ovšem není částka žalovaná, ale základ je dán rozsahem odvolání nebo dovolání.

To se ovšem týká jen odvolání a dovolání ve věci. Odvolání a dovolání proti rozhodnutím procesní povahy se nezpoplatňují podle poznámky č. 7 k položce 17 sazebníku a podle poznámky č. 5 k položce 18 sazebníku. Jde v případě směnek a šeků o odvolání zejména proti výroku směnečného nebo šekového platebního rozkazu o nákladech řízení, proti usnesením o odmítnutí námitek, zastavení námitkového řízení i řízení vůbec a další obdobné případy a o dovolání proti rozhodnutím o odvoláních proti těmto usnesením.

ZPOPLATNĚNÍ ŽALOB ZE SMĚNEČNÉHO NEBO ŠEKOVÉHO OBOHACENÍ

U těchto žalob založených na ustanoveních čl. I. § 89 a čl. II. § 67 z. s. š. s výjimkou zvýšení nejnižší možné sazby soudního poplatku k žádným podstatným změnám ohledně výše poplatku nedochází a řídí se nadále položkou 1 sazeb-

níku. Bylo-li by zde uplatňováno současně také příslušenství, zpoplatnění by rovněž nepodléhalo.

Také u těchto žalob by výše poplatku za odvolání nebo dovolání závisela na tom, nakolik je příslušné soudní rozhodnutí soudu prvního stupně nebo soudu odvolacího dotčeno opravným prostředkem.

ZPOPLATNĚNÍ NÁVRHŮ NA VYDÁNÍ SMĚNEČNÉ ANEBO ŠEKOVÉ LISTINY

V této souvislosti je změna zcela zásadní povahy. Zatímco doposud byla výše poplatku jen dovozována, nyní jsou tyto otázky upraveny naprosto jednoznačně. Dosavadní judikatura¹⁾ velmi jemně odlišila případy, kdy je žádáno vydání příslušné listiny jako určité hodnoty, jako cenného papíru (kupříkladu z důvodu splnění povinnosti podle smlouvy listinu dodat nebo z důvodu protiprávního odnětí listiny a podobně), od případů, kdy je požadováno vydání listiny z důvodu jejího vyplacení (zejména čl. I. § 39 z. s. š.) nebo z důvodů bezpečnostních. Druhý případ se týká zejména vrácení tak zvaných zajišťovacích směnek v případě zániku zajištěné pohledávky.

Podle nového znění sazebníku, jde o poznámku č. 4 k položkám 1 a 2 sazebníku, se ve všech sporech, jejichž předmětem je směnka nebo šek, vybere soudní poplatek ze směnečné nebo šekové sumy, jak je na směnce vyznačena, a to sazbou podle položky 1. sazebníku. Výjimkou je právě výše uvedený případ, kdy je požadováno placení podle směnky nebo šeku. Nepatří sem samozřejmě ani nároky ze směnečného nebo šekového obohacení, protože pak není předmětem řízení směnka nebo šek, ale nároky z těchto listin odvozené. Patří sem však všechny případy, kdy předmětem řízení je listina sama, tedy zejména její vydání. Sazba je tedy potom nikoliv 1 000,- Kč, jak by odpovídalo písm. c) položky 2, ale 4 % z nominální hodnoty směnky nebo šeku, a to opět s dolním limitem 600,- Kč a horním maximem 1 000 000,- Kč.

Jakkoliv není v tomto směru zejména u směnky právní úprava na vyšší problém,²⁾ ačkoliv ten byl již ve všech souvislostech znám (jak plyne i z výše uvedeného usnesení Vrchního soudu v Praze), nezbyvá, než z této právní úpravy vyjít.

1) Kupříkladu usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 30. 12. 1997, sp. zn. 9 Cmo 549/97, Obchodní právo č. 5/1998, str. 27 a násl.

2) Markantní je to zejména u směnek, které byly zcela zaplacený a je žádáno jejich vydání. Taková listina vlastně již vůbec žádnou cenu nemá, již žádný nárok neztělesňuje, a přesto bude soudní poplatek placen ve stejné výši, jako by někdo požadoval vydání ještě nesplatné směnky někým bezprávně zadržované.

Znamená to ovšem, že směneční dlužníci měli by daleko důsledněji využívat práva, která jim zákon dává a nepřipustit placení bez toho, aby proti placení obdrželi směnku (čl. I. § 39 odst. 1 a § 50 odst. 1 a čl. II. § 47 odst. 1 z. s. š.). U směnek zajišťovacích to zejména znamená zabezpečit si smluvně vydání směnky přímo proti plnění samotné zajištěné pohledávky a i zde plnění vydáním zajišťovací směnky podmiňovat. Ostatně v řadě případů zajišťovacích směnek bylo by na místě uvážit zásadně, zda je taková směnka vůbec vhodná, zda by nebylo výhodnější uchýlit se v konkrétním případě ke směnce platební. Spoléhat se na pozdější žalobu o vydání listiny je nejen obtížnější, ale, jak uvedeno, zpravidla i dražší. Nelze na okraj nezmínit ani to, že ze stejné koncepce jako úprava soudních poplatků vychází v těchto případech žalob o vydání směnečných a šekových listin také nová úprava sazeb odměn za zastoupení advokátem podle § 3 odst. 5 vyhl. č. 484/2000 Sb.

Stejná výše soudního poplatku jako před soudem prvního stupně se zde vybere podle položky 17 sazebníku, poznámka 5. i za řízení odvolací a podle položky 18 sazebníku, poznámka 3. také za řízení dovolací. Ostatně i z logiky věci plyne, že listinu nelze nikdy požadovat vydat jen z části a z části nikoliv.

SOUDNÍ POPLATKY ZA PROTESTACI SMĚNKY

Zcela nově jsou upraveny i soudní poplatky za protestaci směnek, šeků nebo i jiných indosovatelných listin. Především je nově upraven samotný poplatný úkon. Zatímco doposud jím bylo vydání protestní listiny, nyní je poplatek stanoven za úkony potřebné k protestaci. Z hlediska praktického to znamená, že pokud byly zatím směnky při protestu zaplacené, nebylo důvodu sepsovat protestní listinu a poplatek se neplatil. Nyní podléhá zpoplatnění každá činnost soudu, která k protestaci směřuje, i když posléze protestace vůbec nevyvrcholí v sepsání protestní listiny.

Změněny jsou také sazby. Podle položky 30 písm. a) sazebníku není výše poplatku závislá na výši směnečného nebo šekového penízu, ale poplatek je stanoven paušálně částkou 1 000,- Kč za protestovanou směnku. Tedy uvedená částka se platí také v případě, kdyby z téže listiny bylo by nutno protestovat proti několika osobám (například při protestu směnky vlastní, která byla vystavena dvěma výstavci). Naproti tomu, pokud bude protestováno několik směnek, a to třeba zároveň v jednom okamžiku a proti stejné osobě, bude se platit tolikrát 1 000,- korun, o kolik směnek půjde. Nadále platí, že nebude-li předem, to je zde před započítáním kroků směřujících k protestaci, soudní poplatek za protest zaplacen, nebude protest proveden, a to s ohledem na ustanovení § 9 odst. 8 zákona.

Nově je stanoven také poplatek za opisy protestní listiny nebo výpisy z knihy protestů. Zde se nemění vymezení poplatného úkonu, ale sazba se nově stanoví položkou 30 písm. b) sazebníku na 200,- Kč, a to nepochybně za jednu opsanou

---

protestní listinu nebo za jeden výpis z knihy protestů. Také zde je provedení úkonu podmíněno předchozím zaplacením soudního poplatku.

U protestace, která žádným řízením vůbec není, ale jest právě jen úředním úkonem soudu, žádné opravné prostředky nepřicházejí v úvahu.

Soudní poplatky za protestaci jsou takto vcelku sjednoceny s odměnami notářů za stejnou činnost, jak vyplývá z vyhl. č. 612/1992 Sb.

JUDr. Jaroslava Novotná

Nejvyšší státní zastupitelství

K některým otázkám účasti obhájců při poskytování právní pomoci cizozemským orgánům

Poskytování právní pomoci cizozemským justičním orgánům prováděním procesních úkonů a doručováním je jednou z nejvýznamnějších forem mezinárodní justiční spolupráce. Je upraveno ustanoveními hlavy dvacáté čtvrté tr. řádu, konkrétně v § 384 tr. řádu. Tato ustanovení se však použijí jen tehdy, nestanoví-li vyhlášená mezinárodní smlouva jako *lex specialis* postup jiný (§ 375 tr. řádu).

Pokud jde o dožádání pro trestní řízení, které je vedeno v cizině v předsoudním stadiu, o provedení procesních úkonů v České republice, je nejčastější formou právní pomoci zjevně výslech svědka, ovšem **dožadován výslech osoby v procesním postavení obviněného**. Taková osoba se přitom může nacházet jak na svobodě, tak může být na své svobodě omezena např. vazbou nebo výkonem trestu, může být mladistvým apod.

Mezinárodní smlouvy upravující dožádání právní pomoci v trestních věcech vycházejí z presumpce zákonnosti postupu dožádaných justičních orgánů jako podmínky použitelnosti takto opatřených důkazních prostředků v trestním řízení v dožadujícím státě. Mezinárodní smlouvy tedy soulad procesu vyřízení žádosti o právní pomoc s předpisy procesního práva předpokládají, a pouze v různých formulacích stanoví, podle kterého z možných právních řádů se právní pomoc poskytuje. Ratifikací těchto mezinárodních smluv na sebe státy pro své orgány přebírají povinnost provádět dožádání podle příslušných procesních předpisů.

Nejčastěji v současnosti aplikovaná mezinárodní smlouva, tj. Evropská úmluva o vzájemné pomoci ve věcech trestních (vyhl. pod č. 550/1992 Sb.) např. v čl. 3 odst. 1 uvádí, že „dožádaná strana provede způsobem upraveným v jejím právním řádu každé dožádání týkající se trestní věci, které jí zaslaly justiční orgány dožadující strany za účelem provedení důkazu nebo předání věci, které mají být použity jako důkazy, spisů nebo listin“, pokud neuplatní výhradu podle čl. 3 odst. 2.

Ze shora uvedeného vyplývá, že při vyřizování žádosti o právní pomoc výslechem osoby v procesním postavení obviněného musí příslušné orgány České republiky činné v trestním řízení (ve stadiu před podáním obžaloby v cizím státě státní zástupce a vyšetřovatel) aplikovat ta ustanovení trestního řádu, která provedení tohoto dožádaného úkonu upravují, tedy splnit např. také eventuální povinnost *ustanovit osobě, která je vyslýchána v procesním postavení obviněného pro trestní řízení v cizině, obhájce* (§ 36 a násl. tr. řádu), *respektive umožnit (ustanovenému či zvolenému) obhájci obviněného realizaci jeho práv a povinností* (§ 33, § 41, § 165 tr. řádu).

Skutečnost, že určitá kategorie obviněných musí mít obhájce, a to již případně v přípravě trestního řízení, je přitom obecně významnou zárukou realizace práva obviněného na obhajobu ve smyslu § 2 odst. 13 tr. řádu, jakož i ve smyslu čl. 40 odst. 3 Listiny základních práv a svobod.

Je-li splněna některá z podmínek nutné obhajoby ve smyslu § 36 tr. řádu, musí mít osoba, která je na základě žádosti o právní pomoc vyslýchána v procesním postavení obviněného, obhájce, a to i tehdy, je-li výslech v České republice prováděn jako jediný úkon právní pomoci, tedy i když se zde trestní řízení jako takové nevede.

V souvislosti s tímto podle mého názoru nesporným postupem přichází v úvahu ještě řešení následujících otázek:

Právo obviněného na obhajobu je třeba nepochybně zajistit i při provádění dalších, resp. jiných procesních úkonů k dožádání cizozemského orgánu pro trestní řízení vedeného v cizině, než je výslech jeho samotného. Např. by šlo o výslech svědka na území České republiky pro trestní řízení vedené v cizině proti osobě obviněného, který se nachází na území České republiky a ohledně něhož jsou splněny podmínky nutné obhajoby.

Musí zajištění práva obviněného na obhajobu však vždy znamenat, že obhájce k ochraně jeho práv při splnění některé podmínky podle § 36 tr. řádu bude opatrován orgány České republiky? Je totiž možné, že obviněný má obhájce ze státu, jehož orgány trestní řízení vedou a které právní pomoc dožadují. V takovém případě se uvedenému obhájci může umožnit účast při dožádaném úkonu právní pomoci. Požadavek vznese dožadující cizozemský orgán obvykle ve své žádosti o právní pomoc. *Výše již citovaná Evropská úmluva na takové případy*

*pamatuje v čl. 4. V praxi rozhodne justiční orgán žádost přijímající (státní zástupce ČR ve stadiu před podáním obžaloby v dožadujícím státě), zda účast bude povolena, a oznámí dožadujícímu místo a datum konání dožádaného výslechu, jakož i jiného úkonu právní pomoci, a orgán, jenž úkon provede. Podle mého názoru se však přesto bude nutno postarat o to, aby osoba, která je vyslýchána jako obviněný pro trestní řízení vedené v cizině a u níž je splněna podmínka podle § 36 tr. řádu, měla obhájce z řad **advokátů zapsaných v seznamu advokátů vedeném Českou advokátní komorou**. Právní služby, tedy v tomto případě obhajobu v trestních věcech, může totiž vykonávat pouze takto zapsaný advokát (§ 1 odst. 2, § 2 odst. 1, § 4 zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějšího předpisu).*

Pokud jde o náklady, které jsou spojeny s poskytováním právní pomoci, vycházejí mezinárodní smlouvy ze zásady, že je se stanovenými výjimkami nese dožádaný stát. *Například shora citovaná Evropská úmluva tak stanoví v čl. 20. **Zaplacení odměny a náhrady hotových výdajů obhájce**, chránící u dožádaného úkonu právní pomoci práva obviněného, u něhož je splněna podmínka nutné obhajoby, **bude tak nepochybně nutno řešit v České republice**.*

Pokud jde o postup při rozhodování o výši odměny a náhradě ustanovenému obhájci, domnívám se, že ustanovení § 151 odst. 3 tr. řádu nepokrývá dostatečně danou situaci. Jeví se zejména nesmyslné vyčkávat pravomocného skončení trestního stíhání, které se v tomto případě vede v cizině, a už vůbec nebude o výši odměny a náhradě hotových výdajů rozhodovat na návrh obhájce orgán činný v trestním řízení, jehož rozhodnutím bylo trestní stíhání pravomocně skončeno. **Pro tyto případy se tak bude muset zřejmě užít analogie**, ale zejména je podle mého názoru nutno uvažovat o novelizaci uvedeného ustanovení trestního řádu, které by příléhavě upravovalo i případy, kdy ustanovený obhájce zajišťuje práva obviněného v postupech poskytování jednotlivých procesních úkonů právní pomoci cizozemským orgánům.

Povinnost postupovat podle trestního řádu České republiky v otázkách obhajoby obviněného při vyřizování dožádání cizozemských orgánů, tj. zejména ustanovit obviněnému splňujícímu podmínku nutné obhajoby podle § 36 tr. řádu obhájce, mají orgány činné v trestním řízení **i tehdy, když podle trestního práva procesního dožadujícího státu obviněný obhájce mít nemusí**, resp. v před soudním stadiu trestního řízení ani mít nemůže (Belgie). Tyto případy nebudou zřejmě řídké a vyplývají z rozdílných právních úprav ochrany práva na obhajobu v jednotlivých státech.

Mgr. David Plich
advokát, Praha

Alternativní způsoby řešení sporů v mezinárodním obchodním styku

Mezinárodní obchod přestal být v České republice na počátku devadesátých let výlučnou doménou velkých podniků zahraničního obchodu. V současné době je naopak oblast mezinárodního obchodu prakticky přístupná každému obchodníkovi s živnostenským listem na nákup a prodej zboží s tím, že samozřejmě existují komodity, na které je nutno mít zvláštní koncesi nebo povolení (například pro obchod s vojenským materiálem, farmaceutickými produkty apod.).

Výsledkem výše uvedeného rozvoje mezinárodního obchodu v České republice jsou i zvýšené nároky kladené na advokáty, na které se smluvní strany obracejí v souvislosti s uzavíráním mezinárodními obchodními transakcemi. Přítomnost mezinárodního prvku v takových obchodních vztazích vyžaduje, aby se advokát poskytující právní služby v oblasti mezinárodního práva obchodního dobře orientoval nejen v českém právním řádu, ale měl i všeobecné povědomí o praktických zvyklostech v příslušné oblasti mezinárodního obchodu a základních principech zahraničních právních úprav týkajících se jeho specializace. Poskytování právních služeb v oblasti mezinárodního obchodu mívá i určitá specifika daná někdy tím, že klient poprvé navazuje obchodní vztahy se zahraničím a očekává od advokáta nejen právní rady, ale i pomoc při řešení praktických problémů souvisejících s mezinárodním obchodem.

Jako kterákoli jiná lidská činnost přináší s sebou mezinárodní obchod rovněž spory mezi zúčastněnými stranami. Klasickou metodou řešení sporů ve vnitrostátním obchodním styku je soudní řízení. V oblasti mezinárodního obchodu má rovněž, vedle soudního procesu, značný význam i řešení sporů prostřednictvím rozhodčího řízení. Tento způsob řešení sporů je ve většině majetkových věcí¹⁾ přístupný i pro tuzemské obchodní vztahy od účinnosti zák. č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů (dále jen „ZRŘ“).

Kromě soudního procesu a rozhodčího řízení je možno se v mezinárodním obchodě stále častěji setkat s některými jinými formami řešení sporů, které jsou označené jako alternativní způsoby řešení sporů, pro které se vžilo anglické ozna-

---

1) Výjimky jsou uvedeny v ustanovení § 2 odst. 1 ZRŘ.

čení „Alternative Dispute Resolution“, zkráceně pak „ADR“. V zásadě se jedná o více či méně formalizované způsoby řešení sporu, z nichž nejjednodušší je jednání stran sporu za případné účasti jejich právních a jiných poradců. V případě více formalizovaných metod řešení sporů je do řešení sporu často zahrnuta ještě třetí nezúčastněná osoba, která může právě svojí nestranností a zkušenostmi dovést strany ke smírnému řešení. Tyto alternativní způsoby řešení sporů nacházejí zejména uplatnění v případě dlouhodobých obchodních vztahů, kde obě strany mají velký zájem na pokračování dalších obchodů a případným soudním nebo arbitrážním řízením by došlo k narušení důvěry a uzavření cesty k další spolupráci.

Tento článek by měl poskytnout všeobecný přehled o některých základních alternativních metodách řešení sporů používaných v mezinárodním obchodním styku. Vzhledem k tomu, že tyto alternativní metody jsou v oblasti mezinárodního obchodu stále více populární a v některých státech se stále více uplatňují i v případě tuzemských sporů bez mezinárodního prvku, lze očekávat, že se s těmito postupy budou čeští advokáti setkávat stále častěji. Následující přehled by tak měl jednak umožnit alespoň základní orientaci v některých pojmech používaných v této oblasti a rovněž pomoci pochopit základní filozofii alternativních způsobů řešení sporů.

Je ovšem nutné také zdůraznit, že alternativní způsoby řešení sporů nebudou vždy vhodnou náhradou soudního nebo rozhodčího řízení. Pokud například dlužník neplatí věřiteli nesporně dlužnou částku, nebude zpravidla věřitel za normálních okolností (tj. v případě solvence dlužníka) ochotný vyjednávat o kompromisním řešení. V některých situacích je nutné například získat vykonatelné soudní rozhodnutí nebo rozhodčí nález například z důvodů účetních nebo pro účely získání pojistného plnění od pojišťovny. Alternativní způsoby řešení sporů by rovněž nebyly vhodné v situaci, kdy je třeba, aby byly zatímně prostřednictvím předběžného opatření soudu upraveny poměry stran sporu.²⁾

V návaznosti na míru formalizace a ingerence nezúčastněných subjektů je možné rozlišit několik druhů alternativních způsobů řešení sporů. V souvislosti s níže uvedenou klasifikací na jednotlivé druhy alternativních způsobů řešení sporů je důležité upozornit na skutečnost, že až na několik výjimek ve světě neexistuje jednoznačná zákonná úprava alternativních způsobů řešení sporů. Proto jsou také procesní pravidla v případě alternativních způsobů řešení sporů podstatně méně stabilizována a pojmy z této oblasti nemají tak jednoznačný výklad, jako je tomu v případě tradičních způsobů řešení sporů.³⁾ Z tohoto důvodu je

²⁾ § 74 a násl. zák. č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

³⁾ Za tradiční způsoby řešení sporů pro účely tohoto článku považuje autor soudní proces a rozhodčí řízení. V některých právních publikacích se však i rozhodčí řízení považuje

možné se v praxi setkat s jiným terminologickým označením některých postupů při řešení sporů.⁴⁾

V souvislosti s alternativními způsoby řešení sporu je nutno ještě upozornit, že žádná z těchto metod nemá samozřejmě vliv na běh promlčecích lhůt a případnou prekluzi práva. Pokud by v důsledku probíhajících jednání hrozilo uplynutí promlčecí doby nebo zánik určitého práva, musela by oprávněná strana učinit všechna potřebná opatření, aby k takovému promlčení nebo zániku práva nedošlo.

Alternativní způsoby řešení sporů lze rozčlenit na následující typy: (i) povinná jednání mezi smluvními stranami, (ii) mediace, (iii) konciliace; (iv) expertiza, (v) mini-trial a (vi) smíšená forma mediace a arbitráže označovaná někdy jako med/arb.

1. POVINNÉ JEDNÁNÍ

Jak již bylo řečeno v úvodu, nejvhodnějším způsobem řešení sporu je dosažení kompromisu mezi smluvními stranami prostřednictvím vzájemného jednání. To je zpravidla také prvním a přirozeným úkonem stran sporu bezprostředně po jeho vzniku. Doba trvání jednání za účelem vyřešení sporu bude záležet na charakteru sporu, důležitosti sporu ve vztahu k dané obchodní transakci mezi stranami sporu, jejich vzájemné vyjednávací pozici a mnoha dalších právních, ekonomických i psychologických faktorech.

Ve smlouvách se v souvislosti s doložkami o způsobu řešení sporů standardně vyskytují ustanovení, která různým způsobem stanoví, že smluvní strany se pokusí jakékoli vzniklé spory řešit smírnou cestou formou dohody a teprve v případě, že k takové dohodě nedojde v určité lhůtě, obrátí se na soud nebo rozhodce s žádostí o vyřešení sporu. Tato ustanovení jsou často do smluv vkládána, aniž by se strany hlouběji zamýšlely nad jejich smyslem a někdy jsou dokonce i považovány za nezbytnou náležitost rozhodčí doložky. Závazek k povinnému jednání po určitou dobu není možné z praktického hlediska přeceňovat, protože

---

za alternativní způsob řešení sporu v širším slova smyslu, jakožto alternativa k standardnímu a všeobecně aplikovatelnému způsobu řešení sporu prostřednictvím soudního procesu.

4) Při přípravě tohoto článku vycházel autor zejména z terminologie používané v publikaci autorů Alana Redferna a Martina Huntera nazvané *Law and Practice of International Commercial Arbitration* (Third Edition, Sweet & Maxwell, London, 1999). Z pramenů v českém jazyce byla terminologie čerpána zejména z publikace Naděždy Rozehnalové *Řešení sporů v mezinárodním obchodním styku* (Masarykova univerzita, první vydání, Brno 1993).

strany se fakticky zavazují pouze k jednání, které může, ale nemusí vést k určitému výsledku ve formě dohody. V případě porušení takového závazku jednou ze smluvních stran by pro druhou smluvní stranu bylo obtížné, ne-li nemožné, prokázat vzniklou škodu.

2. MEDIACE

Jako mediace je označován proces, kdy se strany snaží za pomoci třetí a na smluvních stranách nezávislé osoby nalézt smířícím způsobem řešení sporu. Úlohou mediátora je zejména vyslechnout odděleně argumenty jednotlivých stran týkající se sporné záležitosti, zjistit případnou ochotu obou stran učinit určité ústupky vůči druhé straně sporu, prodiskutovat se stranami sporu možná kompromisní řešení vzniklého sporu a přesvědčit strany, aby se zaměřily spíše na jejich skutečné dlouhodobé zájmy než na tvrzené nároky vůči druhé straně sporu. Hlavním přínosem mediátora by měla být právě jeho nezainteresovanost na výsledku sporu, nestrannost a objektivita. Pro úspěch mediace je pak rovněž důležité, aby mediátor byl osobou respektovanou oběma stranami.

Výsledkem úspěšné mediace je smírné uspořádání sporné záležitosti nejčastěji formou právního dokumentu, který by měl dostatečně podrobně a závazně upravit podmínky takového smíru (někdy se pro takovou dohodu používá anglický výraz „settlement“). Z pohledu českého práva je možné uvažovat i o uzavření takové dohody formou notářského zápisu, ve kterém dají smluvní strany souhlas s přímou vykonatelností práva a povinností. Taková dohoda by pak mohla být přímo podkladem pro soudní výkon⁵⁾ rozhodnutí bez nutnosti nalézacího řízení ve věci samé.

Jako u všech ostatních alternativních způsobů řešení sporů je předpokladem mediace ochota stran se takové mediaci podrobit. Tento souhlas s možností mediace může být zakotven již ve smluvní dokumentaci nebo může být dán dodatečně až při vzniku sporu. V případě, že strany souhlasí s uvedením mediace jako alternativního způsobu řešení sporu přímo do smlouvy, může být mediace v příslušných ustanoveních o řešení sporu vymezena jako povinná fáze před tím, než kterákoli ze smluvních stran podá návrh na zahájení soudního nebo rozhodčího řízení.

---

⁵⁾ Ustanovení § 274 písmeno e) občanského soudního řádu, které ve výčtu titulů použitelných jako podklad pro výkon rozhodnutí uvádí i notářské zápisy, „*kteřé obsahují závazek a v nichž jsou vyznačeny osoba oprávněná a povinná, právní důvod, předmět a doba plnění, jestliže osoba povinná k vykonatelnosti v notářském zápise svolila*“.

Obdobná ustanovení se pravděpodobně budou nejčastěji vyskytovat ve smlouvách s mezinárodním prvkem upravujících dodávky rozsáhlých investičních celků, ve kterých často zůstávají některé otázky zejména technického charakteru upravené pouze v obecné rovině a zůstává tak větší prostor pro vznik sporu o interpretaci příslušných ustanovení smlouvy.

Není ale vyloučeno, že postupně se mediace začne objevovat jako nástroj řešení sporů také v případech složitějších obchodních vztahů bez mezinárodního prvku. Zajímavostí z tohoto pohledu je, že například ve Spojených státech některé soudy přímo nařizují stranám řešit některé spory prostřednictvím rozhodčího řízení nebo mediace a dále skutečnost, že jedním z deklarovaných cílů v Anglii uplatňovaných Pravidel pro občanské soudní řízení vydaných v roce 1999 je „podporovat strany, aby používaly alternativní postupy pro řešení sporů“.⁶⁾

S postupným rozvojem mediace jako formalizovaného alternativního způsobu řešení sporů vznikají i instituce založené za účelem podpory a rozvoje mediace, které vydávají také vlastní pravidlo pro řešení sporů prostřednictvím mediace. Z nejvýznamnějších je možné uvést Středisko pro řešení sporů zřízené v Londýně (anglicky „Center for Dispute Resolution“ – zkráceně „CEDR“) nebo Institut pro řešení sporů zřízený v New Yorku (anglicky „CPR Institute for Dispute Resolution“).

3. KONCILIACE

Vzhledem k terminologické nejednotnosti v oblasti alternativních způsobů řešení sporů se pojmy „mediace“ a „konciliace“ někdy vykládají jako pojmy zaměnitelné. Mezi oběma koncepty bývá však spatřován určitý rozdíl. Zatímco mediátor se na závěr mediace pokusí uspořádat jednání za účasti obou stran s cílem, aby tyto strany samy dosáhly kompromisního řešení na základě porozumění svých stanovisek, za konciliaci se pak považuje proces, kdy pověřená osoba – konciliátor – sama, samozřejmě po vyslechnutí stanovisek stran sporu, navrhne smírné řešení sporu na základě jejího názoru na spravedlivé řešení sporu, včetně například konkrétní podoby smíru. Tento smír potom konciliátor předloží stranám k posouzení. Konciliátor tak fakticky postupuje o krok dále a předkládá stranám svůj pohled na nejvhodnější řešení sporné záležitosti. Takové navrhované řešení však v žádném případě není pro strany sporu závazné a záleží čistě na jejich vůli, zda jej přijmou.

Vzhledem k již vzpomínané nejednotnosti odborné terminologie a značné neformálnosti i flexibilitě alternativních postupů při řešení sporů je možné předpo-

---

⁶⁾ Viz Redfern, Alan a Hunter, Martin: *Law and Practice of International Commercial Arbitration*, Third Edition, Sweet & Maxwell, London, 1999, str. 37.

kládat, že v konkrétních případech se budou oba postupy, conciliace a mediace, vzájemně prolínat. Bude pak vždy záležet na osobních zkušenostech a přístupu jednotlivých odborníků angažovaných do role zprostředkovatelů smíru v rámci conciliace nebo mediace.

Stejně jako u mediace existují i v případě conciliace mezinárodní instituce zabývající se touto problematikou a vydávající procesní pravidla pro conciliaci. Z nejznámějších je možné uvést Mezinárodní středisko pro řešení sporů z investičních smluv (anglicky „International Centre for Settlement of Investment Disputes“) zřízené na základě Úmluvy o řešení sporů z investic mezi státy a občany druhých států⁷⁾ (označované zkráceně jako Washingtonská úmluva) a Pravidla pro conciliaci vydané tímto střediskem, Pravidla pro conciliaci vydaná organizací UNCITRAL a Pravidla pro conciliaci vydaná Mezinárodní obchodní komorou v Paříži.

4. EXPERTIZA

Jako expertiza se označuje využití služeb znalce v oboru, který souvisí s předmětem sporu a výsledkem takové expertizy je zpravidla vypracování odborného posudku tímto znalcem. Smluvní strany se mohou již ve smlouvě nebo i dodatečně zavázat pro případ sporu závěry znalce respektovat. Znalec, nebo případně i více znalců, pak závazným způsobem rozhodne vzniklý spor. Na rozdíl od soudního rozhodnutí nebo rozhodčího nálezu však závěry znalce obsažené v takovém posudku nebudou vůči povinné straně přímo vykonatelné.

Způsob řešení sporů prostřednictvím expertizy se často vyskytuje v případech, kdy je mezi stranami spor o hodnotu určitého majetku a znalec je stranami pověřen k jejímu stanovení na základě předem specifikovaných kritérií. Smluvní ustanovení, které řeší otázku ustanovení znalce, často obsahují i komplikovanější procedury, které umožňují smluvní straně, která nesouhlasí se závěrem znalce, jmenovat znalce vlastního, druhá smluvní strana pak má stejné právo a výsledný údaj (například kupní cena) se určí jako průměr hodnot stanovených jmenovanými znalci.

Z informací, které byly v nedávné době publikovány v českém tisku, vyplývá, že mechanismus stanovení kupní ceny na základě expertizy dvou auditorských společností byl například využit pro stanovení kupní ceny ve smlouvě o prodeji podniku Investiční a poštovní banky, a. s., jejím nuceným správcem ČSOB, a.s.

⁷⁾ Vyhláška ve Sbírce zákonů pod č. 420/1992 Sb.

5. MINI-TRIAL

Jak již překlad anglického názvu této metody napovídá (do češtiny by jej bylo možné volně přeložit jako „miniaturizované soudní řízení“), je mini-trial jakousi simulací soudního řízení, kde však nevystupuje soud ani rozhodce, ale třetí osoba, která je obdobně jako konciátor a mediátor nezávislá na stranách sporu a jedná se často o renomovaného právníka nebo bývalého soudce.

V průběhu mini-trialu dochází k prezentaci argumentů stran sporu a vzájemné výměně informací ohledně předmětu sporu s tím, že třetí osoba působí ve funkci neutrálního poradce a nastíní stranám sporu pravděpodobný průběh reálného soudního řízení. Smyslem takového postupu je „vrácení sporu z oblasti právní do oblasti obchodního jednání“⁸⁾ a následné uzavření dohody o narovnání vztahu mezi oběma stranami. Proto je důležité, aby se mini-trialu zúčastnily přímo osoby, které jsou kompetentní za smluvní strany uzavřít obchodní kompromis ve sporné záležitosti.

6. SMÍŠENÁ FORMA MEDIACE A ARBITRÁŽE

Kombinace mediace a rozhodčího řízení označovaná někdy jako „med/arb“, je ve své podstatě proces, kdy se rozhodce nejprve v první fázi pokusí o smírné řešení formou obligatorní mediace a teprve následně, pokud jsou tato jednání neúspěšná, následuje autoritativní rozhodnutí sporu v rámci rozhodčího řízení ukončeného pravomocným rozhodčím nálezem. Tento proces se používá například ve Spojených státech k řešení některých pracovněprávních sporů.

Z hlediska českého práva je možné v této souvislosti vzpomenout možnost uzavření smíru ve formě rozhodčího nálezu, která je dána v ustanovení § 24 odst. 2 ZRŘ. Na rozdíl od smíšené formy „med/arb“ však český ZRŘ neobsahuje žádná ustanovení o obligatorní mediaci a pouze stanoví v § 24 odst. 1, že „rozhodci působí během řízení na strany, aby se dohodly na smírném vyřešení sporu“.⁹⁾

ZÁVĚR

Kromě tradičních metod řešení sporů, kterými jsou soudní a rozhodčí řízení, se zvláště v oblasti mezinárodního obchodu využívají některé alternativní způ-

---

8) Viz Naděžda Rozehnalová: Řešení sporů v mezinárodním obchodním styku, Masarykova univerzita, první vydání, Brno 1993, str. 5.

9) Toto ustanovení je obdobou ustanovení § 67 až § 69 občanského soudního řádu, které vymezují možnost smírního řízení a uzavření smíru formou usnesení soudu o schválení smíru.

soby řešení sporů. Jejich cílem je prostřednictvím formalizovaných postupů dosáhnout smírného řešení sporu mezi smluvními stranami. Tyto alternativní způsoby řešení sporů však nelze využít pro řešení všech typů sporů. Z hlediska advokáta, který poskytuje právní služby v oblasti mezinárodního obchodu, je vhodné znát základní principy takových alternativních způsobů řešení sporů a v případě složitých dlouhodobých obchodních transakcí (například dodávky investičních celků) doporučit smluvním stranám zvážit vhodnost zahrnutí doložek o alternativních způsobech řešení sporů přímo do smluvní dokumentace.

Z JUDIKATURY

K postavení advokáta jako zmocněnce obce

Zmocní-li obec advokáta k tomu, aby ji zastupoval při všech právních úkonech, není tím založeno oprávnění zmocněnce za obec vystupovat v řízení, ve kterém se v oboru veřejné správy rozhoduje o právech a povinnostech třetích osob. Rozhodnutí o přestupku vydané v takovém řízení je nulitním aktem.

Rozsudek Okresního soudu v Lounech z 2. března 2000, č. j. 9 C 811/99-17.

Tímto rozsudkem Okresní soud v Lounech zrušil rozhodnutí Okresního úřadu Louny z 9. 7. 1999 zn. KPP/O/2529/99/22 a rozhodnutí Městského úřadu Podbořany – újezdního stavebního úřadu z 3. 6. 1999, č. j. ÚSÚ/99-338-704 a věc vrátil Okresnímu úřadu Louny k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Žalobce se v žalobě podané v zákonem stanovené lhůtě domáhal zrušení rozhodnutí Okresního úřadu Louny ze dne 9. 7. 1999 zn. KPP/O/2529/99/22, kterým bylo potvrzeno rozhodnutí Městského úřadu Podbořany – újezdního stavebního úřadu ze dne 3. 6. 1999 č. j. ÚSÚ/99-338-704. Rozhodnutím správního orgánu I. stupně byl žalobce uznán vinným z přestupku proti stavebnímu řádu podle § 105 odst. 3 písm. a) zákona č. 50/1976 Sb., o územním plánování a stavebním řádu. Za tento přestupek byla žalobci podle § 105 odst. 3 písm. a) stavebního zákona uložena pokuta ve výši 10 000,- Kč.

Žalobce v žalobě kromě jiného uvedl, že nejzávažnější porušení zákonnosti v průběhu řízení spočívá v tom, že jednání dne 10. 2. 1999 neprováděl záměstnanec správního orgánu nebo osoba jím jmenovaná, nýbrž advokát JUDr. K. D. na základě plné moci zmocnitele města Podbořany ze dne 14. 1. 1999. Tato osoba prováděla v uvedený den všechny úkony přestupkového řízení. Podle názoru žalobce se jedná o tak závažnou vadu, že správní řízení je možno pokládat za nicotné. Žalobce tedy považuje rozhodnutí správních orgánů I. a II. stupně nejen za nezákonná, ale i nulitní, a proto je jimi zkrácen na svých právech.

Žalovaný ve svém vyjádření k žalobě ohledně účasti právního zástupce města Podbořany při správním řízení uvedl, že JUDr. K. D. vystupoval v tomto řízení jako poradce na základě zmocnění starosty obce.

K otázce působení advokáta JUDr. K. D. v této věci soud uvedl: K projednání přestupku nařídil stavební úřad jednání na den 10. 2. 1999, kterého se ze strany správního orgánu zúčastnila J. Š., pracovnice újezdního stavebního úřadu, a advokát JUDr. K. D. Ve spise je založena plná moc ze dne 14. 1. 1999, ve které město Podbořany zmocnilo JUDr. K. D., aby ho ve všech právních úkonech zastupoval. Při tomto jednání byl proveden výslech žalobce a svědka J. Č. Další ústní jednání bylo svoláno na den 11. 5. 1999. Žalobce se z účasti na tomto jednání písemně omluvil. Ústní jednání dne 11. 5. 1999 proběhlo v nepřítomnosti žalobce. Při tomto jednání, kterého se za správní orgán opět zúčastnil JUDr. K. D., byl proveden výslech svědka J. J. Újezdní stavební úřad rozhodnutím uvedeným ve výroku tohoto rozsudku uznal žalobce vinným ze spáchání přestupku a uložil mu podle § 105 odst. 3 písm. a) stavebního zákona pokutu ve výši 10 000,- Kč a povinnost nahradit náklady řízení spojeného s jeho projednáváním ve výši 500,- Kč. Proti tomuto rozhodnutí podal žalobce odvolání k Okresnímu úřadu v Lounech. Komise k projednávání přestupků Okresního úřadu v Lounech toto odvolání projednala při jednání dne 9. 7. 1999, po jehož skončení vydala rozhodnutí uvedené ve výroku tohoto rozsudku. V tomto rozhodnutí změnila výrok správního orgánu I. stupně ve výroku o uložení pokuty, když vypustila písm. a), jinak rozhodnutí nezměnila.

Soud přezkoumal zákonnost napadeného rozhodnutí v řízení podle hlavy druhé části páté občanského soudního řádu, která vychází z dispoziční zásady vyjádřené v ustanoveních § 249 odst. 2 občanského soudního řádu a § 250h odst. 1 občanského soudního řádu. Z dispoziční zásady vyplývá, že soud přezkoumává zákonnost rozhodnutí správního orgánu pouze v rozsahu, který žalobce uplatnil v žalobě nebo ve lhůtě stanovené v ustanovení § 250d odst. 1 občanského soudního řádu. Nad rámec tohoto rozsahu musí soud z úřední povinnosti i bez výslovné námitky žalobce přihlížet pouze k tak závažným vadám řízení, že je nutné takové rozhodnutí správního orgánu pokládat za nulitní.

O žalobě rozhodl soud v souladu s ustanovením § 250f odst. 1 písm. b) občanského soudního řádu bez jednání, neboť žalobce s tímto postupem souhlasil a žalovaný do patnácti dnů od doručení výzvy soudu nevyjádřil s tímto postupem nesouhlas (§ 250f odst. 2 občanského soudního řádu).

Po přezkoumání napadeného rozhodnutí dospěl soud k závěru, že žaloba je důvodná. Soud i bez výslovné námítky žalobce musí z úřední povinnosti zkoumat všechny podmínky správního řízení, mezi něž náleží i obsazení správního orgánu. Z tohoto důvodu se soud zabýval skutečností, že ústních jednání o přestupku se za správní orgán I. stupně zúčastnil i JUDr. K. D., který podle vyjádření žalovaného působil v přestupkovém řízení jako poradce na základě plné moci města Podbořany, jíž byl zmocněn, aby město zastupoval při všech právních úkonech. Toto zmocnění však v žádném případě nemůže založit oprávnění zmocněnce jakýmkoliv způsobem za správní orgán vystupovat v řízení, v němž se rozhoduje v oblasti veřejné správy o právech, právem chráněných zájmech nebo povinnostech fyzických či právnických osob. K projednávání a rozhodování věci ve správním řízení je totiž oprávněn pouze pracovník příslušného správního orgánu, jímž je osoba, která je v pracovníprávním či obdobném vztahu k tomuto orgánu, včetně vztahů služebních. V řízení o přestupcích mohou navíc obec a okresní úřady zřizovat jako svůj zvláštní orgán komise pro projednávání přestupků, které jednají a rozhodují v tříčlenném složení vždy za předsednictví osoby s právnickým vzděláním nebo se zvláštní odbornou způsobilostí pro projednávání přestupků (§ 53 odst. 4 zákona o přestupcích). Jednání o tomto přestupku však v přestupkové komisi neprobíhalo. Vzhledem k tomu, že JUDr. K. D. nebyl pracovníkem správního orgánu I. stupně, je možné učinit závěr, že správní orgán I. stupně byl v tomto přestupkovém řízení nesprávně obsazen. Přestože JUDr. K. D. se nezúčastnil všech úkonů, které v této věci byly provedeny, jeho účast při ústních jednáních hodnotí soud za tak těžkou vadu správního řízení, že napadené rozhodnutí lze pokládat za nulitní. Soud se dále zabývá pochybením spočívajícím v tom, že ústní jednání dne 11. 5. 1999, při kterém byl provedený také výslech svědka J. J., jehož výpověď byla pro rozhodování věci podstatná, proběhlo v nepřítomnosti žalobce. Podle § 74 odst. 1 věty druhé zákona o přestupcích lze totiž v nepřítomnosti obviněného z přestupku věc projednat jen tehdy, jestliže odmítne, ač byl řádně předvolán, se k projednání dostavit nebo se nedostaví bez náležité omluvy nebo důvodu. Podmínky pro aplikaci tohoto ustanovení však nebyly v tomto případě splněny, neboť žalobce se z tohoto jednání omluvil z důvodu své účasti na valné hromadě S. e., a. s., které se zúčastnil jako zástupce obce N. Účast na valné hromadě navíc řádně doložil. Správní orgán I. stupně dále postupoval v rozporu se zákonem, když v tomto řízení o přestupku použil jako důkaz proti žalobci čestné prohlášení J. S., neboť podle § 39 odst. 1 správního řádu lze náhradou za jiný důkaz použít pouze čestné prohlášení účastníka řízení, nikoliv

dalších osob. Provedení ústního jednání dne 11. 5. 1999 bez přítomnosti obviněného a použití čestného prohlášení J. S. jako důkazu v neprospěch žalobce lze pokládat za tak závažné vady řízení před správním orgánem, že mají nepochybně vliv na zákonnost napadeného rozhodnutí, a proto k nim soud musí přihlížet (§ 250i odst. 3 občanského soudního řádu). Na základě těchto skutečností lze tedy i bez zkoumání dalších námitek žalobce učinit závěr, že napadeným rozhodnutím žalovaného byl žalobce zkrácen na svých právech, přičemž ke zkrácení jeho práv došlo především v řízení před správním orgánem I. stupně. Z tohoto důvodu soud kromě rozhodnutí žalovaného zrušil i rozhodnutí správního orgánu I. stupně a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení (§ 250j odst. 2 občanského soudního řádu). S ohledem na velmi závažné a neodstranitelné procesní vady v řízení před správním orgánem I. stupně, které činí většinu dosud provedených důkazů nepoužitelných, bude zapotřebí provést přestupkové řízení od samého počátku. Správní orgán bude přitom povinen důsledně dodržovat všechna procesní ustanovení správního řádu a přestupkového zákona. S ohledem na dobu, ve které se měl žalobce dopustit protiprávní činnosti, však správní orgán nejprve posoudí, zda nedošlo k zániku odpovědnosti žalobce za přestupek podle § 20 zákona o přestupcích.

Rozhodnutí zaslal JUDr. Rudolf Postl, advokát v Podbořanech.

K tarifnímu hodnocení zpětvetí žaloby a souhlasu protistrany se zpětvetím žaloby

I. Zpětvetí žaloby i souhlas protistrany s tímto zpětvetím je písemné podání soudu týkající se věci samé ve smyslu § 11 odst. 1 písm. d) advok. tarifu.

II. I když advokát zastupuje dvě nebo více osob, náleží mu paušální odměna pouze za jeden úkon právní služby, jestliže se tato náhrada vztahuje pouze k jednomu tarifnímu úkonu.

Usnesení Městského soudu v Praze z 28. února 2001, č. j. 62 Co 5/2001-83.

Tímto usnesením zrušil Městský soud usnesení Obvodního soudu pro Prahu 9 z 23. října 2000, č. j. 7 C 56/97-77.

Z odůvodnění:

Citovaným usnesením soud I. stupně žalobcům uložil, aby společně a nerozdílně zaplatili prvému a druhému žalovanému náklady řízení ve výši 1 750,- Kč do tří dnů od právní moci usnesení na účet jejich právního zástupce. Podle odů-

vodnění rozhodl o nákladech řízení podle § 146 odst. 1, věta první o. s. ř., neboť to byli žalobci, kdo zavinili z procesního hlediska zastavení řízení. Jsou proto povinni žalovaným zaplatit náklady řízení, jež jim vznikly právním zastoupením. Za účelně vynaložené náklady pak považoval jeden úkon právní služby ve smyslu § 11 odst. 1, písm. d) vyhl. č. 177/1996 Sb., který spočíval v písemném podání o souhlasu se zpětvzetím žaloby. Tento jeden úkon právní služby činí u jednoho ze zastoupených 1 000,- Kč. V řízení však byly zastupovány společně dvě osoby, proto je výše úkonu snížena o 20 %, tzn., že úkon právní služby při společném zastupování činí celkem 1 600,- Kč a dále náklady tvoří dva režijní paušály po 75,- Kč, celkem 1 750,- Kč.

Proti tomuto usnesení podali žalobci odvolání, jímž se domáhali toho, aby bylo o nákladech řízení rozhodnuto tak, že se náhrady nákladů řízení mezi účastníky nepřiznávají. V odvolání akcentovali své přesvědčení o tom, souhlas se zpětvzetím žaloby není úkonem ve smyslu § 11 vyhl. o AT, neboť se nejedná o písemné podání týkající se věci samé, nýbrž o pouhou deklaraci stanoviska, které není možné považovat za procesní úkon. Dále zdůraznili, že při jednom úkonu právní služby nelze účtovat, byť při zastoupení dvou osob, dva režijní paušály.

Žalovaní se k odvolání nevyjádřili.

Odvolací soud shledal odvolání důvodným pouze v nepatrné části.

Soud I. stupně při svém rozhodnutí o nákladech řízení správně aplikoval § 146 odst. 2, věta první o. s. ř., neboť to byli žalobci, kdo z procesního hlediska zavinili, že řízení muselo být zastaveno. Za těchto okolností mají žalovaní (první a druhý) právo, aby jim žalobci nahradili náklady účelně vynaložené na bránění svého práva, když v posuzované věci se jedná o náklady vzniklé jen právním zastoupením advokátem. Soud I. stupně dále nepochybil, když dospěl k závěru, že žalovaným přísluší odměna za jeden úkon právní služby. Nejen zpětvzetí žaloby, ale i souhlas protistrany s tímto zpětvzetím je třeba považovat za písemné podání soudu týkající se věci samé (srovnej § 11 odst. 1, písm. d) vyhl. č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb), za které náleží mimosmluvní odměna, neboť soud může v těchto případech přistoupit k zastavení řízení jen tehdy, pokud si vyžádá stanovisko protistrany (srovnej § 96 o. s. ř.). Z uvedeného plyne, že se jedná o účelně vynaložené náklady tohoto účastníka, a proto má právo na jejich náhradu. Správně bylo rozhodnuto i o výši odměny za tento úkon právní služby advokáta (jeden hlavní úkon po 1 000,- Kč, snížený při společném zastupování dvou osob o 20 %, tj. celkem 1 600,- Kč – § 6 odst. 1, § 7 ve spojení s § 12 odst. 4 vyhl. č. 177/1996 Sb.).

Soud I. stupně však pochybil v tom, když žalovaným přiznal dva režijní paušály, protože podle § 13 odst. 3 vyhl. č. 177/1996 Sb. je paušální náhrada hoto- vých výdajů advokáta 75,- Kč za jeden úkon právní služby. V daném případě advokát učinil jeden úkon právní služby, a to při zastoupení dvou osob, a proto

mu náleží uvedená náhrada pouze ve výši 75,- Kč, nikoli 150,- Kč, jak rozhodl soud I. stupně.

Z tohoto důvodu odvolací soud změnil napadené usnesení podle § 220 odst. 1 o. s. ř. jen tak, že náklady činí 1 675,- Kč, jinak jej jako správné potvrdil podle § 219 o. s. ř.

Rozhodnutí zaslal JUDr. Zdeněk Koschin, advokát v Praze. Právní věta redakce.

K přechodu nájmu bytu podle § 706 OZ s přihlédnutím k dobrým mrávům ve smyslu § 3 obč. zák.

Výkon práva na bydlení nelze chápat jenom jako právo na užívání technicko-stavební plochy, ale také na uspokojování potřeby bydlení, které nespočívá pouze v možnosti přenocování, ale v celém komplexu zajišťování potřeb člověka v jeho materiální i duševní rovině. Na společném užívání bytu manželé se nemůže již z faktických důvodů spolupodílet druhý manžel – vědecký pracovník, jestliže se jedná o byt o jedné obytné místnosti s kuchyní.

Nález Ústavního soudu ČR z 12. března 2001 sp. zn. II. ÚS 544/2000.

Tímto nálezem Ústavní soud České republiky zrušil rozsudek Městského soudu v Praze z 20. 6. 2000 č. j. 16 Co 151/2000-64 a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 8. 12. 1998 č. j. 18 C 124/1998-28.

Z odůvodnění:

Ústavní stížností, která došla Ústavnímu soudu dne 12. 9. 2000, se stěžovatel domáhal zrušení vpředu citovaných rozsudků, a to pro porušení čl. 4, čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“), čl. 6 odst. 1, čl. 8 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), a čl. 90 Ústavy České republiky (dále jen „Ústava“).

Obvodní soud pro Prahu 3 citovaným rozsudkem uložil žalovanému povinnost vyklidit a odevzdat žalobkyni byt o velikosti 3+1, I. kategorie, ve 2. patře domu č. p. 833 v Praze 3, katastrální území Žižkov, Jeseniova 153 (dále jen „předmětný byt“), do patnácti dnů od právní moci rozsudku; současně vyslovil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Soud prvního stupně dovodil, že žalovaný užívá předmětný byt bez právního důvodu, neboť smrtí dřívější nájemkyně – matky žalovaného, zemřelé dne 18. 10. 1997, na něho ne-

přešel nájem bytu. Nebyla totiž splněna jedna ze dvou zákonných podmínek uvedených v § 706 odst. 1 občanského zákoníku (dále jen „obč. zák.“) – stav, kdy osoba žijící s dosavadním nájemcem ve společné domácnosti nemá vlastní byt. Obvodní soud pro Prahu 3 zde vyšel ze zjištění, že žalovanému vzniklo dne 10. 11. 1995 uzavřením sňatku s M. S. podle § 704 odst. 1 obč. zák. právo společného nájmu bytu v Praze 2, které trvalo i v době smrti nájemkyně. Námítku žalovaného, že žaloba na vyklizení předmětného bytu není v souladu s ustanovením § 3 odst. 1 obč. zák., neshledal soud prvního stupně důvodnou.

K odvolání žalovaného rozhodoval ve věci Městský soud v Praze citovaným rozsudkem. Jak v odůvodnění svého rozsudku uvedl, vycházel ze skutkového zjištění soudu prvního stupně, věc však po právní stránce posoudil odlišně, když učinil závěr, že jsou splněny podmínky pro přechod práva nájmu podle § 706 odst. 1 obč. zák. I když z § 704 odst. 1 obč. zák. vyplývá, že uzavřením manželství vznikne manželům společný nájem, nelze podle odvolacího soudu toto ustanovení aplikovat na daný případ, aniž by to ve svých důsledcích neznamenalo rozpor s dobrými mravy. Odvolací soud zdůraznil výjimečnost případu, kdy se odchyluje od stanoviska soudu I. stupně, jež vychází z doslovného znění § 704 odst. 1 obč. zák.; důvody takového postupu formuloval následovně: „Bylo prokázáno, že žalovaný nejen formálně, ale i fakticky bydlel v bytě se svojí matkou, a to až do její smrti. Uzavření manželství, které se poněkud vymykalo běžnému způsobu života manželů, na této situaci nic nezměnilo. Společnou domácnost nevedl se svojí manželkou, ale se svojí matkou. Matka žalovaného byla životně závislá na každodenní péči žalovaného – což v řízení bylo jednoznačně prokázáno. Žalovaný se nikdy nenastěhoval do bytu své manželky, jež bydlela v bytě o jedné obytné místnosti a kuchyni. Žalovaný a jeho manželka uzavřeli manželství, přičemž si dohodli způsob soužití, jenž odpovídal jak jejich věku, tak i pracovnímu zaměření žalovaného jako vědeckého pracovníka. Nejednalo se o obvyklý model manželství (jež obvykle předpokládá vedení společné domácnosti, zajištění výchovy dětí apod.), ale o takový způsob soužití, který ostatně odpovídá vůli svobodného člověka. Z ust. § 3 odst. 1 zákona o rodině (zákon č. 94/1963 Sb., ve znění po novele provedené zákonem č. 91/1998 Sb.) vyplývá, že „manželství se uzavírá svobodným a úplným souhlasným prohlášením muže a ženy o tom, že spolu vstupují do manželství učiněným před obecním úřadem pověřeným vést matriky, popř. úřadem, který plní jeho funkci nebo před orgánem církve, nebo náboženské společnosti oprávněné k tomu zvláštním předpisem“. Městský soud v Praze pak vyslovil názor, že „nelze bez přihlídnutí k výše uvedeným konkrétním skutečnostem zcela formálně aplikovat právní normu, když by to současně bylo v rozporu s dobrými mravy“. Poznamenal též, že kdyby „žalovaný vedl se svojí manželkou společnou domácnost a poté ji opustil, sdílel společnou domácnost s matkou, bylo by jeho právní postavení podstatně příznivější“. Proto

odvolací soud změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že se žaloba na vyklizení předmětného bytu zamítá, a že žalovanému se nepřiznává právo na náhradu nákladů řízení. Vyslovil rovněž, že žalovanému se nepřiznává právo na náhradu nákladů odvolacího řízení.

Proti rozsudku Městského soudu v Praze podala žalobkyně dovolání, v němž vyjádřila nesouhlas s právním posouzením věci odvolacím soudem. Nejvyšší soud České republiky rozsudkem ze dne 1. 3. 2000, č. j. 26 Cdo 327/2000-56, rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 18. 5. 1999, č. j. 15 Co 131/99-44, zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení. Rozsudek mj. odůvodnil tím, že z ust. § 704 odst. 1 obč. zák. vyplývá, že ke vzniku společného nájmu bytu dochází přímo ze zákona, přičemž není stanovena podmínka existence trvalého soužití manželů (jako je tomu v ust. § 703 odst. 3 obč. zák.) ani podmínka vedení společné domácnosti v bytě, jehož se vznik práva společného nájmu týká. Toto ustanovení je přitom právní normou kogentní povahy, která vylučuje, aby si účastníci občanskoprávních vztahů upravili vzájemná práva a povinnosti odlišně (§ 2 odst. 3 obč. zák.). Ustanovení § 3 odst. 1 obč. zák. pak nemohlo účinky tohoto ustanovení ve vztahu k žalovanému vyloučit. Uzavřením manželství žalovaného s M. S. dne 10. 12. 1995 se stal žalovaný ze zákona společným nájemcem bytu, jehož dosavadní jedinou nájemkyní byla jeho manželka. Dovolací soud sdílí právní názor, který byl vyjádřen v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 30. 10. 1997, sp. zn. 2 Cdon 883/96, a nález Ústavního soudu ze dne 20. 12. 1995, sp. zn. II. ÚS 190/94, svazek 4 Sbírky rozhodnutí ÚS, str. 313 a násl., který interpretuje ust. § 3 odst. 1 obč. zák. tak, že toto ustanovení lze aplikovat na výkon existujícího práva či povinnosti, ale že nelze na jeho základě konstituovat práva či povinnosti dosud neexistující.

Odvolací soud stížností napadeným rozsudkem potvrdil rozsudek soudu I. stupně, jsa vázán právním názorem dovolacího soudu.

Ústavní soud shledal, že včas podaná ústavní stížnost splňuje všechny zákonné formální náležitosti a že proto nic nebrání v projednání a rozhodnutí ve věci samé.

Vyžádal si proto spis Obvodního soudu pro Prahu 3, sp. zn. 18 C 124/98 a vyjádření Městského soudu v Praze k podané ústavní stížnosti. Předseda senátu 16 Co Městského soudu v Praze ve vyjádření ze dne 7. 2. 2001, zn. Spr 284/2001, uvedl, že rozhodoval podle závazného právního názoru dovolacího soudu, kterým je vázán podle ustanovení § 243d odst. 1 občanského soudního řádu. Vzhledem k tomu, že dodržel závazné právní pravidlo povinnosti respektovat a aplikovat názor dovolacího soudu, nemohlo ze strany odvolacího soudu dojít k neústavnosti jeho postupu.

Po přezkoumání všech zaslaných dokladů Ústavní soud zjišťuje, že v řízení není sporu o základních skutkových okolnostech věci, nýbrž, že rozhodnutí zá-

visí na jejím právním posouzení vzhledem k aplikaci příslušného zákonného ustanovení.

Ustanovení § 706 odst. 1 obč. zák. stanoví u nedružstevních bytů v případě úmrtí nájemce podmínky přechodu nájmu na osoby blízké, které spočívá v tom, že tyto osoby žily se zesnulým ve společné domácnosti v den jeho smrti a že nemají vlastní byt. V posuzovaném případě se jedná tedy o výklad druhé podmínky.

Pojem bytu není v občanském zákoníku definován. Pouze u § 118 odst. 2 je v komentáři odkaz na zákon č. 72/1994 Sb., kterým se upravují některé spoluvlastnické vztahy k budovám a některé vlastnické vztahy k bytům a nebytovým prostorům (zákon o vlastnictví bytů). Podle ustanovení § 2 písm. b) je tu byt definován pro účely jmenovaného zákona jako místnost nebo soubor místností, které jsou podle rozhodnutí stavebního úřadu určeny k bydlení. Takto podanou definici doplňuje ustanovení § 3 písm. l) vyhlášky č. 137/1998 Sb., o obecných technických požadavcích na výstavbu, podle níž byt je soubor místností nebo jednotlivá obytná místnost svým stavebně-technickým uspořádáním a vybavením splňuje požadavky na trvalé bydlení a je k tomu účelu určena. Toto víceméně technické vymezení bytu je po stránce účelové zpřesněno judikátem Nejvyššího soudu ČR, který Nejvyšší soud ČR cituje ve svém výše uvedeném rozhodnutí, tj. rozsudek ze dne 30. 10. 1997, sp. zn. 2 Cdon 883/96 (časopis Soudní judikatura, sešit 13/1997, č. 98, str. 289 a násl.): „Mít vlastní byt ve smyslu § 179 odst. 1 obč. zák. znamená disponovat takovým právním titulem, který zakládá právo na bydlení, jež podle své povahy slouží k trvalému (nikoli jen přechodnému) uspokojování potřeby bydlet“.

Výkon práva na bydlení se tedy nevztahuje pouze na užívání vymezené technicko-stavební plochy, ale také na uspokojování potřeb bydlení, které v současné době nespočívají pouze v přenocování, ale v celém komplexu zajišťování potřeb člověka v jeho materiální i duševní rovině. V tomto smyslu se u stěžovatele, který je mj. i vědeckým pracovníkem, nemůže jednat o výkon práva bydlení, pokud se tak má stát v jedné místnosti (druhá je kuchyň), kterou by s ním měla sdílet i manželka. Proto za důvodů existenční nutnosti od sňatku až do smrti své matky byl stěžovatel uživatelem bytu zesnulé, neboť již z faktických důvodů se nemohl spolupodílet na společném užívání bytu manželky.

Zbývá proto posouzení otázky, vymezené touto specifickou situací, z hlediska ustanovení § 3 obč. zák. Podle nálezu Ústavního soudu ze dne 4. 8. 1999, sp. zn. IV. ÚS 114/99, svazek 15 Sbírký rozhodnutí Ústavního soudu, str. 79 a násl., možno nepřiměřenou tvrdost, jež v podobných situacích může vzniknout realizací práva, zmírnit postupem podle § 3 odst. 1 obč. zák. Obdobně již rozhodoval Ústavní soud (sp. zn. II. ÚS 249/97), svazek 10 Sbírký rozhodnutí Ústavního soudu, str. 383 a násl., že dobré mravy jsou souhrnem etických, obecně závazných a zachovávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno

i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti. Tento obecný horizont, který vývojem společnosti rozvíjí i svůj morální obsah v prostoru a čase, musí být posuzován z hlediska konkrétního případu.

Takto provedený výklad pojmu „dobré mravy“ ve svém souhrnu postupuje Listinu i Úmluvu. Ve vztahu k projednávanému případu čistě pozitivistická aplikace ustanovení § 706 odst. 1 obč. zák. vede k porušení ústavnosti. Nelze přehlédnout, že současný vývoj na úseku bytové politiky se již značně vzdálil účelovým výkladům socialistické zákonnosti.

K těmto všem závažným aspektům mělo být při rozhodování obecných soudů přihlédnuto, což se nestalo. Neobstojí ani odkaz na nález Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 190/94, že aktem aplikace práva podle ustanovení § 3 odst. 1 obč. zákoníku nelze konstituovat dosud neexistující povinnosti vlastníka. K žádné konstituci neexistující povinnosti provedeným právním výkladem Ústavního soudu nedošlo.

Ze strany obecných soudů došlo tak k porušení čl. 4 odst. 1 a 4 a čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 a čl. 8 Úmluvy.

Ústavní soud proto ústavní stížnosti zcela vyhověl a podle ustanovení § 82 odst. 1, odst. 3 písm. a) zákona č. 182/1993 Sb., stížností napadené rozsudky zrušil.

Rozhodnutí zaslala JUDr. Jana Lišková, advokátka v Praze. Právní věta redakce.

Náklady námitkového směnečného řízení

Soud, který rozhoduje o námitkách proti směnečnému platebnímu rozkazu, rozhodne také o náhradě nákladů námitkového řízení. Přitom vezme v úvahu jen ty náklady, které účastníkům vznikly v námitkovém řízení. O nákladech, které vznikly před vydáním směnečného platebního rozkazu, je již rozhodnuto tímto rozkazem a znovu o nich rozhodovat před soudem prvního stupně nelze.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. 8. 2000 sp. zn. 5 Cmo 475/2000.

Z odůvodnění:

Napadeným rozsudkem, kterým byl ponechán v platnosti směnečný platební rozkaz soudu prvního stupně, byla také odpůryně zavázána s ohledem na výsledek řízení nahradit navrhovateli částku 6 025,- Kč na náhradu nákladů řízení.

Proti výroku o náhradě nákladů řízení se včas odvolal navrhovatel a domáhá se změny tohoto výroku tak, že mu bude přiznána částka 29 238,- Kč. Tato

částka sestává ze soudního poplatku 11 088,- Kč a náhrady za tři úkony právního zastoupení po 5 975,- Kč a konečně za tři paušální náhrady výdajů.

Odvolací soud z obsahu spisu zjistil, že soud rozhodl ve věci směnečným platebním rozkazem výše uvedeným. V něm také přiznal navrhovateli náhradu došavadních výdajů v částce 23 138,- Kč. Směnečný platební rozkaz nebyl v tomto bodě odvoláním napaden. Napadeným rozsudkem bylo rozhodnuto o námitkách odpůrkyně proti uvedenému směnečnému platebnímu rozkazu. V rámci námitkového řízení učinila právní zástupkyně navrhovatele pouze jeden úkon právní služby, a sice účastnila se jednání před soudem prvního stupně.

Zkráceně směnečné rozkazní řízení se vyznačuje tou zvláštností, že směnečný platební rozkaz je jediným skutečným rozhodnutím ve věci samé. Je-li napaden námitkami, neznamená to jeho odstranění, což platí i pro výroky o náhradě nákladů řízení. Jsou-li podány námitky, neposuzuje již soud uplatněný nárok, ale posuzuje důvodnost námitek, kterými se dlužník zaplacení brání. Je-li pak shledána jeho obrana nedůvodnou a v důsledku toho je směnečný platební rozkaz ponechán v platnosti, zůstává v platnosti i výrok o náhradě nákladů, který je v něm obsažen. Při skončení námitkového řízení rozhodne pak soud pouze o nákladech, které vznikly v námitkovém řízení samotném a nemůže již znovu rozhodovat o náhradě nákladů řízení, o které již před tím rozhodl v rámci směnečného platebního rozkazu.

Protože v rámci námitkového řízení vznikl navrhovateli pouze jediný náklad, a to je náklad právního zastoupení při projednání námitek a odpovídající náhrada byla mu napadeným rozsudkem přiznána, je zřejmé, že další náhradu nákladů nemohl v rámci námitkového řízení obdržet. I kdyby snad nebyl správný výrok o náhradě nákladů řízení obsažený ve směnečném platebním rozkaze, měl se navrhovatel domáhat jeho reparace v rámci odvolání proti tomuto výroku ve lhůtě patnácti dnů od doručení směnečného platebního rozkazu, jak o tom byl ostatně také soudem prostřednictvím směnečného platebního rozkazu poučen. V rámci námitkového řízení však mu více, než mu soud přisoudil, přiznáno býti nemohlo.

Napadený rozsudek soudu prvního stupně je tedy v odvoláním dotčeném rozsahu věcně správný, a proto byl v tomto rozsahu odvolacím soudem podle § 219 o. s. ř. potvrzen.

Právní věta redakce.

Námitky směnečných dlužníků při zmocňovacích rubopisech

Indosatář ze zmocňovacího rubopisu je oprávněn ze směnky sám žalovat. Dlužníci však nemohou uplatnit žádné námitky ze vztahů k tomuto

žalobci, ale mohou vůči němu uplatnit všechny námitky, které by byli mohli uplatnit, kdyby byli žalováni indosantem, který zmocňovací rubopis podepsal.

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 28. 2. 2001 sp. zn. 5 Cmo 753/2000.

Z odůvodnění:

Žalobce se domáhá na žalovaném jako na výstavci směnky vlastní ze dne 21. 12. 1998 splatné 29. 1. 1999 zaplacení 37 500,- Kč s úrokem 6 % od 29. 1. 1999 do zaplacení a s odměnou 125,- Kč s tím, že směnka, kterou získal žalobce postupnou indosací, nebyla zaplacena.

Soud prvního stupně návrhu vyhověl směnečným platebním rozkazem ze dne 12. 11. 1999. Proti němu podal žalovaný včasné námitky, ve kterých uvedl, že směnka byla vystavena ve prospěch paní Ing. D. K. z důvodu krytí provize za zprostředkování úvěru, který měla jmenovaná obstarat. Podle smlouvy o obstarání měla smlouva skončit dne 31. 1. 1999, pokud nedojde do té doby k obstarání. Úvěr nebyl zprostředkován. Tvrdí, že původní majitelka směnku převedla s úmyslem znemožnit tuto námitku a žalobce nabyl směnku vědomě ke škodě dlužníka.

Napadeným rozsudkem soud prvního stupně směnečný platební rozkaz ponechal v platnosti. Zjistil, že předložená směnka je směnkou vlastní vystavenou žalovaným na řad Ing. D. K. Na rubu je vyznačen rubopis ve prospěch pana J. N. a další rubopis, kterým se směnka převádí k inkasu na žalobce. Rubopisy jsou nedatované. Zjistil, že mezi žalovaným a Ing. D. K. byla uzavřena tvrzená smlouva o zajištění úvěru, kde bylo sjednáno vystavení směnky a skončení smlouvy ke dni 31. 1. 1999, pokud nebude úvěr obstarán.

Soud konstatoval, že v případě indosamentu s doložkou „k inkasu“ lze podle § 18 zákona směnečného a šekového činit majiteli směnky jen takové námitky, které lze činit indosantovi. Žalovaný je proto oprávněn činit námitky ve vztahu k panu J. N., nikoliv však námitky směřující proti žalobci. Námitky směřující proti první směnečně oprávněné osobě nelze v tomto řízení zohlednit. Pan J. N. pak není prvním majitelem směnky a tedy podle § 17 citovaného zákona bylo by nutné prokázat, že jednal vědomě ke škodě dlužníka. To prokázáno nebylo.

Proti tomuto rozsudku se však odvolal žalovaný a navrhuje jeho změnu anebo zrušení a vrácení věci k dalšímu řízení. Vytýká soudu prvního stupně, že neprovedl všechny důkazy, to je výslechy Ing. D. K., eventuálně J. N., ze kterých by vyplynulo, že nabyvatel směnky byl o vztahu mezi první majitelkou směnky a žalovaným informován.

Odvolací soud vyšel ze zjištění, která na základě dosavadního dokazování učinil soud prvního stupně. Z obsahu spisu zjistil, že žalovaný již v námitkách na-

bízel jako důkaz výsledk Ing. D. K. k prokázání tvrzení o vědomém nabývání směnky ke škodě dlužníka. Napadený rozsudek se nevypořádal s tímto návrhem, to jest nevysvětlil, proč tomuto důkaznímu návrhu nevyhověl. Ze spisu dále vyplývá, že výsledek pana J. N. je navrhován až v odvolání.

Z doposud učiněných zjištění, která nejsou nijak zpochybňována, vyplývá, že původní remitentka Ing. D. K. převedla směnku rubopisem před splatností na J. N. Tento v pořadí druhý majitel směnky pak nechal si zmocňovacím rubopisem obstarat inkaso směnky žalobcem.

Pokud jde o postavení zmocněného indosatáře, kterým žalobce právě je, vyplývá z ustanovení čl. I. § 18 citovaného zákona, že dlužníci mohou majiteli, to jest prokuraindosatáři, činit jen takové námitky, které by mohli činit indosantu, to jest osobě, která zmocňovací rubopis podepsala. Tomu je nutno rozumět tak, že i kdyby snad mezi dlužníkem ze směnky a prokuraindosatářem byly jakékoliv vztahy, nemohou být v souvislosti s vymáháním práv ze směnky uplatněny. Dlužník však může vůči prokuraindosatáři, který práva ze směnky vymáhá, uplatnit vše, co by byl mohl uplatnit, kdyby byl žalován přímo indosantem, který podepsal zmocňovací rubopis. Poměr mezi indosantem a prokuraindosatářem je tedy nevýznamný s výjimkou právě jen té základní okolnosti, že jde o vztah zastoupení při uplatňování práv ze směnky. Z hlediska procesního ovšem ten, kdo je žalován, uplatňuje tyto námitky vůči tomu, kdo jej žaluje a tedy v případě žaloby podané prokuraindosatářem vůči němu. Proto z hlediska možných námitek je lhostejné, zda žalobcem je skutečný věřitel ze směnky anebo jím prokuraindosamentem zmocněný prokuraindosatář.

Pro toto řízení z toho vyplývá, že by žalovaný nemohl uplatnit žádné námitky ze vztahů, které by případně byly mezi ním a žalobcem, ale může v tomto řízení uplatnit vše, co by byl mohl namítat, kdyby jej žaloval pan J. N. sám. Proto je nutno posoudit, zda vznesenou kauzální námitku, že závazek, který byl směnkou kryt, zanikl uplynutím smluvené doby, mohl by žalovaný uplatnit proti J. N., kdyby ten jej žaloval.

Z tohoto hlediska soud prvního stupně správně poukázal na ustanovení čl. I. § 17 citovaného zákona, které v případě indosace v zásadě vylučuje možnost přenášet námitky z remitenta na indosatáře. Přitom je nutno mít podle čl. I. § 20 odst. 2 citovaného zákona za to, že k indosaci došlo před splatností směnky. Výjimkou z hlediska přenosu námitek při indosaci je jen případ, kdy při nabývání směnky indosatář jednal vědomě ke škodě dlužníka. To předpokládá ovšem na straně nabyvatele směnky určitou znalost poměrů mezi účastníky, to je v tomto případě znalost podstatných okolností kauzálního závazku.

Aby bylo lze uplatnit vznesenou kauzální námitku proti J. N. a tím i proti žalobci, musí být ovšem nejprve prokázáno, že J. N. ve výše uvedeném smyslu nejednal vůči směnečnému dlužníku, to jest vůči žalovanému, poctivě. Jakkoliv je

tento důkaz obecně obtížný, je na tom, kdo tuto okolnost tvrdí, aby ji také prokázal a tedy tíže dokazování zde leží také na žalovaném. Naproti tomu, jestliže dlužník navrhne provedení důkazů, které by mohly potřebná zjištění přinést, je nutno mu takové dokazování, není-li v jeho vlastních silách tyto důkazy opatřit, umožnit. Svědecký výslech přímých účastníků prodeje směnky, to je původní majitelky směnky a nabyvatele směnky, může objasnění věci napomoci. Nelze jistě nyní s určitostí uzavřít, zda uvedení svědci budou vypovídat ve prospěch žalovaného anebo naopak. Je-li však možno považovat alespoň s určitou rozumnou mírou pravděpodobnosti výpověď ve prospěch žalovaného za možnou, není důvod tento výslech neumožnit. Přitom je z dokazování soudu prvního stupně zřejmé, že sama kauzální námitka nesmyslná není a bude-li prokázána možnost vznášet ji rovněž vůči dalšímu majiteli směnky, může být úspěšná.

Proto nezbývá než napadený rozsudek soudu prvního stupně zrušit a věc vrátit podle § 221 odst. 1 o. s. ř. soudu prvního stupně k dalšímu řízení, a to za účelem doplnění dokazování o svědecké výslechy Ing. D. K. a J. N. a na základě zjištění, která z toho budou učiněna, k novému rozhodnutí ve věci.

Právní věta redakce.

K zákonnosti a neodkladnosti důkazu provedeného výslechem svědka – poškozeného před sdělením obvinění

Byl-li orgánem činným v trestním řízení proveden výslech svědka – poškozeného před sdělením obvinění osobám, jejichž totožnost byla známa již před započítím tohoto výslechu, nelze tento úkon považovat za neodkladný a neopakovatelný ve smyslu ustanovení § 160 odst. 3 tr. z. Tento úkon nemůže být použit jako důkaz při hlavním líčení, a to i v případě, že poškozený je cizím státním příslušníkem.

Usnesení Městského soudu v Praze ze dne 28. 7. 1999 č. j. 5 To 360/99.

Tímto usnesením Městský soud v Praze zrušil usnesení Obvodního soudu pro Prahu 1 ze dne 8. 6. 1999, sp. zn. 7 T 61/99.

Z odůvodnění:

Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 1 byli obžalovaní H. S. a A. I. uznáni vinnými trestným činem krádeže podle § 247 odst. 1 písm. d) tr. z., kterého se měli dopustit tím, že dne 9. 1. 1999 v Praze přistoupili k poškozenému S. G. A. ze zadu a začali na něj hovořit v cizí řeči, přidrželi ho za ruce a přitom mu z ka-

pes odcizili kožený diář v hodnotě 1 500,- Kč spolu s osobními doklady, 4 ks kreditních karet znějícími na jméno a několika bonusovými kartami.

Proti citovanému rozhodnutí si včas podali odvolání obžalovaní a státní zástupce. Oba obžalovaní shodně trestnou činnost popírají, uvádějí, že poškozeného na Staroměstském náměstí neviděli a dále pak poukazují na výpověď poškozené A., kterou nelze jako důkaz v trestním řízení použít, neboť nebyla provedena v souladu s trestním řádem. Shodně obžalovaní uvádějí, že výpověď poškozeného nelze posuzovat jako neodkladný úkon v souvislosti s judikátem NSČR 29/99 Sb. a dále pak poukazují na článek 10 Ústavy ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána a dále poukazují na článek 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Obžalovaní požadují zrušit napadený rozsudek a obžalovaný I. žádá, aby věc byla vrácena obvodnímu soudu k novému projednání a rozhodnutí a obžalovaný S. požaduje zproštění obžaloby.

Státní zástupce požaduje uložit přísnější trest vyhoštění, a to na dobu deseti let, popřípadě prodloužit délku trestu odnětí svobody.

Městský soud jako soud odvolací podle § 254 odst. 1 tr. ř., přezkoumal zákonnost a odůvodněnost všech výroků napadeného rozsudku, jakož i postup mu předcházející, a dospěl k následujícímu závěru. V řízení, které předcházelo vyhlášení napadeného rozsudku, bylo porušeno ustanovení trestního řádu a byla porušena práva obžalovaných na řádnou obhajobu. Obvodní soud při hodnocení důkazní situace vycházel jako z hlavního důkazu z výpovědi poškozené A. s tím, že je třeba tuto výpověď považovat jako neodkladný úkon, a pokud poškozený provedl identifikaci obžalovaných, tu obvodní soud nepovažuje za rekoznici ve smyslu trestního řádu, a proto tuto část výpovědi poškozeného jako důkaz vypustil. Obvodní soud měl k dispozici toliko písemnou výpověď poškozeného, neboť poškozený, i když byl soudem předvolán, se k soudu nedostavil a rovněž nebylo vykázáno doručení předvolání. Soud při hodnocení výpovědi poškozeného jako neodkladný úkon poukazuje na to, že poškozený při výslechu uvedl, že následující den odletá zpět do Švédska a neohlásí se do ČR vracet. V souvislosti s otázkou, zda výpověď poškozeného A. byla provedena jako neodkladný úkon, je třeba poukázat na rozhodnutí NSČR č. 29/1999 Sb. V posuzovaném případě byl poškozený vyslechnut před sdělením obvinění obžalovaným a v době, kdy byl poškozený vyslechnut, byly známy osoby pachatelů a rovněž byla známa totožnost pachatelů. Z toho vyplývá, že výslechy svědků bylo možné podle § 160 odst. 2 tr. ř. provádět až po sdělení obvinění. Z ust. § 160 odst. 2 tr. ř. vyplývá, že nelze-li zahájit trestní stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř. proto, že osoba, která může být obviněna není ještě známa, nebo jí dosud nebylo možno sdělit obvinění, může vyšetřovatel nebo policejní orgán provádět způsobem uvedeným v hlavě IV. a V. trestního řádu jen neodkladné nebo neopakovatelné úkony. Obžalovaní byli

zadržení při činu a jejich totožnost byla ihned známa. Nic nebránilo tomu, aby jim bylo podle § 160 odst. 1 tr. ř. sděleno obvinění, a aby teprve poté byl poškozený vyslechnut. Proto výslech poškozeného jako svědka před zahájením trestního stíhání neměl povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu, jehož provedení je přípustné před zahájením trestního stíhání za podmínek uvedených v § 160 odst. 2 tr. ř. Z toho důvodu nepřicházelo v hlavním líčení v úvahu, aby byl jako důkaz přečten protokol o výslechu poškozeného jako svědka. Dále se pak z citované sbírky poukazuje na článek 10 Ústavy, že ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, jímž je ČR vázána, jsou bezprostředně závazné a mají přednost před zákonem. To mj. znamená, že orgány činné v trestním řízení musí postupovat tak, aby to bylo v souladu nejen se zákonem, ale i s příslušnými mezinárodními smlouvami. Z článku 6 odst. 3 písm. d) Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (č. 209/1992 Sb.) vyplývá, že každý, kdo je obviněn z trestného činu, má mj. právo vyslyšet nebo dát vyslyšet svědky proti sobě. Podmínkou dodržení citovaného ustanovení je to, že obviněný, případně jeho obhájce, má alespoň jednou v průběhu řízení možnost klást svědku, který obviněného usvědčuje, otázky. Postup orgánů činných v trestním řízení vedl v projednávané věci k tomu, že právo obžalovaných, uvedené v citovaném ustanovení, bylo porušeno. To je závažné zejména v případě poškozeného svědka A., jehož výpověď byla hlavním usvědčujícím důkazem. Obvodní soud proto po vrácení věci opětovně předvolá poškozeného A., a pokud se tento poškozený nedostaví, zváží, zda v rámci právní pomoci požádá o výslech justičními švédskými orgány, případně zvolí jednodušší cestu spočívající v tom, že bude vycházet toliko z výpovědi svědků – strážníků G., P., H. a H. Pokud se nepodaří vyslechnout poškozeného, nelze tento důkaz v tomto řízení použít, neboť nebyl proveden v souladu s trestním řádem, jak bylo shora popsáno a soud bude muset hodnotit toliko výpovědi svědků – strážníků a v případě, že dojde k názoru, že lze obžalované uznat na vinu, dle těchto svědeckých výpovědí upraví popis skutku, který bude vycházet z výpovědi těchto svědků a ne z výpovědi poškozeného. Pokud by byl poškozený vyslychán ve Švédsku, městský soud poukazuje na rozhodnutí NSČR č. 4/1999 Sb., ze kterého vyplývá, že v případě dožádaného výslechu je třeba o tomto výslechu porozumět obhájce obžalovaných, a tak jim umožnit případně se tohoto výslechu zúčastnit.

Rozhodnutí zaslal a právní větou opatřil JUDr. Svatopluk Jedlička, advokát v Praze.

Z ČESKÉ ADVOKÁTNÍ KOMORY

1) **Informace o schůzi představenstva ČAK konané dne 10. 4. 2001**

Po kontrole zápisu z minulé 14. schůze a zprávách o činnosti předsedy a členů představenstva ČAK následovaly tyto body programu:

Informace o pracovním semináři k zákonné úpravě bezplatné právní pomoci. Představenstvo vzalo na vědomí informaci podanou JUDr. Čermákem o pracovním semináři, na němž byly diskutovány různé teoretické varianty pro přípravu zákonné úpravy bezplatné právní pomoci. Poté JUDr. Čermákovi, JUDr. Nykodýmovi a JUDr. Klouzovi uložilo problematiku dále sledovat a dle potřeby projednat s Ministerstvem spravedlnosti a podat zprávu na zájmové schůzi představenstva.

Informace o postupu prací pracovní skupiny připravující novelizaci stanovských předpisů včetně nového volebního řádu. Představenstvo diskutovalo nad písemným zápisem z jednání pracovní skupiny. Posléze uložilo JUDr. Čermákovi projednat návrh novely etického kodexu na společné schůzi kontrolní rady a kárné komise. JUDr. Čermák a JUDr. Račok podají zprávu o stavu prací na červnovém představenstvu.

Představenstvo poté vzalo na vědomí **zprávu o výchově v oblasti evropského práva a zprávu o jednání s Českým statistickým úřadem** o dotazníku na vykázní měsíčního příjmu advokáta (JUDr. Klouzovi bylo uloženo věc projednat na ředitelství ČSÚ), **zprávu o běžné agendě mezinárodního oddělení ČAK** a informaci o krocích ve věci **poskytování informací dle zákona č. 133/2000 Sb.**

Následovaly **běžné věci Komory** (novela kancelářského řádu, ustanovení odvolacích kárných senátů, stanovisko k žádosti o zápis do seznamu advokátů vyškrtnutých pro neplacení příspěvku aj., a pak řízení o pozastavení výkonu advokacie.

JUDr. PhDr. Stanislav Balík

2) Seminář ČAK k návrhu věcného záměru občanského zákoníku

Dne 17. 3. 2001 se z podnětu výborů České advokátní komory pro občanské a obchodní právo uskutečnil na půdě ČAK diskusní seminář k návrhu věcného záměru nového občanského zákoníku („OZ“). Návrh byl v připomínkovém řízení projednán ve velmi krátkých lhůtách (ke zpracování a projednávání návrhu věcného záměru srov. níže). V rámci připomínkového řízení byl návrh ČAK zaslán s tím, aby se k němu vyjádřila. V již zmíněné krátké lhůtě ČAK stanovisko poskytla. Po vyhodnocení připomínkového řízení se ukázalo, že stanovisko ČAK – pojímáno v obecné rovině – bylo jako jediné z více než 35 zúčastněných připomínkových míst negativní. Tato okolnost přispěla k tomu, že zmíněné pomocné orgány ČAK pro občanské a obchodní právo uspořádaly seminář k dané problematice, aby bylo zřejmější, jaké je stanovisko advokacie k myšlence a navrhovanému záměru reformy základního pilíře soukromého práva v České republice.

Seminář se uskutečnil pod organizačním a odborným vedením JUDr. Jiřího Nykodýma, předsedy sekce ČAK pro občanské právo. S referátem ohledně „historie“ vzniku věcného záměru OZ a diskusí o něm vystoupil hlavní autor návrhu věcného záměru doc. JUDr. Karel Eliáš z Právnické fakulty ZU v Plzni. Na tento příspěvek navázal s koreferátem doc. JUDr. František Zoulík, CSc. z Právnické fakulty UK v Praze. Na zmíněné referáty navázala panelová diskuse účastníků semináře (její rozbor viz níže), která byla částečně založena na písemných připomínkách účastníků semináře a dalších členů odborných sekcí ČAK, kteří se z účasti na semináři omluvili. Z těchto písemných příspěvků je třeba vyzdvihnout programově-koncepční stanovisko prof. JUDr. Luboše Tichého, CSc. z Právnické fakulty UK v Praze, které bylo se souhlasem autora v diskusi formou tezí tlumočeno a výrazně přispělo do vedené diskuse.

Účelem semináře nebylo (pouze) vyjádřit se ke konkrétním bodům návrhu věcného záměru OZ, ale (především) hovořit o koncepci reformy českého soukromého práva. Základní otázka tak nezní, jak upravit konkrétní právní instituty soukromého práva v určité pozitivní (rozuměj paragrafované) podobě nového občanského zákoníku. Základní otázku lze prozatím formulovat takto:

1. Je třeba rekonstruovat české soukromé právo (rekonstrukcí budiž v tomto smyslu rozuměno komplexní koncepční zpracování veškerého soukromého práva v určité nové kodifikaci, nikoliv pouhé „redakční“ úpravy stávajících zákoníků – tedy občanského, obchodního a pracovního zákoníku – spočívající v dílčích úpravách některých právních institutů, jejichž rozdílná úprava v různých kodexech působí praktické obtíže).

2. Má-li být odpověď na první otázku kladná, objevuje se nutně otázka po koncepci reformovaného (rekodifikovaného) soukromého práva – tedy otázka: Jak reformovat (rekodifikovat) soukromé právo? Ono „jak“ neznamená pouze nalezení nejvhodnějšího způsobu koncepčních a slovních formulací paragrafovaného znění nového (nových) kodexů, ale také způsobu, jakým má zpracovávání takového výsledného paragrafovaného produktu probíhat.
3. Teprve v okamžiku, kdy existuje určitá uspokojivá a obecně akceptovatelná odpověď na druhou otázku, lze postoupit dále a zpracovat konkrétní záměr nového pozitivního soukromého práva, který může, ale ještě nemusí mít povahu paragrafovaného znění.

Diskuse účastníků semináře se chtěla pohybovat maximálně na úrovních otázek ad 1 a 2. Ačkoliv účastníci semináře a další experti poskytli písemné připomínky ke konkrétním navrhovaným řešením právních institutů, zůstalo jádro diskuse u koncepčních obecných otázek.

Tento závěr není překvapivý. Jsou-li dosavadní legislativní práce na věcném záměru rekodifikace českého soukromého práva založeny spíše na plánu vládních legislativních prací a byrokratických termínech státní správy než na odborné věcné diskusi, nelze se divit, že i v rámci advokátního stavu (tedy mezi praktickými právníky, kteří se zabývají spíše „živým“ právem než abstraktními úvahami o koncepcích úpravy soukromého práva) je pocítována absence určitých programových a koncepčních východisek zamýšlených reformou soukromého práva. Tento nedostatek nelze odstranit pouhým „vrchnostenským“ konstatováním potřeby změny současného stavu, třebaže pro takovou změnu hovoří právně-politické i praktické důvody.

Za těchto okolností se i tato zpráva soustředí na shrnutí diskuse o koncepci navrhované reformy soukromého práva a odhlíží od připomínek k jednotlivým právním institutům soukromého práva, o nichž jistě bude dostatek příležitostí k diskusi později.

Úvodním vystoupením a častou účastí v následných diskusích obohatil seminář hlavní autor návrhu věcného záměru doc. JUDr. Karel Eliáš. Prvou část svého příspěvku věnoval nikoliv nezajímavým a podružným otázkám historie prací na diskutovaném návrhu věcného záměru OZ. Tyto práce byly iniciovány z rozhodnutí Ministerstva spravedlnosti, které na počátku roku 2000 oslovilo skupinu vybraných expertů, aby předložili ve lhůtě 6 týdnů (!) své nástiny struktury nového OZ. Z předložených nástinů byl vybrán jako nejvhodnější materiál doc. Eliáše (tento materiál byl publikován v Právních rozhledech 8/2000). Na základě tohoto nástinu vytklo Ministerstvo spravedlnosti autorovi úkol zpracovat návrh věcného záměru OZ (opět ve velmi krátkém termínu). Zpracování tohoto úkolu se vedle doc. Eliáše účastnila také JUDr. Michaela Zuklínová, CSc. z Právnícké fakulty UK, a to v části o rodinněprávních vztazích. Výsledný materiál (který byl

také rozeslán účastníkům semináře a byl tak podkladem k diskusi) byl předán k oponentuře několika vybraným osobnostem českého soukromého práva (např. Dr. Jaroslav Bureš, prof. Antonín Kanda, prof. Josef Bejček, Dr. Josef Holub a další). Poté, co byl těmito expertními oponenturami materiál hodnocen kladně, postoupil do standardního připomínkového řízení. Lze říci, že připomínkovými místy (s výjimkou ČAK!) byl hodnocen kladně. Určitý souboj spíše v politické než právní rovině se odehrál s Ministerstvem práce a sociálních věcí a zástupci odborů a zaměstnavatelů, a to o příští podobu pracovního kodexu. V době konání semináře tak byl materiál prodiskutován i v odborných komisích Legislativní rady vlády ČR a byl tak způsobilý projednání v Legislativní radě vlády ČR. Podle doc. Eliáše by nový OZ měl respektovat standardní evropské koncepce a modely, nebyť něčím novým objevným (jako původní OZ z r. 1964). Jelikož v evropských státech, které mohou ČR sloužit při reformních snahách jako inspirace, neexistuje jednotná nebo obecně přijímaná systematika vztahu úprav občanských, obchodních a pracovních vztahů, měl by nový OZ zvolit takové řešení, kdy OZ bude subsidiární k ostatním základním kodexům, které zůstanou zachovány. Zachován tak zůstane obchodní zákoník, který však věcně ztratí povahu kodexu, protože bude upravovat určité obecné obchodní otázky, otázky obchodních společností a některé specifické obchodní smlouvy (typicky např. dispozice s podnikem). Zachován zůstane i pracovní zákoník, jehož koncepce a tím méně výsledná podoba jsou však nejasné. Určitým kompromisem ve vztahu k pracovnímu kodexu má být vytvoření koordinační meziresortní komise, která by měla dohlížet nad přípravami nového OZ a pracovního zákoníku.

Jako další řečník vystoupil doc. František Zoulík, jehož příspěvek měl vytvořit podklad pro diskusi v souvislosti se zkušenostmi s rekodifikačními pracemi ukončenými bez navázání v r. 1996. Doc. Zoulík poukázal na odlišný přístup k rekodifikačním pracem v r. 1996, kdy byla prosazována koncepce „všeobjímajícího“ občanského zákoníku, který by upravoval co možná všechny instituty soukromého práva. Důvodem pro toto pojetí byly určité zahraniční zkušenosti (nizozemské) a snaha zabránit pojmové a charakterové nesouladnosti vícero kodexů, z nichž každý vytváří vlastní systém. Tato snaha byla reakcí na nevyhovující stav zavedený socialistickými kodifikacemi 60. let a také negativními zkušenostmi legislativních prací r. 1991, které vyústily v přijetí obchodního zákoníku a tzv. velké novely občanského zákoníku. Doc. Zoulík se vyslovil i nadále pro komplexní zpracování soukromého práva v jednom kodexu. K Eliášově koncepci poznamenal, že toto pojetí je do značné míry hledající řešení stávajících praktických problémů (např. pojmových nejasností). Současně však vyjádřil obavu, aby tento přístup nevedl k opakování zkušeností z r. 1991, kdy nekoordinované práce na obchodním zákoníku, novele OZ a později novele Zákoníku práce vedly k současnému neuspokojivému stavu.

Následně byl tlumočen obsah písemného materiálu zpracovaného prof. Lubošem Tichým. Tento materiál představuje programově-koncepční oponenturu nikoliv samotným stanoviskům Eliášovu nebo Zoulíkovu, avšak samotnému způsobu „provádění“ rekodifikace (reformy) soukromého práva státním aparátem v čele s Ministerstvem spravedlnosti. Předložený návrh věcného záměru hodnotí Tichý jako velmi hodnotný podnět k diskusi o stavu a perspektivách českého soukromého práva. Nicméně k rekodifikaci (reformě) soukromého práva nelze přistupovat „shora“ (tedy o rekodifikaci rozhodnout či ji nařídit, a poté jednoduše provést). Soukromé právo je totiž určitým systémem, který je nezávislý na jakémkoli vrchnostenském úsilí. Soukromé právo je založeno na privátní autonomii. Soukromé právo je právem především soudců, univerzitních profesorů, ale také praktikujících právníků (v prvé řadě advokátů). Soukromé právo tak samo od sebe vzniká popisem a analýzami akademické obce, tvůrčí činností soudů a advokátů. Soukromé právo tak nelze „zavést“, ale pouze uzákonit to, co bylo diskutováno v doktríně a vyzkoušeno v judikatuře. Netřeba poznamenávat, že rekodifikace soukromého práva je úkol nesmírných rozměrů vyžadující odpovídající čas, úsilí expertních skupin, ale i odpovídající zázemí (včetně možnosti využití odpovídajících hmotných prostředků). Je třeba také vzít v úvahu konzervativní charakter práva, v němž mohou uspěchané a nepropracované změny působit negativně. Uvedeným rizikům je nutno předejít hlubokou diskusí, zpracováním civilistických témat adekvátním komparatistickým způsobem a v neposlední řadě využitím možnosti pomoci ze strany EU v rámci programu PHARE. Není možné vystačit s inspirací vládní osnovou československého občanského zákoníku z roku 1937 a pouhým platným sekundárním právem Evropských společenství. Stranou nemůže zůstat vývoj soukromého práva v Evropě v posledních 50 letech a zjevný trend ke sblížení (europeizaci) soukromého (především závazkového) práva v Evropě. Kodifikace soukromého práva se proto z uvedených důvodů nemůže uskutečňovat na politickou objednávku, jelikož je to pojmově vyloučené (viz zkušenosti z let 1963 – 1965). Ba naopak již třetí politická objednávka kodifikace soukromého práva po r. 1989 vede k tomu, že se ukazuje nezralost poměrů v ČR k takovému kroku. Jako východisko ze vzniklé situace, kdy zejména praxe volá po odstranění aplikačních problémů vznikajících v důsledku pojmové a institucionální nesouladnosti v pozitivním soukromém právu, se nabízí odstranění duplicit v občanském, obchodním a pracovním zákoníku prostými „redakčními“ novelami těchto předpisů.

Následující diskuse účastníků semináře byla z rozhodující části věnována koncepčním otázkám otevřeným ve výše uvedených referátech. Mezi účastníky bylo dosaženo shody na tom, že stávající průběh rekodifikačních prací není možné považovat za uspokojivý a profesionální. Sebrání soukromého práva do podoby paragrafovaného znění nového OZ není v předepsaných termínech

možné. Na druhé straně předložený návrh věcného záměru OZ představuje vhodný základ pro další práce na shrnutí českého soukromého práva. Tento základ však musí být naplněn poznáním, popisem, analýzou a návrhem řešení u všech právních institutů soukromého práva. Takový proces vyžaduje odpovídající časový rámec a zázemí (včetně využití možností spolupráce s EU). Jako varování je třeba mít před očima „zhotovení“ kodifikací na počátku 60. let. Podobně je třeba se vyvarovat nekoordinovaného přístupu, který vedl ke vzniku nesladěných kodexů na počátku 90. let. Rekodifikační práce nemohou probíhat izolovaným provinčním způsobem pouze na bázi vládní osnovy československého občanského zákoníku z roku 1937. Takový postup by znamenal opakování chyb z počátku 90. let, kdy základem novelizací byl občanský zákoník z r. 1950 (došlo by pouze k „posunutí“ horizontu od občanského zákoníku z r. 1950 k vládní osnově z r. 1937). Za daného stavu se jeví zcela nereálným, aby do konce r. 2002 mohl být předložen vládě návrh paragrafovaného znění nového OZ.

Na druhé straně však panuje obecná shoda ohledně neuspokojivosti současného pozitivního soukromého práva. Zejména pro praktické právníky znamená pojmová, ale institucionální nesouladnost základních soukromoprávních předpisů velké obtíže. Tento stav je třeba změnit. V diskusi účastníků se vykrystalizovalo možné řešení spočívající v souběžné koordinované přípravě tří nových kodexů – občanského zákoníku, obchodního zákoníku a pracovního zákoníku. I toto řešení má však negativa – pracovní zákoník spadá do gesce Ministerstva práce a sociálních věcí a meziresortní koordinace s Ministerstvem spravedlnosti může vážnout, z čehož může vyplynout nebezpečí opětovného výsledného nesouladu základních předpisů. Takové nebezpečí by mohlo být eliminováno přijetím koncepce jednotného občanského zákoníku (tedy zrušení ostatních soukromoprávních kodexů), avšak toto řešení se nezdá být reálným (i proto, že by bylo časově náročnější, věcně obtížnější a politicky obtížně prodávatelnější).

Z diskuse však také vyplynulo, že ačkoliv účastníci dávají přednost zpracování nových kodexů soukromého práva, mělo by být ve výsledku dosaženo vlastně určité „redakce“ stávajícího stavu a napravení existujících aplikačních obtíží. Typicky panuje taková shoda ohledně obchodního zákoníku, jehož závazková část má být podstatně redukována a ostatní části pouze „přizpůsobeny“ praktickým podmínkám. Vracíme se tak vlastně k základním otázkám načrtnutým v úvodu této zprávy: Jedná se vlastně vůbec o rekodifikaci (reformu) soukromého práva? Nejde pouze o zásadnější novelizaci stávajících předpisů spojenou s jejich převedením do nové formální podoby? Jisté se zdá být pouze to, že otázka koncepce rekodifikace českého soukromého práva vyžaduje hlubší diskusi odpovídající významu, který si zaslouží.

Poněkud ve stínu diskuse o koncepci reformy soukromého práva zůstala diskuse o konkrétních institutech zpracovaných v návrhu věcného záměru OZ, kterou lze shrnout následovně:

1. Privátní autonomie. Nový občanský zákoník má stát na principu privátní autonomie. Ustanovení zákona tak mají být zásadně dispozitivní, pokud z jejich povahy nevyplývá, že jsou kogentní.

Odmítnuta byla myšlenka taxativního výčtu všech kogentních ustanovení zákona dle vzoru v platném obchodním zákoníku, kterou většina nepovažuje za osvědčenou. Nicméně i zásadní dispozitivnost postavení na stávajícím § 2 odst. 3 občanského zákoníku musí být hlouběji propracována.

2. Promlčení. Určité pochybnosti byly vyjádřeny o navrhovaném pojetí promlčecích lhůt, které by mělo být převážně založeno na stávající úpravě promlčení v platném obchodním zákoníku. Odmítnuta byla myšlenka opuštění subjektivních promlčecích lhůt u náhrady škody na zdraví. Rovněž se objevila pochybnost o rozlišování subjektivních a objektivních promlčecích lhůt, když i tzv. objektivní promlčecí lhůty vykazují určité znaky subjektivního charakteru (podobná diskusní připomínka se objevila i u konstrukce objektivní závazkové odpovědnosti podle stávajícího modelu v obchodním zákoníku).

3. Právní jednání. Nejednoznačně je přijímáno nahrazení pojmu právní úkon pojmem právní jednání. Na jedné straně se argumentuje, že pojem právního úkonu je zažitý a vyhovující a na druhé straně také svou dokonavostí představuje pojem širší než právní jednání.

4. Odstoupení od smlouvy. V případě odstoupení od smlouvy se většina diskutujících přiklonila k zavedení detailnější úpravy, než kterou známe z platného občanského nebo obchodního práva. Stávající občanskoprávní řešení spočívají v následcích ex tunc není prakticky zpravidla vhodné, a proto byl podpořen návrh na rozšíření stávajícího obchodního pojetí následků ex nunc.

5. Donosné dluhy. Podporu našel i návrh, aby dluhy byly obecně donosné, pokud smlouva nebo zákon nestanoví jinak. Toto řešení tak představuje určitý posun od stávajícího občanskoprávního pojetí.

6. Superficies solo cedit. Principiální otázkou je znovuzavedení zásady superficies solo cedit. Námitky byly prezentovány v rovině konzervativní v tom smyslu, že se jedná o značný zásah do stávajícího stavu, který je po 50 letech zažitý v právním vědomí. Tento argument byl většinově odmítnut s odůvodněním, že právě po dobu posledních 50 let existující zásada superficies non solo cedit se nezažila, působila a působí velké praktické obtíže a je také odrazem ideologie prosazované v 50. letech. Podstatnější námitkou proti zavádění nového re-

žimu je skutečnost, že jeho zavedení bude nutně znamenat konzervaci stávající právní úpravy pro vztahy podle ní založené buď natrvalo nebo na velmi dlouhou dobu. V diskusi převážil názor, že i přes tyto konsekvence je třeba znovuzavedení zásady superficies solo cedit podporovat.

7. Stavba na cizím pozemku a právo stavby. Se zásadou superficies solo cedit souvisí otázka režimu stavby na cizím pozemku a také institutu práva stavby. Zavedení této zásady by se mohlo výrazně odrazit v režimu staveb na cizím pozemku, a proto je opět třeba uvážlivě zpracovávat přechodná ustanovení upravující přechod od stávající právní úpravy k úpravě navrhované. Diskutující také většinou podpořili znovuzavedení institutu práva stavby, který je průvodním jevem znovuzavedení zásady superficies solo cedit. K pojmovým znakům práva stavby náleží i dočasnost tohoto práva. Nemělo-li být právo stavby dočasné, ale trvalé, vytvořil by se z tohoto institutu naprostý hybrid hrubě narušující princip, že stavba ustupuje pozemku. K tomuto stanovisku se připojila většina diskutujících.

8. Nabytí od nevladníka. Návrh věcného záměru předpokládá podstatné rozšíření možností nabytí vlastnictví při převodu od nevladníka na rozdíl od existujícího občanskoprávního pojetí. I s tímto trendem sledujícím linii platného obchodního zákoníku diskutující souhlasili.

9. Dědické právo. V oblasti dědického práva se vyskytly určité pojmové nejasnosti v souvislosti s navrhovanými pojmy pozůstalost, odkaz a odúmrť. Konkrétní související problémy však nelze řešit na úrovni návrhu věcného záměru, ale nejdříve ve stadiu věcného záměru.

10. Mobilární zástavy. Velmi živá diskuse se rozpoutala ohledně praktického problému zavedení rejstříku mobilárních zástav. Navrhované řešení (shodující se s již projednávaným poslaneckým návrhem zákona) zřizuje rejstřík mobilárních zástav vedený notářskou komorou. Zápis zástav do rejstříku má být konstitutivní a zástavní smlouva by musela být pořízena ve formě notářského zápisu. V diskusi se proti tomuto řešení vykrystalizoval silný odpor, jelikož úprava by vložila přílišné pravomoce do rukou notářů a neodůvodněně by formalizovala proces uzavírání zástavních smluv na úkor ostatních praktických právníků. Tato stále živější tendence k formalizaci právních úkonů notářskými zápisy v českém právu byla jednoznačně odmítnuta.

11. Počítání lhůt. Účastníci diskuse se vyslovili pro detailní úpravu počítání lhůt, a to podle hodin a minut, jak vyžaduje moderní praxe.

12. Předkupní právo spoluvlastníků. Bez větších diskusí byla přijata myšlenka zrušení předkupního práva podílových spoluvlastníků, která nemá obdobu v moderních evropských právních řádech.

13. Rodinné právo. Ve sféře rodinného práva byly vyjádřeny pochybnosti nad možností osvojit výjimečně i osobu zletilou. Diskuse však dospěla k tomu, že ve výjimečných případech je možné takové osvojení připustit a jeho možnost tak nevylučovat.

14. Registrované partnerství. Právněpolitická debata byla vedena o zavedení institutu registrovaného partnerství a jeho důsledcích mimo rodinné právo (dědění, bytové právo atd.). Pokusy o postavení registrovaných partnerství na rovně soužití druha a družky se nezdají být reálné. Naopak soužití druha a družky patrně není pro budoucnost stavět na kvalitativně vyšší úroveň, než činí stávající úprava.

15. Uzavření manželství. Polemika nevznikla ani ohledně návrhu zavést pro budoucnost jedinou formu uzavírání manželství, a to civilním sňatkem.

16. Odpovědnost za škodu. Nedostatečnost zpracování byla vytčena návrhu věcného záměru v části o odpovědnosti za škodu. Tento institut existující v platné úpravě ve velmi redukované podobě zavedené socialistickým právem si jistě zaslouží hlubší propracování. Pozornost si zejména zasluhuje rozlišení smluvní a mimosmluvní odpovědnosti za škodu a jejich důsledků.

Nelze se však závěrem nepozastavit nad nezájmem pozvaných a oslovených členů odborných sekcí ČAK pro danou problematiku, protože účast na semináři je nutno považovat za malou. Přes tuto okolnost však byla diskuse všech zúčastněných živá, bohatá a podnětná. Výsledkem semináře je tak určité vykrystalizované stanovisko zúčastněných zástupců advokátního stavu, které mohou zástupci ČAK přednést a prosazovat v příslušných grémiích, ve kterých bude návrh věcného záměru OZ dále projednáván (zejména také v Legislativní radě vlády ČR). Je jistě přáním všech účastníků semináře, aby seminář i tato zpráva z něj vyvolala další odborné diskuse k dané tematice, a to nejenom mezi členy advokátního stavu, ale především na širším odborném poli. Implicitním závěrem semináře je totiž apel na zásadnost, významnost, dlouhodobou perspektivu a odpovědnost přístupu k otázkám reformy českého soukromého práva.

Mgr. Jaroslav Salač, Ph.D.

3) Informace o novele zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů

V lednu t. r. zjistila JUDr. Slavíková z legislativního útvaru ČAK při monitorování parlamentních tisků, že byly podány dva poslanceké návrhy novely zákona o ochraně osobních údajů a informovala JUDr. Brože, předsedu podvýboru pro správní a ústavní právo, že by bylo vhodné řešit výkladový spor Komory s Úřadem na ochranu osobních údajů připojením se k poslanceké novelizaci. Z pověření JUDr. Brože navrhla JUDr. Slavíková tři varianty novely, pozitivně připomínkové JUDr. Sokolem, a s tímto návrhem opakovaně intervenovala v ústavněprávním výboru PSP ČR.

V dubnu t. r. byla poslancekou sněmovnou schválena novela zákona, tisk č. 800, obsahující pozmeněnou verzi varianty č. 2 návrhu Komory. Senát novelu schválil 17. května (č. tisku 55) a v současné době je předložena prezidentovi ČR k podpisu.

Text ustanovení § 3 odst. 4 zák. č. 101/2000 Sb., kterým novela vyjímá advokacii z působnosti zákona o ochraně osobních údajů, zní takto:

„Dále se zákon nevztahuje na nahodilé shromažďování osobních údajů v rozsahu nezbytném pro výkon nezávislého povolání, které není živností ani jiným podnikáním podle zvláštních zákonů^{1a)}, které stanoví povinnost mlčenlivosti.

---

^{1a)} Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 237/1991 Sb., o patentových zástupcích ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 523/1992 Sb., o daňovém poradenství a Komoře daňových poradců České republiky ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 254/2000 Sb., o auditorech, zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících.“

4) Informace o semináři „Mediace pro advokáty?“

Ve dnech 2. a 3. března se uskutečnil v budově ČAK dvoudenní seminář na téma „**Mediace pro advokáty?**“, konaný v rámci vzdělávání advokátů v Evropském právu. Seminář byl pořádán Českou advokátní komorou, ve spolupráci s Institutem pro právní vzdělávání a informace a za finančního přispění OSF/COLPI (Open Society Fund/Constitutional and Legal Programme Initiative).

Seminář vedl pan Patrick Van Leynseele, bruselský advokát, partner mezinárodní právní kanceláře, akreditovaný mediátor v Belgii, Francii a Nizozemsku a zároveň zakladatel Bruselského mediálního centra zřízeného při Advokátní komoře v Bruselu.

První den semináře byl věnován **vysvětlení pojmu mediace**, jeho zařazení do systému a způsobů možného řešení sporů (**soud/arbitráž/mediace**), bylo zmíněno, pro jaké spory je mediace vhodná, kdy je naopak nevhodná a byla analyzována jednotlivá stadia mediálního procesu. Byla popsána **úprava mediace ve světě** (institucionalizace mediace včetně pravidel mediálního řízení, pravidel etiky mediátora, odměna mediátora ap.) a probrány některé elementy komunikace.

Byla zdůrazněna **důležitost psychologického aspektu** při mediálním procesu a důvody stále větší obliby mediace mezi klienty (vytvoření atmosféry důvěry, odstranění aspektu černá/bílá při řešení sporů, důraz na pojetí spravedlnost – právo, zavedení institutu caucusu – odděleného jednání se stranami apod.). Podtrhnuta byla skutečnost, že mediace je založena na vyjednávání, dialogu s oběma stranami, není postavena na rozhodování ve smyslu soudního či arbitrážního řízení. Pro účastníky znamená úsporu času, finančních nákladů, je naprosto diskrétní, neformální a doporučuje se zejména u sporů, kde je dominantní snaha o nezpřetrhání kontaktů mezi stranami sporu. Je vhodné ji provádět za účasti právních zástupců obou sporných stran.

Závěr prvního dne byl věnován praktické prezentaci mediace za účasti českých advokátů a přednášce o stavu mediace v ČR a ve vybraných evropských zemích.

Zdůrazněno bylo též vydání **Doporučení Rady Evropy z listopadu 2000 o zprostředkování ve věcech občanskoprávních, obchodněprávních, spotřebitelských a pracovních právních**, které ukládá svým členským státům, tedy i ČR, **aby zvážily možnost zapracování povinného nabídkového řízení do svých vnitrostátních zákonů**, pokud tak ještě neučinily. (Toto doporučení reaguje mj. na výzvu, již evropští ministři spravedlnosti žádají v červnu 2000 Výbor ministrů Rady Evropa, aby **ve spolupráci především s Evropskou unií** připravil pracovní program zaměřený na podporu postupů mimosoudního urovnání sporů v případech k tomu vhodných.)

Druhý den byl soustředěn zejména na mediační výcvik zájemců – advokátů.

Celkově lze dvoudenní seminář vyhodnotit jako **velmi úspěšný** a zajímavý, o čemž svědčila nebývale vysoká účast advokátů z celé České republiky. Přednášky se též účastnili čelní představitelé České advokátní komory a legislativní praxe.

Bylo konstatováno, že mediace má svou budoucnost ve smyslu konstruktivní alternativy k soudnímu procesu.

JUDr. Martina Doležalová
advokátka, Praha

ODPOVĚDI NA DOTAZY

Odpovědi na dva dotazy ve věci zproštění povinnosti mlčenlivosti advokáta

1) ČAK obdržela dotaz advokátky JUDr. I. G. ze dne 14. 9. 2000 tohoto znění:

V trestní věci obhajují obviněnou, která je stíhána pro trestný čin podle § 219 odst. 1, 2 písm. h) tr. zákona. V této trestní věci má být vyslechnuta jako svědkyně advokátka JUDr. E. K.

Tato advokátka právně zastupovala před smrtí poškozeného. Poškozený je bývalým manželem mé klientky. V dědickém řízení, které ještě není pravomocně skončeno, přichází do úvahy jako jediný dědic nezl. syn mé klientky a zemřelého – poškozeného.

Moje klientka a její zemřelý manžel (poškozený) měli soudním rozhodnutím za trvání manželství zrušeno společné jmění manželů. Zemřelý manžel (poškozený) sepsal závěť, ve které ustanovil jediným dědicem svého majetku nezl. syna. V dědickém řízení je proto jediným dědicem povolán nezl. syn zastoupený matkou jako zákonným zástupcem (tj. mojí klientkou) a je zde dále kolizní opatrovník, který byl ustanoven soudem pro účely dědického řízení.

V této trestní věci pak má být vyslechnuta shora zmíněná advokátka, která dle sdělení policie bude vypovídat, neboť policie má souhlas Obvodního úřadu, tedy kolizního opatrovníka nezletilého, o zbavení povinnosti mlčenlivosti advokátky

a bylo mi sděleno vyšetřovatelem, že nic nebrání, aby byla vyslechnuta jako svědek.

Domnívám se, že není vyloučeno, že advokátka může svojí výpovědí vážně poškodit zájmy mé klientky a otázka zbavení povinnosti mlčenlivosti tak, jak má být vyřešena dle sdělení vyšetřovatele, se mi jeví v rozporu s ustanovením § 21 zákona o advokacii.

Žádám proto o laskavé sdělení, zda je přípustné, aby zbavení povinnosti mlčenlivosti bylo učiněno Obvodním úřadem Prahy 4, tj. kolizním opatrovníkem nezletilého syna, který je právním nástupcem zemřelého, a zda by toto neměla učinit jako zákonná zástupkyně nezletilého jeho matka.

ČAK odpověděla tímto přípisem tajemníka z 20. 9. 2000:

K Vašemu dotazu na problematiku mlčenlivosti ve Vámi popisovaném případě ohledně soudem ustanoveného opatrovníka sděluji, že jde o zcela ojedinělý a specifický případ, u kterého je třeba vycházet především z faktu, že opatrovník byl ustanoven v dědickém řízení nezletilému synovi s ohledem na střet zájmů, patrně podle § 37 odst. 2 zákona o rodině.

Tímto postupem je matka vyloučena ze zástupčí funkce ve vztahu ke svému dítěti v dědickém řízení a zastoupení plně přechází na ustanoveného opatrovníka.

Máme však zato, že za této situace se práva a povinnosti opatrovníka vztahují pouze k zastoupení v dědickém řízení a vzniká otázka, zda je oprávněn učinit též za nezletilého prohlášení o zproštění povinnosti mlčenlivosti advokátky zůstavitele ve smyslu § 21 odst. 2 zákona o advokacii pro účely svědeckví před jiným orgánem a v jiném řízení (tj. před vyšetřovatelem v trestním řízení).

Shora uvedená argumentace nasvědčuje tomu, že o otázce zproštění povinnosti mlčenlivosti advokátky by měl rozhodnout opatrovník ustanovený ad hoc, přičemž podle § 84 zákona o rodině by rozsah jeho práv a povinností soud vymezil z hlediska účelu, pro který by byl ustanoven, tj. z hlediska zájmu nezletilého na tom, zda advokátka má či nemá být zproštěna povinnosti mlčenlivosti. Rozsah těchto skutečností by měl být patrný z trestního spisu, neboť z něho by mělo vyplývat zaměření svědeckého výslechu advokátky.

2) ČAK obdržela dopis advokáta JUDr. J. K. z 15. 8. 2000, obsahující mj. tento dotaz:

Advokát je podle § 21 odst. 1 zákona o advokacii povinen zachovávat mlčenlivost o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s poskytováním právních služeb. Podle § 21 odst. 4 cit. zákona povinností mlčenlivosti není advokát vázán v rozsahu nezbytném pro řízení před soudem nebo jiným

orgánem, je-li předmětem řízení spor mezi ním a klientem. Vyskytují se případy, kdy spor mezi advokátem a bývalým klientem je veden s výrazným časovým odstupem po ukončení smlouvy o právní pomoci, např. s odstupem mnoha let a v tomto soudním řízení jsou bývalým klientem uvedeny skutečnosti, které nebyly advokátovi známy v době trvání smlouvy o právní pomoci a advokát se je tedy dozvídá až v této fázi, kdy již dávno právní služby neposkytuje. K tomuto přistupuje ještě skutečnost, že civilní soudní řízení je veřejné. Otázka zní, zda se vztahuje povinná mlčenlivost advokáta i na tyto skutečnosti, které se dozvěděl po mnoha letech od zániku smlouvy o právní pomoci tím způsobem, že bývalý klient je uvedl u soudu, či zda se na tyto skutečnosti povinná mlčenlivost advokáta nevztahuje. Jádrem problému tedy je, zda § 21 odst. 1 vykládat extenzivně tak, že se advokát skutečnosti uvedené až u soudu dozvěděl „v souvislosti s poskytováním právních služeb“ či naopak tato souvislost zde dána není, neboť v okamžiku, kdy se advokát s bývalým klientem soudí, mu žádné služby neposkytuje. Osobně se přikláním k zužujícímu výkladu, že na skutečnosti, které se dozvěděl od klienta až v soudním řízení, se povinná mlčenlivost advokáta nevztahuje a tyto skutečnosti může uvést kdekoliv a kdykoliv, neboť v tomto okamžiku jakákoliv důvěrnost informací mezi advokátem a klientem ve vztahu k tomu, co bývalý klient nově uvede u soudu, neexistuje. Tyto nově sdělené informace bývalým klientem u soudu lze tedy použít i pro jiné řízení.

ČAK odpověděla přepisem tajemníka z 20. 9. 2000, v němž mj. uvádí:

K Vašemu dotazu na výklad povinnosti mlčenlivosti advokáta sděluji, že jde o výklad širší pojmu „skutečnosti, o nichž se advokát dozvěděl v souvislosti s poskytováním právních služeb“ ve smyslu § 21 odst. 1 ZA.

Ustanovení o advokátní povinnosti mlčenlivosti je dáno v zájmu klienta a též v zájmu dobré pověsti advokacie jakožto služby založené na přísném vztahu důvěrnosti a s tím související zásady, že každý úkon advokáta musí být učiněn vždy v zájmu klienta. Z tohoto pohledu nazíráno je třeba vyložit i shora uvedený pojem. Časový úsek zahrnující skutečnosti, o nichž se advokát v souvislosti s právní službou dozvěděl, nekončí tedy striktně ukončením této služby. Povinností mlčenlivosti jsou kryty též skutečnosti, o nichž se advokát dozvěděl i po této době. Rozhodující je pouze to, zda věcně (obsahově) tyto skutečnosti souvisejí s dříve poskytnutou právní službou. Takové skutečnosti se advokát může dozvědět nejen při palmárním sporu s bývalým klientem, ale v jakékoliv jiné souvislosti, třeba i zcela neformálně z různých rozhovorů s třetími osobami nebo z listin, které dříve neměl k dispozici apod.

Skutečnost, že soudní řízení je veřejné, není v této souvislosti rozhodující. I v době trvání mandátního vztahu, kdy advokát zastupuje klienta před soudem,

je toto řízení zásadně veřejné, a přesto je advokát vázán povinnostmi mlčenlivosti. Bez souhlasu klienta není advokát oprávněn cokoliv (i o obecně známých skutečnostech) komukoliv sdělovat, protože klient může mít zájem na tom, aby jinak užší či širší veřejnosti známé skutečnosti nebyly dále šířeny, zejména jeho vlastním advokátem.

Nelze se tedy ztotožnit s Vaším názorem, že povinnost mlčenlivosti se vztahuje jen na skutečnosti, o nichž se advokát dozvěděl v souvislosti s poskytováním právních služeb nejpozději do ukončení této služby. Pojem „souvislost s poskytováním právních služeb“ je třeba vykládat obsahově stejně bez ohledu na to, zda se o těchto skutečnostech advokát dozvěděl v průběhu právní služby nebo kdykoli později.

Z KÁRNÉ PRAXE

Je závažným porušením povinností advokáta, jestliže ohrozí důslednou ochranu práv a zájmů klienta kolizním zastupováním, když neodmítne poskytnutí právních služeb obviněnému, přestože již poskytuje právní služby dědicům poškozeného, a to i ve věci vypořádání majetku, vloženého do obchodní společnosti, v níž byli poškozený i obviněný společníky.

Kárný senát kárné komise ČAK rozhodl dne 10. 11. 2000 v kárné věci K 106/00, že kárně obviněný JUDr. J. S. je vinen, že dne 17. 11. 1999 převzal obhajobu obviněného, trestně stíhaného pro tr. čin vraždy, přestože byl dříve zmocněn k zastupování poškozených k doručování písemností v dědickém řízení po zavražděném, a k zastupování v řízení, které se týkalo vypořádání majetku zemřelého, vloženého do obchodní společnosti, v níž byli obviněný a zavražděný společníky,

tedy závažně a opětovně porušil své povinnosti uložené v ust. § 16 odst. 1 a § 17 ve spojení s § 19 odst. 1 písm. a) zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii, v platném znění a dále ustanovením čl. 4 odst. 1 Pravidel profesionální etiky a pravidel soutěže advokátů ČR.

Za to uložil kárný senát podle § 32 odst. 3 písm. c) zák. č. 85/1996 Sb., o advokacii, v platném znění jako kárné opatření pokutu ve výši 10 000,- Kč a dále uložil náhradu nákladů kárného řízení částkou 3 000,- Kč.

Z odůvodnění

Kárný žalobce obvinil kárně obviněného skutkem výše uvedeným. Kárně obviněný se ve svém vyjádření soustředil na postup vyšetřovatele, a to zejména k němu jako k obhájci. Nepopřel skutková zjištění, zřejmá z písemných důkazů, uvedl, že se otázkou možné kolize zájmů při převzetí obhajoby zabýval, avšak nedospěl k závěru, že by v tomto konkrétním případě k takové kolizi mohlo dojít.

Kárný senát na základě provedených důkazů dospěl k závěru, že kárně obviněný při převzetí obhajoby věděl, že v dědickém řízení zastupuje příbuzné poškozeného a věděl, že poškozený a obviněný byli společníky v jedné obchodní společnosti. Za takového stavu věcí bylo nutno kolizi zájmů klientů důvodně předpokládat, a proto kárný senát dospěl k závěru, že převzetím obhajoby kárně obviněný porušil výše uvedená ustanovení zákona o advokacii a Pravidel profesionální etiky advokátů ČR.

Připravil JUDr. Jan Syka

RECENZE, ANOTACE

H. Marchetti

Einhundert und fünfzig Jahre Rechtsanwaltskammer in Oberösterreich 1851 – 2001

Zur Historie der Advokatur und zur Geschichte der Rechtsanwaltskammer in Oberösterreich. Linz, Oberösterreichische Rechtsanwaltskammer 2001. 116 s.

Dějiny advokátského povolání – jak plyne i z řady anotací v Bulletinu advokacie – jsou v řadě zemí zatím daleko víc středem pozornosti, než je tomu ve z valné části v poněkud pragmatickém prostředí české advokacie.

Hornorakouská advokátní komora pořádala dne 30. března 2001 v hotelu Palais Kaufmännischer Verein v Linci slavnostní setkání u příležitosti 150. výročí své existence. Řečníci – advokát Josef Weixelbaum, prezident Hornorakouské advokátní komory Peter Posch, hornorakouský hejtman Josef Pühringer, linecký starosta Franz Dobusch i zástupce spolkového ministra spravedlnosti Dietra

Böhmdorfera – mj. nejednou vzpomínali společné tradice domácí advokacie s advokací českého souseda.

O anotovanou publikaci byl mezi slavnostními hosty velký zájem. Historik Heinrich Marchetti, vycházející z archivních materiálů i rozsáhlé literatury, v první části práce vzpomíná na vývoj našeho povolání v Horních Rakousích do vydání provizorního advokátního řádu v r. 1849. Následuje podrobný popis událostí souvisejících se založením Hornorakouské advokátní komory na ustavující schůzi dne 25. března 1851. Hornorakouským kolegům pak při líčení dějin advokacie do pádu mocnářství nechybí obrazový materiál včetně např. fotografií prezidentů Komory, komorních pečeti a řady archiválií.

Osudy naší a hornorakouské advokacie se rozcházejí v r. 1918, aby posléze obě byly nedobrovolně ovlivněny říšskoněmeckým řádem právních zástupců z r. 1936. Obdobné jako u nás byly i osudy hornorakouských židovských advokátů.

Historie advokacie v Horním Rakousku po r. 1945 je zpracována velmi podrobně. Periodizaci tvoří etapy prezidentství jednotlivých předsedů Komory, konče dnes úřadujícím Peterem Poschem.

V praxi se ukazuje, že vztahy mezi jihočeskou a hornorakouskou advokací jsou vřelé. Kolegům za hranicemi můžeme zajímavou historickou studii jen závidět. O její odborné i obrazové a grafické kvalitě se lze přesvědčit v knihovně České advokátní komory.

JUDr. PhDr. Stanislav Balík

Nový časopis „Mezinárodní právní revue“

Pod názvem Mezinárodní právní revue (International Law Review) vydala v březnu Právnická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci první číslo nového časopisu, jenž bude vycházet čtyřikrát do roka v Nakladatelství ORAC, s. r. o. Jak uvádí proděkan fakulty JUDr. Michal Malacka v úvodu prvního čísla, budou publikovány články a odborné statě ve čtyřech jazycích. Autorům se tedy umožňuje publikovat článek v češtině, angličtině, němčině či francouzštině, přičemž ke každému článku je přičleněn adekvátní překlad. Pokud je originál článku napsán v jednom z uvedených světových jazyků, je opatřen českým překladem. Zajímavostí časopisu dále je, že před každou studií je stručná anotace o autorovi a jeho profesní dráze a dále slovníček cizojazyčných pojmů. A konečně každé číslo přináší Profil instituce, na níž působí některý z autorů publikovaných příspěvků. Například v prvním čísle je informace o Právnické fakultě Univerzity Jana Keplera v Linci.

První číslo čtvrtletníku přináší zajímavé úvodní slovo děkana Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci doc. Ing. Jiřího Blažka, CSc., který seznamuje se začátky a současností vysokoškolského právnického studia v Olomouci. Určuje i cíle časopisu: má poskytnout prostor pro všechny oblasti současného práva, zejména v kontextu s mezinárodním a evropským právem.

Prof. Dr. iur. Heribert Franz Köck, děkan Právnické fakulty Univerzity Jana Keplera v Linci, pojednal o tom, co bylo pro jeho stát v nedávné minulosti zvláště aktuální. Nazval svůj příspěvek: Trest pro členský stát Evropské unie jako reformátorská instituce? (K sankcím Čtrnáctky proti Rakousku). Uvádí v něm, kromě jiného, že z hlediska mezinárodního práva nelze ospravedlnit sankce Čtrnáctky proti Rakousku ani jako retorze, tedy sankce nezasahující do práv jiného státu, protože účast FPÖ ve vládě nemůže být považována za akt nepřátelství Rakouska proti jinému členskému státu Evropské unie. Dochází k závěru, že chování Rakouska v Evropské unii není negativně ovlivněno účastí FPÖ ve vládě, protože tato strana není stranou extremistickou (je nanejvýš populistická) a její účast ve vládě nedává a priori žádný příklad pro extremistické hnutí v ostatních členských zemích. Proto jsou takzvané bilaterální sankce uvalené na Rakousko neoprávněným zneužitím právní autority ostatními čtrnácti členskými státy.

Další příspěvek nazvaný „Ochrana existence pracovního vztahu v mezinárodním právu lidských práv, v komunitárním právu a v českém právu“ je výsledkem spolupráce JUDr. Vladislava Davida, DrSc., profesora mezinárodního práva Právnické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, a JUDr. Ludvíka Davida, CSc., soudce Krajského soudu v Brně. Je výstižně zvolená problematika v porovnání evropského a českého práva. Konstatuje se například z evropské legislativy a z rozsudků Evropského soudního dvora, jakož i na základě našeho právního řádu, že společenský vývoj současnosti předstihuje pracovněprávní úpravu, a to nejen u nás. Společenská potřeba směřuje k jinému, operativnějšímu charakteru pracovních vztahů, než je dosud kodifikován. Převahy nabývají pružné právní relace, předpokládající a též vyžadující od zaměstnance samostatné myšlení, často též bez fixace výkonu práce na jedno stálé místo. V závěru se autoři orientují na úvahy, jaké jsou možnosti urychlení pracovních sporů v českém civilním řízení.

Třetí příspěvek napsala Françoise Mariel, která přednáší mezinárodní a evropské právo na Právnické fakultě Jeana Monneta, Sceaux, Francie, a je známá též působením na právnických fakultách v Olomouci a v Brně. Článek nazvala „Práva duševního vlastnictví a komunitární právo“. Poukazuje zejména na to, že Evropský soudní dvůr ve svých rozsudcích od roku 1971 jasně potvrdil, že základní princip volného pohybu umožňuje působnost komunitárního práva v oblasti duševního vlastnictví (věci *Siréna* a *Deutsch Gramophon*). Podle článku 86 zakazuje Římská smlouva zneužívání dominantního postavení na území Společenství.

Autorka uvádí souzení případů, kdy podnik v dominantním postavení zneužívá svého postavení jakmile ukládá svým partnerům závazky, jež nemají žádný vztah k předmětu těchto smluv (např. v oblasti autorských práv kauza GEMA, 1971).

Čtvrtý příspěvek napsala JUDr. Naděžda Šišková, Ph.D., vedoucí katedry mezinárodního a evropského práva Právnické fakulty UP v Olomouci. Předmětem její práce jsou „Úvahy nad Návrhem Charty základních práv Evropské unie“. Návrh této Charty je důkazem snahy vytvořit svůj vlastní mechanismus ochrany lidských práv a nikoliv přebírat dosavadní v rámci Rady Evropy. Roztřídí pak všechna práva do čtyř kapitol a dochází k závěru, že efektivita ochrany lidských práv záleží na kvalitě jejich kontrolních mechanismů. Optimisticky zakončuje vizí, že přijetí Charty a její efektivní prosazování bude znamenat dosažení nové, kvalitativně vyšší úrovně záštity práv a svobod jednotlivců.

Závěrem lze blahopřát vedení Právnické fakulty UP v Olomouci k prvnímu číslu nového časopisu a přát mu, aby v započatém díle (a to nelehkém) zdárně pokračovalo.

doc. JUDr. Pavel Vantuch, CSc.

NÁZOR

Jsou všechny změny a doplňky občanského soudního řádu v souladu s ústavním pořádkem?

Od 1. ledna 2001 nabyly účinnosti změny a doplňky občanského soudního řádu. Podle nového ustanovení § 15a odst. 2 účastník je povinen námitku podjatosti soudce (přisedícího) uplatnit nejpozději při prvním jednání, kterého se zúčastnil soudce (přisedící), o jehož vyloučení se má jednat. Nevěděl-li účastník v této době o důvodu vyloučení nebo vznikl-li ten důvod později, může námitku uplatnit do patnácti dnů poté, co se o něm dozvěděl. Později může námitku podjatosti účastník uplatnit jen tehdy, jestliže nebyl soudem poučen o svém právu vyjádřit se k osobám soudců přisedících.

Ovšem tato úprava musí vyvolávat diskusi o své ústavnosti. Podle čl. 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod každý má právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým a nestranným soudem, který je zřízen zákonem a který rozhodne

o jeho občanských právech nebo závazcích nebo o oprávněnosti jakéhokoli trestního obvinění proti němu. Podle článku 36 Listiny základních práv a svobod každý se může stanoveným postupem domáhat svého práva u nezávislého a nestranného soudu. V této souvislosti je třeba zdůraznit, že je především povinností soudce nebo předsedícího, aby oznámil skutečnosti, pro které je vyloučen. Podle ustanovení § 15 odst. 1 o. s. ř. jakmile se soudce nebo předsedící dozví o skutečnosti, pro kterou je vyloučen, oznámí ji neprodleně předsedovi soudu. V řízení lze zatím učinit jen takové úkony, které nesnesou odkladu. Rovněž především i ostatní soudci nebo předsedící (například v senátě) by měli z úřední povinnosti upozornit, zda neprojednávává záležitost vyloučený soudce nebo předsedící. Tyto povinnosti předcházejí povinnost účastníka nebo jeho právního zástupce, aby upozornil na fakt, že soudce má být vyloučen. Toto lze dovodit například z ustanovení § 37 odst. 1 zákona 335/1991 Sb., o soudech a soudcích, kde je text slibu soudce. Proto účastník řízení je podle mého názoru až na druhém nebo třetím místě, kterého se týká povinnost upozornit na fakt, že soudce nebo předsedící má být vyloučen. (Soudím, že výjimky zde budou pouze teoretické povahy.)

Lhůta a doba určená účastníkovi k uplatnění námítky podjatosti má zcela rozdílný charakter než například promlčecí lhůta. Lhůta určená k promlčení nic soudci neukládá. Pouze účastník může zažalovat včas. Soudce nikdy tuto povinnost mít nemůže. Na rozdíl od toho soudce je povinen neprodleně oznámit důvod vyloučení. Pokud toto neučiní neprodleně, jeho povinnost v žádném případě neodpadá. Může rozhodovat vyloučený soudce, pokud účastník nebo jeho právní zástupce lhůty, které jsou nově uvedeny v o. s. ř., z nejruznějších důvodů opomenou? Jsou námítky, že soudce neplní svoje povinnosti a přímá námítka, že soudce je vyloučen, identické? Soudím, že nikoliv.

Právo podle čl. 36 na nezávislý a nestranný soud patří podle čl. 1 Listiny mezi základní práva, která jsou nezadatelná, nezcižitelná, nepromlčitelná a nezrušitelná. Těchto práv se žádný jedinec nemůže nikdy platně vzdát a ani jich nemůže být zbaven jakýmkoliv zákonem. Zde může existovat pouze tato alternativa: A) Buďto je pravdivý čl. 1 Listiny. B) Nebo může být platný zákon, který odporuje Listině. Třetí možnost dána není. Norma platí nebo neplatí. Podle čl. 4 Ústavy jsou základní práva a svobody pod ochranou soudní moci. Svého práva na nezávislý a nestranný soud se občan nemůže vzdát ani v případě, že opomene patnáctidenní lhůtu nebo námítku neuplatní při prvním jednání. Proto si dovoluji vyslovit názor, že ustanovení § 15a odst. 2 o. s. ř. je neaplikovatelné.

Tento názor navíc podporuje ustanovení čl. 10 Ústavy. Podle toho ustanovení ratifikované a vyhlášené mezinárodní smlouvy o lidských právech a základních svobodách, jimiž je Česká republika vázána, jsou bezprostředně závazné a mají přednost před zákonem. Právo na nezávislý a nestranný soud totiž nezakotvuje pouze již citovaný čl. 6 Evropské úmluvy, ale také čl. 14 Mezinárodního paktu

o občanských a politických právech. Podle tohoto ustanovení všechny osoby jsou si před soudem rovny. Každý má úplně stejné právo, aby byl spravedlivě a veřejně vyslechnut nezávislým a nestranným soudem, který rozhoduje buď o jeho právech a povinnostech, nebo o jakémkoli trestním obvinění vzneseném proti němu. Tato ustanovení mají přednost před zákonem. Proto zároveň čl. 10 Ústavy určuje neaplikovatelnost § 15b odst. 2 o. s. ř..

Podle mého názoru lze uložit pouze povinnosti státním orgánům (soudům), aby námítky, že soudce nebo přísedící je vyloučen, projednávaly pružněji, operativněji a rychleji. Soudím, že toto v novele schází. Místo toho jsou doby a lhůty neústavně určeny účastníkům řízení.

JUDr. Marek Steiner
advokát, Brušperk

SBÍRKA ÚTĚCHY

Jde opravdu o pomoc soudu?

Organizace X. Y. jako oprávněný požádala Městský soud Brno o pomoc dle § 260 odst. 2. o. s. ř. pro zjištění, u kterého peněžního ústavu má povinná účet, příp. zda a od koho pobírá mzdu, resp. jiný pravidelný příjem.

Po více než roce příslušný soud sdělil, že povinné zaslal doporučenou žádost pro zjištění požadovaných údajů a přes urgence povinná neodpověděla, i když žádosti soudu byly řádně doručeny, a tím tedy činnost soudu končí.

Oprávněný požádal o prověření předsedu Městského soudu v Brně s tím, že dle jeho názoru se jedná o zjednodušující postup příslušné pracovnice soudu, neboť nevyužila možnosti uložit např. pořádkovou pokutu (§ 260 odst. 3 o. s. ř.).

Místopředsedkyně Městského soudu Brno oprávněnému odpověděla dopisem, z něhož cituji:

„Po marném uplynutí soudcovské lhůty může soud uložit povinnému pořádkovou pokutu ve smyslu § 53 o. s. ř. Je tedy výhradně na posouzení konkrétního případu soudem – VSÚ, zda pokutu uloží, či nikoliv a uložení či neuložení pokuty nelze vyžadovat, neboť by se mohlo jednat o zásah do rozhodnutí nezávislého

soudu. Stížností se nelze domáhat přezkoumání postupu soudu ve výkonu jeho nezávislé činnosti (§ 26 odst. 2 z. č. 33/96 Sb.). Podle novely o. s. ř. je ve Vašem případě možno použít ust. § 260a o. s. ř. Průtahy v řízení zjištěny nebyly.“

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že ust. § 260 odst. 2 o. s. ř. je neúčinné a ne-životné vzhledem k tomu, že povinnému stačí nereagovat na dotazy soudu a tím tzv. pomoc soudu dle § 260 odst. 2 o. s. ř. končí.

Tento postup je tak v podstatě návodem pro dlužníky, kteří bez hrozby jakékoli sankce nemusí reagovat na obdobné dotazy a faktické vymáhání pravomocně přiznaných pohledávek oprávněnými se značně časově prodlužuje a finančně prodražuje.

JUDr. Josef Březík
advokát, Zlín

VÍTE, ŽE...

- na Starém Městě pražském bylo v r. 1770 pouhých 11 zemských advokátů? Podává se to z Popisu obyvatelstva hlavního města Prahy z r. 1770, vydaného posléze v r. 1933 Eduardem Šebestou. Mezi jmény stojí za zmínku zejména Josef Jan Feigel z Feigelsfeldu (1718 – 1787), který byl od r. 1765 též profesorem právnické fakulty a během svého života autorem četných právnických pojednání.
- také autorem textu belgické národní hymny byl advokát? Byl jím politik, žurnalista a advokát Charles Rogier (1800 – 1885), který byl mj. v letech 1847 – 1852 a 1857 – 1868 belgickým premiérem.
- advokátem byl i básník a strýc Konstantina Biebla Arnošt Ráž? Rážovy verše jsou shrnuty do jediné sbírky Cesta k lidem. O jeho advokátní praxi a klientele Biebl napsal: „Hájil dělníky z Košíř a ze Smíchova, většinou zadarmo, proto stále zápasil s nouzí. Nastavoval svůj hlas proti četnickým bajonetům, rád a z plna srdce. Vždyť šlo většinou o příčiny při stávkách, demonstracích.“ Zbývá dodat, že F. X. Šalda o Arnoštu Rážovi (1884 – 1925) tvrdil, že v jeho tvorbě lze nalézt poznávací klíč k poezii Wolkerově.
- i v 60. letech 19. století opakovaně jmenovaný italský premiér byl původně advokátem? Urbano Ratazzi (1808 – 1873) vystudoval na turínském univerzitě

a zprvu působil jako advokát v Casale a Turíně. Do politiky vstoupil v r. 1848, kdy byl po vyhlášení ústavy zvolen poslancem.

- významná anglická sufražetka Emmeline Pankhurstová (1858 – 1928) měla za manžela příslušníka našeho povolání? Zbývá dodat, že Richard Pankhurst (†1898) se společně s ní stal zakladatelem Ženské volební ligy (Women's Franchise League).

JUDr. PhDr. Stanislav Balík

ZE ZAHRANIČÍ

SLOVENSKO

JUDr. Peter Polák,
Ministerstvo vnútra SR

Ku koncepcii rekodifikácie trestného práva procesného v Slovenskej republike^{*)}

Podľa Výhľadového plánu legislatívnych úloh vlády SR na roky 2000 – 2002, ktorý bol schválený vládou SR 27. januára 1999, má Ministerstvo spravodlivosti SR predložiť do 31. 12. 2001 do legislatívneho procesu nový Trestný zákon a Trestný poriadok. Za tým účelom začala v júli 1999 pri Ministerstve spravodlivosti SR pôsobiť Komisia pre rekodifikáciu trestného práva, ktorej členmi sú poprední odborníci na trestné právo z oblasti trestnoprávnej praxe i teórie. Vláda SR svojím uznesením č. 385 z 31. 5. 2000 schválila legislatívny zámer, ktorý predpokladá rozsiahle zmeny jednak v systematike, ako aj v obsahu trestných kódexov.

Cieľom schváleného legislatívneho zámeru na vypracovanie nového Trestného poriadku je vytvorenie legislatívnych predpokladov pre operatívnejší,

---

^{*)} Psáno pro Bulletin advokacie

pružnejší proces objasňovania a odhaľovania kriminality a jej páchatelov, spravodlivý a včasný súdny proces, ktorého výsledkom je spravodlivé potrestanie páchatelov a jeho rozsiahly výchovný účinok. Rekodifikácia Trestného poriadku bude zakotvovať posilnenie procesného postavenia poškodeného. Navrhuje sa tiež nová organizácia prípravného konania. Slovenský trestný proces zostane naďalej v základnej charakteristike kontinentálny, avšak s výraznými prvkami kontradiktórnosti. K zrýchleniu a zefektívneniu konania majú viesť aj tzv. odklony.

Celým navrhovaným Trestným poriadkom sa bude prelínať idea ochrany základných práv a slobôd, ktoré sú vyjadrené aj v Ústave Slovenskej republiky. Zárukou ich naplnenia má byť novokoncipovaný systém základných zásad trestného konania. Vedúcimi právnymi zásadami zostane stíhanie len zo zákonných dôvodov, prezumpcia nevinu, zásada legality, ktorá však bude modifikovaná zásadou oportunity a obmedzená dispozičným právom poškodeného, ďalej náležité zistenie skutkového stavu veci, voľné hodnotenie dôkazov, kompetencia prokuratúry v podávaní obžaloby, účasť verejnosti na trestnom konaní, kontradiktórnosť, ústnosť a bezprostrednosť i právo účastníkov trestného konania využívať svoj materinský jazyk. Návrh zdôrazňuje posilnené zásady rovnosti strán, práva na včasný a spravodlivý proces, zásady kontradiktórnosti konania, práva na aktívnu obhajobu a modifikovanie zásady legality zásadou oportunity.

POKIAL IDE O KONTRADIKTÓRNOSŤ, BEZPROSTREDNOSŤ A ÚSTNOSŤ:

Aj pri vykonaní podstatných dôkazov už v prípravnom (predsúdnom) konaní treba zabezpečiť, aby vyšetrovací spis, obsahujúci zápisnice o dôkazoch vykonaných v prípravnom konaní, slúžil predovšetkým prokurátorovi na spracovanie a podanie obžaloby. Súdu by mal byť predložený iba tzv. obžalobný spis, ktorý by okrem obžaloby obsahoval neodkladné a neopakovateľné dôkazy a podklady pre posúdenie otázky, či boli vykonané zákonom predpísaným spôsobom. Rovnako by súčasťou obžalobného spisu bol zoznam dôkazov, ktoré majú byť vykonané pred súdom (na hlavnom pojednávaní). Ťažisko konania má spočívať v prerokovaní veci pred súdom, ktorému predkladá dôkazy najprv prokurátor, potom obhajoba, ktorá bude mať aj právo tzv. protivýsluchu. Toto právo však má patriť aj prokurátorovi po výsluchu svedka obhajoby. Súdu treba zachovať právo aktívneho vstupu do dokazovania v prípadoch, keď strany nepredložili ani nenavrhlí vykonať dôkaz, ktorý je významný a súd ho potrebuje, aby mohol rozhodnúť zákonne a spravodlivo.

Zachová sa možnosť súdu za presne zákonom stanovených podmienok prečítať zápisnice o dôkazoch vykonaných už v prípravnom konaní, pričom tieto pod-

mienky budú oproti platnej právnej úprave striktnnejšie a viac zamerané na zabezpečenie a reálne uplatnenie práv strán pri vykonávaní dôkazov. Medzi také podmienky by mal patriť nielen súhlas procesných strán s vykonaním dôkazu prečítaním zápisnice, ale najmä dostatok podkladov pre záver o tom, že procesný úkon (napr. výsluch svedka) bol vykonaný zákonom ustanoveným spôsobom, vrátane poskytnutia možnosti protistrane zúčastniť sa vykonania procesného úkonu a uplatnenia oprávnení, inak stanovených pre vykonanie dôkazov na hlavnom pojednávaní (klásť svedkovi otázky, podrobiť ho krížovému výsluchu, konfrontácii a pod.). Rovnako by súd mal možnosť na návrh procesnej strany vykonať na hlavnom pojednávaní dôkaz prečítaním zápisnice výsluchu svedka z prípravného konania v prípade, že by sa svedok podstatne odchyľil od svojej skoršej výpovede. Taký návrh však musí podliehať rozhodnutiu súdu o jeho prípustnosti. V rámci tohto rozhodovania by súd skúmal okolnosti, za akých bol výsluch vykonaný, a to v prípade potreby aj vykonaním dokazovania zameraného na riešenie naznačených otázok. Použitelnosť uvedenej skoršej výpovede svedka by tak bola podmienená rozhodnutím súdu o prípustnosti už skôr vykonaného dôkazu. Účelom navrhovanej úpravy nie je odstránenie možnosti použitia dôkazov, vykonaných už v prípravnom konaní, ale posilnenie kontradiktórnosti trestného konania už v jeho počiatkových štádiách – v prípravnom konaní, a to pri zvýraznení významu spôsobu, akým bol dôkaz vykonaný (dodržanie procesných podmienok a možnosti strán zúčastniť sa jeho vykonania a uplatniť tak svoje oprávnenia), na úkor doterajšieho kritéria kto (ktorý orgán a v akom štádiu) dôkaz vykonal. Po vypočutí strán súd termín konania oznámi stranám tak, aby sa mohli pripraviť na súdne konanie a dohodne spôsob zabezpečenia a vykonania dôkazov, ktoré navrhujú (prítomnosť svedkov, znalcov, predloženie listinných dôkazov a pod.). Súčasťou uvedených návrhov by bolo aj stanovisko strán k návrhom na použitie dôkazov z prípravného konania pred súdom, najmä k možnosti vykonať dôkaz nie priamym výsluchom svedka či znalca pred súdom, ale prečítaním zápisnice o jeho skoršom výsluchu v prípravnom konaní. Ak bude chcieť súd konanie doplniť vykonaním ďalších dôkazov, uloží ich zabezpečenie podľa povahy veci prokurátorovi, alebo ich zabezpečí súd. Čítať zápisnice o výpovediach svedkov, znalcov, alebo iné zápisnice o výpovedi bude možné najmä v prípade neopakovateľných dôkazov alebo neodkladných úkonov, výpovedí maloletých a pod.

SUBJEKTY TRESTNÉHO KONANIA A ICH KOMPETENCIE

Subjektami trestného konania podľa pripravovaného Trestného poriadku musí byť: obvinený, obhajca, poškodený a zúčastnená osoba, polícia, prokurátor, vyšší súdny úradník a nezávislý súd, v rámci ktorého bude vystupovať a) sudca (sudca pre prípravné konanie) a b) samosudca – predseda senátu – senát.

Obvinený

V rámci dôsledného rešpektovania základných ľudských práv a slobôd v trestnom konaní má mať obvinený nasledujúce práva a povinnosti, charakterizujúce jeho procesné postavenie:

- právo na aktívnu obhajobu, tzn., že sa môže obhajovať sám, osobne, alebo prostredníctvom profesionálneho obhajcu; môže navrhovať, resp. i priamo predkladať dôkazy o svojich obhajobných tvrdeniach vo všetkých štádiách trestného konania;
- právo vyjadriť sa ku všetkým skutočnostiam a dôkazom, byť prítomný pri úkonoch podľa ustanovení zákona; nemá však povinnosť vypovedať;
- právo, aby bol vo všetkých štádiách trestného konania náležite poučený o svojich právach;
- právo, aby bol vypočúvaný po vznesení obvinenia v prítomnosti svojho obhajcu;
- v prípadoch ustanovených zákonom musí mať obhajcu; ak preukáže, že nemá dostatočné prostriedky na náhradu trov obhajoby, má mať právo na bezplatnú obhajobu;
- právo v konaní pred súdom vypočúvať svedkov, ktorých navrhol sám, alebo prostredníctvom svojho obhajcu a klásť otázky aj svedkom obžaloby;
- právo výslovne sa vzdať zákonom zaručených osobných procesných práv a oprávnení strany v trestnom konaní; zákon použitie tohto práva môže obmedziť v niektorých prípadoch (napr. mladistvý obvinený; obvinený, ktorý je pozbavený spôsobilosti na právne úkony a pod.);
- povinnosť podrobiť sa a striedať úkony, ktoré smerujú k zisteniu jeho totožnosti alebo stôp trestného činu;
- povinnosť najneskôr na začiatku konania pred súdom prvého stupňa uplatniť všetky dôkazy, ktoré sú mu známe a ktoré navrhne vykonať.

Obhajca

Zákonné a spravodlivé, ale zároveň aj kontradiktórne trestné konania vyžaduje posilnenie kvality obhajoby. V záujme toho sa vytvorí systém, ktorý to reálne umožní, vrátane bezplatnej obhajoby (v odôvodnených prípadoch). V prípadoch nutnej (povinnej) obhajoby sa zabezpečí úradná obhajoba obhajcom ex offio, ktorého obvinenému ustanoví súd.

Obhajca bude mať rovnaké práva, ktoré patria obvinenému, resp. poškodenému, okrem práv z povahy ktorých vyplýva, že ide o práva osobné a neprenosné, ako aj právo sýkať sa s obvineným vo väzbe alebo vo výkone trestu odňatia slobody bez prítomnosti tretej osoby.

Pri stanovení podmienok nutnej obhajoby sa zásadne nebude vychádzať len z trestnej sankcie ustanovenej zákonom, ale viac sa zohľadnia okolnosti prípadu, jeho skutkovej a právnej komplikovanosti i subjektívne predpoklady, t.j. možnosti a schopnosti obvineného účinne sa obhajovať osobne.

Poškodený (obeť trestného činu) a zúčastnená osoba

Práva poškodeného a jeho ochrany sa umocnia tým, že sa uzákoní možnosť trestného stíhania v stanovených prípadoch nie na základe jeho súhlasu, ale naopak, trestné stíhanie sa nevykoná proti vôli poškodeného. Toto právo nebude môcť poškodený využiť vo vzťahu ku všetkým osobám, ale len voči osobám, voči ktorým má svedok právo odoprieť výpoveď (osoby v príbuzenskom vzťahu). Bude treba zväziť, či okruh trestných činov, v ktorých by sa takto konať, netreba širšie koncipovať, t.j. aby dispozičné právo mal v zásade vo všetkých prípadoch, v ktorých záujem poškodeného vyvažuje, resp. prevažuje záujem spoločnosti na postihu páchatela. Kritériom by mala byť typová nebezpečnosť trestného činu vyjadrená trestnou sadzbou. Trestné stíhanie sa však vykoná vždy, ak je poškodeným štát alebo obec.

Práva poškodeného sa posilnia aj tým, že sa poškodenému umožní podať opravný prostriedok v prípade, ak sa odloží vec, postúpi vec, alebo ak sa zastaví trestné stíhanie. Upraví sa aj právo poškodeného na bezplatné zastúpenie v prípadoch, v ktorých to odôvodňujú jeho majetkové pomery a poškodený v súlade so zákonom uplatnil nárok na náhradu škody. Predpokladá sa, že by ho zastupoval úradný obhajca.

V praxi sa vyskytujú prípady, keď jedným trestným činom je poškodených celý rad osôb (desiatky, stovky ba až tisíce), pričom v podstate často ide jednotlivu o relatívne nízke čiastky. Navrhuje sa úprava, aby v takýchto prípadoch mal súd možnosť vysloviť, že poškodení sa do trestného konania neprípúšťajú, resp. že môžu svoje práva vykonávať len prostredníctvom obmedzeného počtu spoločných zmocnencov. Tým nie je dotknuté právo poškodených svoje nároky na náhradu škody uplatniť podľa ich povahy v občianskom súdnom, alebo v inom konaní.

Doterajšie zákonné vymedzenie pojmu poškodeného sa v niektorých prípadoch ukazuje ako príliš široké, najmä keď bol trestný čin spáchaný na škodu štátu alebo bližšie neurčeného počtu osôb. Navrhuje sa preto upresnenie v tom smere, aby nezahrňoval osoby, ktoré sú konaním páchatela postihnuté len sprostredkovane, alebo sa za postihnuté len označujú.

Z aplikačnej praxe vyplýva, že v niektorých prípadoch poškodený nemá záujem na využití svojich procesných práv a plnenie povinností zo strany orgánov činných v trestnom konaní, spočívajúce vo vyzorúvaní o určitých úkonoch

alebo v doručení písomností, pociťuje ako obťažovanie. Preto bude Trestný poriadok obsahovať ustanovenie umožňujúce, aby sa poškodený svojich práv, ktoré mu zákon v konkrétnej veci priznáva, vzdal výslovným vyhlásením, ktoré oznámi príslušnému orgánu činnému v trestnom konaní alebo súdu.

Pokiaľ ide o zúčastnenú osobu, navrhuje sa v zásade prevziať súčasná právna úprava.

Polícia

Orgánom činným v prípravnom (predsúdnom) konaní by mal byť vyšetrovateľ Policajného zboru (existujú úvahy o vyšetrovateľovi Vojenskej polície) a poverený policajný orgán. Predpokladá sa, že postavenie povereného policajného orgánu budú mať naďalej určení príslušníci Policajného zboru, Vojenskej polície, Zboru väzenskej a justičnej stráže, colníci a kapitáni lodí na diaľkových plavbách.

Prokurátor

Prokurátor bude naďalej jediným orgánom oprávneným podať žalobu. Bude taktiež oprávnený podať iný návrh na súdne konanie a rozhodnutie v trestnej veci. Zvýrazni sa jeho postavenie ako zástupcu štátu v trestnom konaní proti obvinenému. Ťažisko jeho činnosti má spočívať vo výkone funkcie žalobcu v trestnom konaní pred súdom, ale má mať aj právo vykonávať a usmerňovať prípravné (predsúdne) konanie a vykonávať dozor nad činnosťou orgánov činných v prípravnom konaní.

V navrhovanom Trestnom poriadku sa zmení postavenie prokurátora v prípravnom konaní, najmä pokiaľ sa týka práva aplikovať zásadu oportunity a zmení sa jeho postavenie ako žalobcu – strany v konaní pred súdom, vzhľadom na prvky kontradiktórnosti a na jeho zaťaženie dôkazným bremenom. Bude preto aktívne dokazovať tvrdenia uvedené v obžalobe. Pokiaľ by toto dôkazné bremeno neunesol, súdu sa umožní, aby vyvodil z toho závery ústiace i do vyhlásenia oslobodzujúceho rozsudku. V dôsledku toho prokurátor už v prípravnom konaní bude musieť dbať o zákonný postup spočívajúci v objektívnosti a pravdivosti objasňovania skutku zo všetkých jeho stránok v prospech, či v neprospech páchatela, o nezaujaté posudzovanie konfliktov a o zákonnosť, správnosť a dôvodnosť rozhodnutia, ktorým sa prípravné konanie končí. V konečnom dôsledku bude dbať aj o to, aby stíhanie bolo efektívne, teda aby sa nevedlo nedôvodné stíhanie, a aby boli zadovažované také dôkazy, z ktorých bez pochybností vyplýva skutkový stav veci a ktoré umožnia spravodlivé rozhodnutie súdu. Musí však ostať objektívnou „úradnou osobou“, lebo zastupuje štát a ten nemá mať záujem na postihnutí nevinnej osoby.

Prokurátor bude môcť o veci aj sám rozhodnúť, ak zistí zákonné podmienky pre takýto postup v rozsahu, ako toho času vyplýva z ustanovenia § 172 a § 307 Trestného poriadku. Treba mu zachovať právo selektovať trestné oznámenia z pohľadu dôvodnosti, účelnosti a efektívnosti stíhania činu, o ktorom sa dozvie, z pohľadu či nepôjde o kárne previnenie alebo priestupok a pod. Ak by sa taká selekcia nepripustila už v predsúdnom konaní, degradovala by sa nezávislá súdna moc a zrejme, vzhľadom na množstvo možných podnetov, by sa pripustil jej funkčný kolaps.

Prokurátor má mať právo upustiť od stíhania deliktu ako výmenu či odmenu za poskytnuté informácie obvineným o nebezpečnejšom, napr. obzvlášť závažnom trestnom čine, alebo s ohľadom na význam jeho pomoci orgánom trestného konania, napr. pri usvedčení iných páchatelov, pri odvrátení trestného činu alebo jeho následku. Pri stíhaní prvotrestaných mladistvých za určité trestné činy, prípadne prvotrestaných dospelých páchatelov za bagatelné delikty, či bagatelné delikty medzi príbuznými, má mať možnosť upustiť od trestného stíhania s prihliadnutím na všetky okolnosti prípadu a pomery páchatela.

Vyšší súdni úradníci

Efektívny výkon súdnictva sa v súčasnosti okrem kompetentných sudcov nezaobíde bez veľmi kvalifikovaného nesudcovského personálu súdov, v prvom rade bez dostatočného počtu vyšších súdnych úradníkov. Preto sa navrhuje zaviesť inštitút vyšších súdnych úradníkov, ktorí budú mať možnosť vo všetkých oblastiach činnosti súdov celkom samostatne vykonávať jednotlivé jednoduché úkony, vyhradené v súčasnosti sudcom. Budú tak jednak pôsobiť ako filter pri prvotných úkonoch súdu po prijatí návrhu alebo obžaloby, či iných podaní, jednak pripravovať súdne konania, spolupôsobiť v jeho priebehu a predovšetkým vykonávať úkony v rámci výkonu súdneho rozhodnutia, resp. aj inak vybavovať jednoduché veci, okrem meritórneho rozhodovania.

Súd

Súdnictvo budú vykonávať nezávislé a nestranné sudy na všetkých stupňoch oddelene od iných štátnych orgánov prostredníctvom sudcu pre prípravné (predsúdne) konanie, samosudcu, predsedu senátu alebo prostredníctvom senátu.

Ústavou chránené práva a slobody, ktoré môžu byť v trestnom konaní dotknuté, musia byť vzhľadom aj na medzinárodne záväzky Slovenskej republiky v zásade pod nezávislou a nestrannou súdnou ochranou, ktorú bude zabezpečovať osobitný novovytvorený orgán – sudca pre prípravné konanie, alebo len

„sudca“. Jeho kompetencia sa má vzťahovať na dve samostatné oblasti, konkrétne na: 1) zákonom taxatívne uvedené rozhodovanie v zásahoch do základných ľudských práv a slobôd v prípravnom (predsúdnom) konaní, 2) zákonom stanovené meritórne rozhodovanie v štádiu súdneho konania v prípadoch tzv. odklonov od inak procesne náročného konania a rozhodovania (napr. zmier).

Súd, ktorý bude podľa charakteru veci v súdnom konaní rozhodovať samosudcom, predsedom senátu alebo v senáte, musí konať a rozhodovať nezávisle, nestranne, zákonne, spravodlivo a v primeranej lehote. Dosiahnutie tohto cieľa je možné zásadnou zmenou obsahu trestného procesu tak, aby umožňoval vybavenie čo najviac vecí síce v súdnom konaní, ale mimo procesne náročného hlavného pojednávania. To sa prejaví najmä:

- a) v novej úprave vecnej kompetencie súdov a ich sústavy,
- b) v rozšírení právomocí súdov pri zabezpečovaní súdneho konania,
- c) v kreovaní „vyšších súdnych úradníkov“ a novom štýle administrácie.

Dvojnásťkrát súdne konanie sa síce zachová, ale zároveň sa rozhodovanie o veciach t.č. patriacich pod režim § 17 Trestného poriadku, v ktorých konajú ako sudy prvého stupňa krajské sudy, prenesie na okresné sudy v sídle krajského súdu. Keďže v sídle vyššieho vojenského súdu nie je vojenský obvodový súd, bude mať tieto kompetencie každý vojenský obvodový súd. Vojenské sudy však zásadne nemajú mať možnosť súdiť civilné osoby.

O všetkých trestných činoch budú rozhodovať v prvom stupni okresné sudy (v ďalšom sa pod tým rozumejú aj vojenské obvodové sudy). O riadnych opravných prostriedkoch podaných proti ich rozhodnutiam budú s konečnou platnosťou rozhodovať krajské sudy (v ďalšom pod tým treba rozumieť aj vyšší vojenský súd). Najvyšší súd bude rozhodovať o mimoriadnych opravných prostriedkoch, ďalej vo veciach, ktoré určí zákon (spory o príslušnosť, uznanie rozhodnutia cudzozemskeho súdu, niektoré otázky väzby) a bude zabezpečovať zjednocovanie výkladovej a aplikačnej praxe súdov.

Prerokovať vec v primeranej lehote, t.j. bez zbytočných prietahov je na jednej strane ústavným právom obvineného, ale aj poškodeného a na strane druhej povinnosťou súdu. Bez odstránenia príčin, ktoré vedú k súčasnému neuspokojivému stavu v naznačenom smere, nemožno privodiť obrat k lepšiemu. Prostriedkom k tomu môže byť najmä vypracovanie koncepcie „pohrdania súdom“, vrátane postihu za takéto konanie, ako aj nová úprava možností namietania súdu, resp. procesného sudcu. Tím sa zabezpečí rozšírenie kompetencií súdu s cieľom dosiahnutia zrýchlenia konania, bez zbytočných a neopodstatnených prietahov a obštrukcií.

Sudca bude zbavený administratívnych úkonov pri príprave, ale aj v priebehu súdneho konania a hlavne vo vykonávacom konaní. Zameria sa predovšetkým

na rozsúdenie veci. Okrem jeho odbremenenia od úkonov, ktoré sa navrhujú zveriť sudcovi pre prípravné konanie, počíta sa s vyššími súdnymi úradníkmi, ktorí budú spôsobilí nielen samostatne pôsobiť vo vykonávacom konaní, ale ja kvalitne zabezpečovať vybrané úkony spojené s prípravou súdneho konania, aj počas súdneho konania (napr. vyhotovenie zápisnice o tomto úkone bez toho, aby predseda senátu alebo sudca text zápisnice o výsluchoch a vykonávaných úkonoch nahlas diktoval).

Právo obvineného nahliadnuť do zápisnice a žiadať jej opravu zostane zachované.

KONANIE VO VÄZOBNÝCH VECIACH

Do nového Trestného poriadku sa zapracuje aj princíp, podľa ktorého sa bude dĺžka prípustného trvania väzby v prípravnom konaní v zásade odvíjať od typovej závažnosti trestného činu, pre ktorý je obvinený stíhaný. Realizácia uvedeného princípu by mala prispieť k výraznejšiemu zrýchleniu väzobného konania najmä v menej závažných veciach. Dĺžka doby zadržania obvineného alebo podozrivého z trestného činu bude vychádzať z dĺžky doby uvedenej v Ústave Slovenskej republiky, to znamená 48 hodín, pričom v prípade podania návrhu na väzbu súd musí rozhodnúť do 48 hodín, resp. pri obzvlášť závažných trestných činoch do 72 hodín (od 1. 7. 2001 nadobudne účinnosť Ústavný zákon č. 90/2001 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa ústava SR, ktorý zavádza 48 hodinovú lehotu zadržania obvineného a podozrivej osoby a 48 hodinovú, resp. 72 hodinovú lehotu na rozhodnutie súdu o návrhu na vzatie do väzby).

Terajšie prostriedky nahradzujúce väzbu, t.j. záruka, sľub obvineného a peňazná záruka (kaucia) sa doplnia o nahradenie väzby dohľadom vyššieho súdneho úradníka alebo probačného úradníka a ďalšie opatrenia (obmedzenia), ktorými možno (v niektorých prípadoch) dosiahnuť účel väzby.

Dôvody väzby zostanú zachované, to znamená klasické tri dôvody (úteková, kolúzna a preventívna väzba) a dôvod, ak je obvinený stíhaný za trestný čin s určitou dolnou hranicou trestnej sadzby (najmenej 8 rokov).

PRÍPRAVNÉ (PRESDÚDNE) KONANIE

Pre želateľný výsledok trestného konania musí byť prípravné konanie charakterizované veľmi rýchlym a účinným zásahom príslušných orgánov, najmä polície, vybavenej príslušnými personálnymi, technickými a organizačnými predpokladmi.

Charakteristickou črtou navrhovanej úpravy trestného procesu má byť existencia len jedného predsúdneho štádia, ktoré bude začínať okamihom zistenia podozrenia zo spáchania trestnej činnosti. Akékoľvek úkony budú v tomto štádiu vykonávané len raz, predpísaným spôsobom a tak, aby boli použiteľné v konaní

pred súdom. Prípravné konanie sa bude začínať vydaním rozhodnutia (uznesenia) o začatí trestného stíhania alebo vykonaním zaistovacích úkonov.

Obsah a rozsah prípravného konania má byť diferencovaný v závislosti na závažnosti a zložitosti činu, ktorý bude predmetom konania. O **najmenej závažnej kriminalite**, vymedzenej napr. hornou sadzbou trestu odňatia slobody neprevyšujúcej tri roky, sa odporúča viesť skrátene prípravné konanie, ktoré budú inštitucionálne zabezpečovať poverené policajné orgány. V prípade dôvodného podozrenia voči určitej osobe policajný orgán urobí stručný záznam, ktorým konkrétnej osobe oznámi, že je stíhaná ako obvinený a pre aký trestný čin. Treba však zdôrazniť, že sa zakotví zároveň aj povinnosť ihneď obvinenie oznámiť (vzniesť), ak sú pre to zákonné dôvody, inak do toho času zhromaždené, resp. vykonané dôkazy nebudú použiteľné. Po vylúčení obvinenej osoby ďalej zistí, kto prichádza do úvahy ako poškodený, svedok, prípadne akými ďalšími prostriedkami možno v prípade potreby dokázať pred súdom trestný čin. Potom vec so zoznamom konkrétnych dôkazov odovzdá prostredníctvom prokurátora súdu, s návrhom prokurátora na konkrétne konanie a rozhodnutie (ak prokurátor nerozhodne inak). Takto dôjde k výraznému zjednodušeniu prípravného konania v menej závažných veciach.

V konaní o závažnejších trestných činoch sa bude pred podaním obžaloby konať vyšetrovanie, ktoré bude v určitých prípadoch zjednodušené. Zjednodušené prípravné konanie by sa konalo napr. o trestných činoch, na ktoré Trestný zákon ustanoví trest odňatia slobody, ktorého horná hranica prevýši tri roky, nepôjde však o obzvlášť závažný trestný čin, na ktorý Trestný zákon ustanoví trest odňatia slobody s dolnou hranicou trestnej sadzby najmenej 8 (prípadne 10) rokov, ani o trestný čin spáchaný organizovanou alebo zločineckou skupinou. V zjednodušenom prípravnom konaní sa budú zadovážovať dôkazy pre rozhodnutie prokurátora, či vo veci podá obžalobu, prípadne inak skončí prípravné konanie v merite veci. Zmyslom tohto konania bude vykonať aj možné dôkazy pre potreby súdneho konania s cieľom v čo najkratšej dobe postaviť obvineného pred súd. O týchto trestných činoch by prípravné konanie vykonávali vyšetrovatelia okresných úradov vyšetrovania Policajného zboru. Vyšetrovatelia krajských úradov vyšetrovania Policajného zboru by vykonávali vyšetrovanie obzvlášť závažných trestných činov a trestných činov spáchaných organizovanou alebo zločineckou skupinou. Dokazovanie v prípravnom konaní o obzvlášť závažných trestných činoch a trestných činoch spáchaných organizovanou alebo zločineckou skupinou bude podliehať procesne náročnejšiemu režimu.

Tradičné prostriedky trestného procesu sa ukazujú v boji proti organizovanej kriminalite len ako málo účinné alebo neúčinné. V tejto súvislosti sa navrhuje vyšetrovacie prostriedky doplniť napr. o optickú a akustickú kontrolu osôb

za použitia technických prostriedkov a o sieťové pátranie prostredníctvom automatického počítačového porovnávania rôznych databáz v prípade podozrenia zo spáchania trestného činu, ktorého trestná sadzba prevyšuje 10 rokov alebo v prípade činu spáchaného organizovanou alebo zločineckou skupinou za predpokladu, že objasnenie alebo prekazenie takýchto protiprávných konaní je podstatne sťažené, sledovaná osoba je dôvodne podozrivá zo spáchania trestného činu, alebo takto dôvodne podozrivá osoba nadviaže kontakt so sledovanou osobou.

Podstata sieťového pátrania by spočívala v automatickom počítačovom porovnaní údajov všetkých dostupných databáz týkajúcich sa osôb alebo vecí, na základe ktorých sa potom vytypujú podozrivé osoby. V prípade tzv. negatívneho sieťového pátrania sa tento vyšetrovací prostriedok použije na vylúčenie určitej osoby z podozrenia.

SÚDNE KONANIE A ROZHODOVANIE

Procesná náročnosť súdneho konania by mala zodpovedať charakteru podaného návrhu, resp. obžaloby. V odôvodnených, zákonom predpokladaných prípadoch, sa upustí od takého prísne formálneho konania, akým je súčasne hlavné pojednávanie. Zjednodušenie postupu však nesmie ísť na úkor samotnej podstaty práva na spravodlivý a včasný súdny proces.

Úlohou súdu bude konať a rozhodovať nezávisle, nestranne, zákonne, spravodlivo a v primeranej lehote. Zreviduje sa doterajšia delba činnosti v rámci súdu medzi sudcu, samosudcu, predsedu senátu, senát, vyššieho súdneho úradníka, súdneho tajomníka a justičného čakatefa tak, aby zapojenie konkrétnych pracovníkov plne zodpovedalo stupňu náročnosti vybavovanej agendy. Ide o to, aby jednoduchšie úkony nemuseli vykonávať sudcovia a strácať tak čas svojej pracovnej kapacity tam, kde rovnako kvalifikovane môže pôsobiť nesudcovský personál. Senáty okresného súdu budú trojčlenné, zložené z jedného sudcu z povolania a dvoch prísediach a päťčlenné, ktoré by na okresnom súde prejednávali terajšiu agendu, resp. zúženú agendu najzávažnejších trestných činov. Budú zložené z dvoch sudcov z povolania a z troch prísediach. V prípadoch druhostupňového (odvolacieho) konania na krajských súdoch a v konaní pred Najvyšším súdom majú byť trojčlenné senáty, zložené len zo sudcov z povolania.

Ak sa bude predpokladať konanie na hlavnom pojednávaní, upraví sa obligatórne predbežné prejednanie obžaloby. V týchto prípadoch, ak súd nezistí žiadnu z možností rozhodnutia – zastavenie trestného stíhania, podmienčne zastavenie trestného stíhania, vydanie trestného rozkazu, schválenie zmierny – poslúži predbežné prejednanie obžaloby na prípravu pojednávania a vyriešenie otázok,

ktoré by mohli komplikovať hlavné pojednávanie, a to najmä zistenie stanovísk strán k obžalobe a návrhy na rozsah a obsah dokazovanie, umožnenie stranám vzniesť a dôkazne podložiť prípadné námietky zaujatosti, ktoré neskôr už nebude možné uplatniť inak, než v rámci prípadného odvolacieho konania, a zabezpečiť zákonom predpísané konanie o týchto námietkach.

Odmietnutie obžaloby a vrátenie veci do prípravného (predsúdneho) konania bude prípustné iba v prípade, ak boli závažným spôsobom porušené procesné ustanovenia, najmä právo na obhajobu.

Určí sa okruh trestných činov, v prípade ktorých bude prípustné podmiennečné zastavenie trestného stíhania. Vzhľadom na individuálnosť každého konkrétneho prípadu javí sa vhodnejšie vymedzenie okruhu týchto trestných činov tak, že pôjde o činy, o ktorých možno vzhľadom na ich závažnosť, okolnosti činu a k jeho následku, i k osobe obvineného dôvodne očakávať, že by súd po hlavnom pojednávaní buď upustil od potrestania, alebo by uložil trest, výkon ktorého by podmiennečne odložil. Podmienkou takéhoto postupu má byť, že obvinený priznal spáchanie skutku a buď spôsobilú škodu už uhradil, alebo uzavrel s poškodeným dohodu o spôsobe a čase náhrady škody a súhlasí s takýmto rozhodnutím.

Zavedie sa nová forma rozhodnutia súdu mimo hlavného pojednávania – zmierenie ako riešenie konfliktných situácií medzi poškodeným a obvineným, ktoré smeruje k odstráneniu škodlivých následkov trestného činu nielen v oblasti náhrady majetkovej škody, ale aj pocitov krivdy, strachu, poníženia a pod., v prípadoch s menej závažnými následkami a kde na trestnom postihu páchatela nie je výrazný verejný záujem. Súdom schválený zmier bude znamenať ukončenie trestného stíhania jeho zastavením.

V zákonom stanovených prípadoch, napr. o trestných činoch, u ktorých horná hranica trestu odňatia slobody neprevyšuje tri roky, sa umožní prokurátorovi podať obžalobu s návrhom na potrestanie páchatela trestným rozkazom, na základe ktorého by súd bez prerokovania veci na hlavnom pojednávaní vydal trestný rozkaz (samosudcom). Druhy trestov a ich možný výmeru trestným rozkazom určí zákon. Podmienkou takého rozhodnutia má byť, že vina obvineného je spoľahlivo dokázaná zadováženými dôkazmi, aj keď obvinený vinu nepriznal. Proti trestnému rozkazu bude možné podať odpor, v dôsledku čoho sa zo zákona trestný rozkaz ruší a bude nariadené hlavné pojednávanie.

V prípade, že obvinený výslovne prizná vinu zo spáchania akéhokolvek trestného činu v celom rozsahu a okolnosti prípadu nasvedčujú tomu, že priznanie je pravdivé, bude sa môcť začať konať o dohode, ako o spôsobe vybavenia veci. Inicialátorom takéhoto konania môže byť prokurátor alebo obvinený aj v prípade, keď je zastúpený obhajcom. Výsledkom konania má byť dohoda prokurátora a obvineného o znení skutku, právnej kvalifikácii priznaného trestného činu, druhu a výmeru trestu (vrátane zaradenia do nápravno-výchovnej skupiny), aj o náhrade

škody, ak bola činom spôsobená, ako aj o ochrannom opatrení, ak prichádza do úvahy jeho uloženie. V takomto prípade podá prokurátor na súd návrh na súdne konanie o dohode. Súčasťou návrhu má byť aj konkrétne naformulovaný výrok rozsudku (t.j. skutková veta, právna kvalifikácia, trest, náhrada škody, prípadne ochranné opatrenie), na ktorom sa strany dohodli. Návrh na znak súhlasu podpíše okrem prokurátora aj obvinený a ak má obhajcu, aj obhajca, ďalej poškodený, ktorý uplatnil úspešne nárok na náhradu škody. Ak súd zistí, že navrhnutá dohoda je zrejme nevýhodná pre obvineného alebo pre poškodeného z hľadiska náhrady škody, bude ju môcť odmietnuť a vec vrátiť prokurátorovi na podanie obžaloby. Inak súd nariadi verejné zasadnutie, na ktorom výsluchom obvineného zistí, či boli splnené zákonné podmienky pre dohodu, či na nej trvá a poučí ho o možnosti späťvzatia súhlasu s dohodou až do okamihu, keď súd začne vyhlasovať (dohodnutý) rozsudok s tým, že v takomto prípade sa bude pokračovať v trestnom stíhaní a súd vec vráti prokurátorovi na podanie obžaloby.

V prípade, že nebude prichádzať do úvahy ani jedna z predchádzajúcich foriem rozhodnutia, ako možných spôsobov vybavenia veci, bude obžaloba prejednaná na hlavnom pojednávaní v rámci dokazovania. Účelom dokazovania má byť náležité zistenie skutkového stavu veci, t.j. v takej kvalite, ktorá nevyvoláva rozumné pochybnosti. Postup pri dokazovaní pred súdom bude organizovať a riadiť predseda senátu (samosudca). Pritom bude dbať, aby bola zachovaná nezávislosť, nestrannosť, dôstojnosť a vážnosť súdneho konania.

V záujme zabezpečenia nerušeného, spravodlivého a včasného procesu sa uvažuje ustanoviť, nad rámec súčasnej úpravy v Trestnom zákone a Trestnom poriadku, ďalšie možnosti, ktorými sa zabezpečia účinné právne prostriedky s cieľom zamedziť možnostiam pohrdania súdom. V Trestnom zákone bude upravený nový trestný čin týkajúci sa pohrdania súdom. Jeho podstatou okrem iného bude postih za neodôvodnené, neospravedlnené nerešpektovanie príkazu súdu. Po splnení znakov skutkovej podstaty nového trestného činu bude môcť prokurátor vzniesť obvinenie voči svedkovi priamo na pojednávaní a následne dať návrh súdu, aby takúto osobu (už obvinenú zo spáchania trestného činu pohrdania súdom) súd vzal do väzby.

Skúmajú sa aj iné riešenia tejto otázky prostredníctvom nových oprávnení súdu, a to najmä:

- možnosti súdu vydať príkaz na zaistenie svedka pre neplnenie zákonnej povinnosti na obmedzenú dobu (napr. do 30 dní) a zaistiť svedka, ak ho nie je možné predviesť napr. v dôsledku toho, že sa nezdržiava na ním udanej adrese,
- možnosti polície obmedziť osobnú slobodu obvineného alebo svedka už 24 hodín pred dňom, na ktorý je nariadený výsluch alebo iný úkon, ktorého sa majú zúčastniť.

Záujem spoločnosti (štátu) na potrestaní páchatela trestného činu v konaní pred súdom má reprezentovať prokurátor a preto aj ponesie dôkazné bremeno. Neunesenie tohto bremena má mať za následok oslobodenie obžalovaného spod obžaloby. Ak sa súd počas pojednávania dozvie o konkrétnom dôkaze, ktorý môže mať zásadný význam pre rozhodnutie, upozorní na to strany. Ak strany ostanú nečinné a súd konanie nebude môcť doplniť bez ťažkostí, rozhodne na základe už vykonaného dokazovania.

Obžalovaný aj na hlavnom pojednávaní má mať právo a nie povinnosť vypovedať. O tom musí byť poučený. Má mať aj právo vyjadriť sa ku každému dôkazu, ktorý sa ho dotýka. V neprítomnosti obžalovaného bude možné vykonať hlavné pojednávanie iba v prípadoch ustanovených zákonom. Podmienkou pre takýto postup má byť, že obžalovanému boli predvolanie a obžaloba riadne doručené. V ostatných, závažnejších prípadoch, možno vykonať hlavné pojednávanie v neprítomnosti obžalovaného, len ak aj výslovne vyhlási, že pojednávania sa nechce zúčastniť a v prípadoch konania proti ušlému. V prípadoch nutnej obhajoby nebude možné vykonať hlavné pojednávanie v neprítomnosti obhajcu.

Poškodený má mať právo navrhovať, prípadne aj aktívne vykonávať relevantné dôkazy na podporu svojho nároku.

Každý rozsudok sa vyhotoví písomne. Odôvodnenie rozsudku však má byť stručné a tam, kde je to možné, bude stačiť odkázať na príslušné dôkazy, časti zápisnice o hlavnom pojednávaní a pod. V prípadoch, keď bol rozsudok vyhlásený a odôvodnený v prítomnosti obvineného a procesné strany sa výslovne vzdali práva podať odvolanie, má sa vyhotoviť tzv. skrátený rozsudok, ktorý obsahuje označenie súdu, veci, ktorej sa týka, výrok, zjednodušené odôvodnenie a poučenie. To má platiť aj v prípade, keď výrok o náhrade škody nie je takto správoplatný, t.j. keď sa opravného prostriedku výslovne vzdali len prokurátor a obvinený.

OPRAVNÉ PROSTRIEDKY A KONANIE O NICH

Opravné prostriedky sa budú naďalej deliť na riadne a mimoriadne. Riadnymi majú byť proti uzneseniu sťažnosť a proti rozsudku odvolanie.

Mimoriadnymi opravnými prostriedkami majú byť obnova konania a dovolanie, alebo sa ponechá označenie sťažnosť pre porušenie zákona.

Opravné konanie o sťažnosti a o odvolaní bude koncipované na princípoch kasácie s prvkami apelácie. Okruh osôb oprávnených vyvolať takéto konanie sa ponechá v rozsahu súčasnej právnej úpravy. Revíznny princíp, vzhľadom na okruh a povahu vecí, o ktorých sa rozhoduje uznesením, sa v zásade ponechá v súčasnej podobe.

Pokiaľ pôjde o odvolanie proti rozsudku, revízny princíp sa obmedzí len na dôvody, pre ktoré sa odvolanie podalo, resp. sa preskúmajú iba výroky, ktorých sa odvolanie týka. Pokiaľ bude odvolanie smerovať len proti niektorej časti výroku o vine a je možné napadnutý výrok oddeliť od ostatných častí, odvolací súd preskúma len napadnutú časť o vine a výrok o treste, prípadne ďalšie výroky, ktoré majú vo výroku o vine podklad.

Návrh na povolenie **obnovy** konania podaný v neprospech obvineného sa bude viazať na určitú zákonom stanovenú lehotu, jednak objektívnu (napr. tri roky) a jednak subjektívnu (napr. tri – šesť mesiacov). Má sa týkať zásadne okolností skutkových. Obnova smerujúca proti výroku o treste sa povolí len výnimočne, pokiaľ odôvodňuje záver, že mal byť uložený buď iný druh trestu alebo trest v podstatne inej výmere. O návrhu by mal konať a rozhodnúť súd, ktorý konal pôvodne, ale zároveň sa zvažuje, či nie iný senát tohto súdu. Neúspešný návrhovateľ (obvinený) bude povinný paušálnou sumou nahradiť náklady konania o obnove.

Použitie **dovolania** (sťažnosti pre porušenie zákona) bude dôsledne viazané na dôvody vymedzené v zákone, predovšetkým na závažné porušenie procesných predpisov, napr. v dôsledku ktorého došlo k ukráteniu obvineného na jeho práve na obhajobu, konal vylúčený sudca alebo nepríslušný súd a pod., a na nesprávne právne závery súdu. Proti rozhodnutiu v prípravnom konaní by malo byť prípustné podať dovolanie. Zároveň sa tiež zvažuje možnosť určenia dlhšej lehoty, v ktorej bude môcť prokurátor po preskúmaní rozhodnutia tieto zrušiť, napr. v lehote 30 – 60 dní. Majú sa na mysli najmä rozhodnutia o zastavení trestného stíhania alebo o postúpení veci.

Právo podať dovolanie majú mať procesné strany, konkrétne generálny prokurátor a obvinený, ktorý musí byť v tomto konaní zastúpený obhajcom. Dovolanie v neprospech obvineného nebude možné podať vo veciach, v ktorých rozhodnutie nadobudlo právoplatnosť v prvom stupni, t.j. v prípadoch, ak obvinený alebo prokurátor nepodali proti rozhodnutiu riadny opravný prostriedok. Minister spravodlivosti bude mať priznané právo podať dovolanie v prípade závažných procesných pochybení v súdnom konaní.

OSOBITNÉ SPÔSOBY KONANIA

Pokiaľ ide o osobitné spôsoby konania, v zásade sa navrhuje prevziať doterajšiu právnu úpravu. V prípade trestného stíhania mladistvých však bude treba vytvoriť špecializované senáty mládeže, najmä na súde prvého stupňa. V prípade, že v Trestnom zákone bude zakotvená trestná zodpovednosť právnických osôb, bude na to reagovať aj Trestný poriadok, zapracovaním pravidiel procesného postupu, napr. ako jeden z osobitných spôsobov konania.

VKONÁVACIE KONANIE

Nariadenie výkonu rozhodnutí súdu bude v zásade zabezpečovať súd. V tomto štádiu konania možno dobre využiť vyšších súdnych úradníkov, resp. justičných čakatelov. Pôsobnosť sudcu by sa mala obmedziť len na usmerňovanie ich činnosti, napr. pri rozhodovaní o vrátení odňatých alebo vydaných vecí, o započítaní väzby do trestu, o povinnosti nahradiť trovy obhajoby a pod.

Pokiaľ ide o priamy výkon trestov uložených súdom, napr. tresty odňatia slobody, prepadnutia majetku, peňažné tresty a pod., ich výkon by mal zabezpečiť iný štátny orgán, napríklad Ministerstvo spravodlivosti SR (výkon trestu odňatia slobody bude zabezpečovať Ministerstvo spravodlivosti SR prostredníctvom špecializovanej zložky štátnej správy).

Vo všeobecnosti možno povedať, že účelom rekodifikácie je pripraviť kvalitatívne nový základný procesný predpis, ktorý bude akceptovať požiadavky doby. Z pôvodnej úpravy prevezme len osvedčené inštitúty, ktoré zároveň neodporujú svojou povahou zásadám, na ktorých je rekodifikácia Trestného poriadku budovaná. Vzhľadom na súčasný stav prípravy rekodifikácie trestného práva možno predpokladať, že do konca roka 2001 bude návrh paragrafovaného znenia Trestného poriadku predložený do legislatívneho procesu.

Obsah Bulletinu slovenské advokacie č. 1/2001

Prvni článok v čísle autora JUDr. JUDr. Juraje Ďurovčíka nazvaný „Ke sloučení stavovských komor advokátů a komerčních právníků“ se zabývá stále živým a pro zásadně odmítavé stanovisko Komory komerčních právníků SR nevyřešeným problémem sloučení obou stavovských komor.

ODBORNÉ ČLÁNKY

Mgr. Marek Benedik: *Několik poznámek k předběžným opatřením nařízeným proti obchodním společnostem*

Článek reaguje na článek JUDr. E. Valka a JUDr. A. Tomlainové uveřejněný v č. 6/2000 s názvem Institut předběžného opatření v praxi slovenských soudů a s ním související otázky.

Problematika se týká důvodů neplatnosti usnesení valné hromady obchodní společnosti a autor si v této souvislosti klade právní otázky, které se snaží v obšířném článku analyzovat a dospět k závěru.

JUDr. Ernest Valko, JUDr. Andrea Tomlainová, Mgr. Andrej Werner:
Předběžné opatření a naléhavý právní zájem

S odvoláním na konkrétní usnesení KS v Bratislavě, týkající se předběžného opatření, se autoři článku zabývají podmínkami nařízení předběžných opatření, jejichž účelem je dočasná úprava poměrů účastníků.

JUDr. Marek Števíček: *Aktuálně k novele zákona o soudních poplatcích*

Autor, advokátní koncipient, novelu kritizuje a vytýká jí systémovou nekonceptnost a procesní zmatečnost. Jednotlivými nedostatky se podrobně zabývá a uzavírá, že popsané nedostatky novely jsou jen nejzákladnějšími problémy, které nepochybně ještě prohloubí soudní praxe.

Číslo dále obsahuje výběr z rozhodnutí obecných soudů, zprávu ze zasedání předsednictva SAK, změny v seznamu advokátů a advokátních koncipientů, inzerci a zprávu o mezinárodní konferenci o ombudsmanovi, která se konala v listopadu 2000 v Nízkých Tatrách pod záštitou Generální prokuratury SR za účasti hostů z ČR, Polska a Rakouska.

Číslo uzavírá plné znění platné smlouvy o pojištění odpovědnosti za škodu, která vznikla při výkonu advokátní činnosti, s připojenými sazebníky pojistného.

(J. V.)

MEZINÁRODNÍ VZTAHY

Světová konference žen právníček v Londýně

(World Women's Lawyers Conference)

Mezinárodní organizace právníků, dále jen IBA (International Bar Association), pod vedením její současné prezidentky advokátky paní Diany Kempe, pořádala ve dnech 1. a 2. 3. 2001 v Londýně konferenci – svého druhu poprvé v celosvětovém měřítku – žen právníček z celého světa.

V rozlehlých prostorách londýnského hotelu – Hotel Metropol Hilton se sešlo více než 1 000 delegátek za účelem vzájemného poznání, výměny názorů a naznačení řešení různých problémů, s nimiž se dnes a denně, to je na prahu 21. století, ve svých právnických profesích, setkávají.

Většinu přítomných delegátek tvořily advokátky velkých a významných advokátních kanceláří, soudkyně převážně vyšších a nejvyšších soudů, právní poradkyně, zejména velkých institucí, vědecké pracovnice z oboru teorie práva a ženy s právnickým vzděláním, zastávající vysoké státní a politické funkce. Značně zastoupeny byly zejména státy Afriky.

Téma této dvoudenní konference bylo obsáhlé jak co do šíře geografické, pokud jde o referující, tak i co do rozsahu témat, která pokrývala široké spektrum právní praxe v různých oblastech světa.

V dopoledním plenárním zasedání byly přednášeny hlavní referáty. Po každém přednesu byly vznášeny dotazy, připomínky, ale i poznámky a odlišné názory k závěrům referátů.

Referáty prvního plenárního zasedání byly přednášeny pod heslem: „Lidská práva jako ženská práva.“

K tomuto tématu probíhalo simultánně vždy odpoledne jednání šesti užších právních skupin. To znamená, že každá z delegátek si mohla vybrat skupinu podle svého odborného zájmu nebo specializace, například na téma – globální ekonomika, obchod přes internet, práva rodiny a člena rodiny, privatizace, ekonomický rozvoj a zmírnění chudoby, ženy jako subjekt zadlužení apod.

Z panelové diskuse referujících z pěti kontinentů vzešly dosud otevřené zásadní problémy nového století v zajištění spravedlivého postavení ženy v rodině, jednotlivých členů rodiny, ale zejména dětí. Až neuvěřitelné se zdálo konstatování, týkající se postavení dětí v některých asijských zemích. I ve věku 7 – 14 let pracují 10 až 15 hodin denně a v nemoci mohou zůstat nejdéle tři dny doma, aby práci neztratily.

V řadě zemí nejsou ženy chráněny v těhotenství a mateřství. I když řada zemí přistoupila k „Úmluvě o právech dítěte“, v podstatě ji nedodržuje, neboť chybí základní předpoklady, tj. dostatečné materiální zdroje pro zajištění výchovy a zdravotní ochrany dětí.

Byly zdůrazněny rozdíly v postavení žen v zemích s vysokou porodností a nízkými zdroji, tj. převážně rozvojových zemí, ve srovnání s postavením žen v zemích s většími zdroji a nízkou porodností. Některé referáty, zejména z Anglie, USA a Hongkongu se týkaly některých dosud legislativně otevřených právních problémů spojených s užíváním internetu, obchodování přes internet, ochrany autorství internetových programů, ale také organizace práce, výchovy mladých právníků a jiné.

Tématem druhého plenárního zasedání bylo „Postavení ženy v zemích s islámským náboženstvím“.

Významné referáty přednesla delegátka z Pákistánu a z Jihoafrické republiky.

Obě se zabývaly vývojem, kterým prošly v posledních letech ve svých zemích na cestě probíjování základních práv žen, zejména práva vlastnit majetek, práva dědit, práva na vzdělání, práva na účast ve veřejném životě a na rovnoprávné postavení v rodině a ve společnosti. Zdůraznily, že pramen jejich náboženství Korán ve svém gramatickém výkladu nediskriminuje ženy v žádném případě, naopak při jeho zcela objektivním výkladu zakotvuje rovnost ženy s mužem. Pokud v řadě islámských zemí tato zásada není respektována, jde o nesprávný výklad jeho základních ustanovení, ale zejména také o vliv tradice v té které zemi, na něž se vládní orgány odvolávají tam, kde se objektivní výklad Koránu s jejich názory rozchází. Pro delegátky z islámských zemí však byly povzbuzující jihoafrické a pákistánské delegátky, které ve svých vystoupeních zahrnovaly i návod, jakými postupy lze postupně dosáhnout rovnoprávnějšího postavení ženy. Oba referáty sklidily obrovský potlesk.

V průběhu zasedání byl moderátorkou pořadu, významnou žurnalistkou britské televize CNN paní Cristinou Amanpour, promítán videozáznam z Íránu. Šlo o tragický dopad zachovávání zvyklostí, že dítě při rozvodu je svěřováno otci. Matka zdůrazňovala, že otec není schopen pro svůj nepříznivý psychický stav dítě ve věku 4 let vychovávat, ale soud mu jej přesto svěřil. Dítě nakonec v jeho výchově natolik strádalo, až zemřelo. Videozáznam ukázal i průběh trestního líčení s otcem. Ani tento skutečně drastický případ však neměl vliv na změnu rozhodování v otázkách svěřování nezletilých vždy do výchovy otce.

Vlnu poklidného jednání zvedl referát egyptské delegátky, která poukázala ve svém referátu mimo jiné na doslova zoufalý úděl palestinských žen. Přítomná delegace z Izraele hlasitě protestovala a po zasedání rozdávala letáky vznášející protest na pořádající organizaci, že připustila politické zabarvení referátu a požadovala právo na písemnou odpověď na tento referát.

Největším přínosem konference byla však sama skutečnost, že se vůbec setkaly advokátky, soudkyně i významné kulturní i politické pracovnice z oboru práva a měly možnost vyměnit si na pracovních zasedáních názory na řešení různých problémů, že měly možnost navázat osobní setkání významná i pro jejich spolupráci do budoucna.

Faktem zůstává, že ve své denodenní práci se setkávají s množstvím lidí, které svými názory mohou ovlivňovat, a tak každá z nich může přispět svým dílem ke zlepšení skutečného i právního postavení nejen žen, ale i každého jednotlivce. To bylo také cílem této zdařilé a všemi přítomnými vysoce hodnocené konference.

Za to patří její organizátorce, advokátce paní Dianě Kempe, vřelý dík.

JUDr. Marie Cilínková,
advokátka v Praze

Z ODBORNÉHO TISKU

Připravuje JUDr. Jaroslava Vanderková

AD NOTAM

Číslo 1/2001

Kovařík, Z.: Notářské protesty

Ryšánek, Z.: Změny společenské smlouvy u společnosti s ručením omezeným
Vrcha, P.: Do třetice k otázce narovnání nebo uznání věcného práva k nemovitosti

Pěcha, F.: K otázce smluvního zřeknutí se dědického práva, pořizování vzájemných závětí a uzavírání dědických smluv

DANĚ

Číslo 3/2001

Petlach Lubomír: Daňové úniky a nedoplatky v současné daňové soustavě ČR

Číslo 4/2001

Hrstková Dubšeková Lenka: Hlavní změny daně z příjmů právnických osob ve vztahu k daňovému přiznání za rok 2000

Grossová Marie: Doručování písemností v daňovém řízení

DHK

Číslo 5/2001

Běhounek Pavel: Drobné stavby jako hmotný majetek – v roce 2001 konečně jasno

Drbohlav Josef: K opravám provedeným nájemcem na pronajatém majetku nad rámec nájemného

Burda Zdeněk: Pravidla pro stanovení paušální daně z příjmů fyzických osob

Číslo 6/2001

Drbohlav Josef: Příjmy a výdaje spoluvlastníků nemovitostí po novele ZDP

Novotný Vladimír: Některé změny ve zdaňování pohledávek

Burda Zdeněk: Problémy s paušální daní

Tvardíková Eva, Ryllová Zuzana: Podnikání ve sdružení bez právní subjektivity

Číslo 7/2001

Běhounek Pavel: Nové vymezení příjmů z prodeje nemovitostí osvobozených od daně

Kořínek Miloš: Co by měl daňový subjekt vědět o daňové kontrole

Zahradníčková Marie: Obchodní rejstřík ve světle nových právních úprav

Hrouzek Jaroslav: K odpovědnosti členů orgánů obchodních společností

OBCHODNÍ PRÁVO

Číslo 3/2001

Hušek Jan: Doručování písemností soudem v novele občanského soudního řádu

Pelikánová Irena: Pojetí státních právnických osob ve světle nejnovější legislativy

Mates Pavel: Soud nebo úřad pro ochranu osobních údajů?

PRÁVNÍ ROZHLEDY

Číslo 4/2001

Pelikánová, I.: Problém převodu a přechodu práv

Pazderka, S.: Rozhodování správních úřadů o soukromých právech nebo povinnostech

Fejta, J., Grulich, T.: Promlčení směnečných práv a praktická aplikace § 334 obchodního zákoníku

Andree, K.: Několik poznámek k článku M. Kindla „K ‚novátorským‘ důsledkům zákona o ochraně osobních údajů“

Maštalka, J.: Zákon o ochraně osobních údajů a novátorské výklady

Soudní rozhodnutí:

Nejvyšší soud České republiky: Vztah tísňe a bezprávné výhrůžky. K dokazování skutečností, majících za následek absolutní neplatnost právního úkonu, z úřední povinnosti

Nejvyšší soud České republiky: K rozhodování o zrušení věcného břemene, vzniklého ze zákona před přijetím Listiny základních práv a svobod

Nejvyšší soud České republiky: K možnosti trestního postihu za nekalou soutěž

Krajský soud v Ústí nad Labem: K otázce přípustnosti opakovaného zastupování účastníka řízení (mandanta) obecným zmocněncem (zaměstnanec mandantě – právnícké osoby) v souvislosti s realizací mandátní smlouvy

PRÁVO A PODNIKÁNÍ

Číslo 3/2001

Plíva Stanislav: Obchodní závazky po novele obchodního zákoníku

Hušek Jan: Novela obchodního zákoníku a firma podnikatele – fyzické osoby
Elek Štefan: Vznik a převod práv spojených s cennými papíry

PRÁVO A RODINA

Číslo 4/2001

Radvanová Senta: Výkon rodičovských práv
Burešová Eva: Zbavení způsobilosti k právním úkonům
Otázky a odpovědi:
Právní důsledky zasnoubení
Výživné na dítě v případě střídavé výchovy
Převod členských práv na družstevní byt
Vyživovací povinnost za studujícího syna

PRÁVO A ZAMĚSTNÁNÍ

Číslo 3/2001

Kalenská Marie: K některým otázkám zahraniční pracovní cesty
Jarošová Marta: Nemocenské pojištění společníků veřejných obchodních společností a komanditních společností
Karásková Květuše: Ochranná lhůta v nemocenském pojištění

Číslo 4/2001

Příb Jan: Nová úprava předčasného starobního důchodu a další změny v důchodovém pojištění od 1. července 2001
Jarošová Marta: Změny zákona o pojistném na sociální zabezpečení pro některé osoby samostatně výdělečně činné od 1. ledna 2001

SOUDCE

Číslo 3/2001

Macur Josef: Současné úsilí o kodifikaci pravidel mezinárodního civilního procesu

Číslo 4 – 5/2001

Připomínky a poznatky přednesené zástupci Soudcovské unie při jednání Legislativní rady vlády ČR o návrhu zákona o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů (zákon o soudech a soudcích)

SOUDNÍ ROZHLEDY

Číslo 3/2001

Nejvyšší soud České republiky: Sjednání zaplacení poplatku z převodu nemovitosti v kupní smlouvě

Nejvyšší soud České republiky: Ujištění prodávajícího o vlastnostech prodávané věci

Nejvyšší soud České republiky: K možnosti vyloučení soudce pro podjatost z důvodu jeho dřívějšího rozhodnutí v téže trestní věci

Nejvyšší soud České republiky: K posuzování stupně nebezpečnosti činu pro společnost v případě protiprávního užívání cizího bytu

Nejvyšší soud České republiky: K totožnosti skutku. K posuzování eventuálního úmyslu pachatele ve vztahu ke smrtelnému následku týrání dítěte

TRESTNÍ PRÁVO

Číslo 3/2001

Chmelík Jan: Novelizace trestního řádu a úvahy de lege lata

Musil Jan, Prášková Helena, Faldyna František: Úvahy o trestní odpovědnosti právnických osob de lege ferenda

Vaněček Petr: K použitelnosti nových důkazních prostředků

Číslo 4/2001

Císařová Dagmar: Novelizace a rekodifikace trestního řádu ČR a aktuální problémy teorie dokazování v trestním řízení

Teryngel Jiří: K poměru nedovoleného ozbrojování a přestupku na úseku zbraní a střeliva

Pařízek Igor: Některé problémy prodloužení vazby

ZDRAVOTNICTVÍ A PRÁVO

Číslo 3/2001

Stanovisko č. 1/2000 Úřadu pro ochranu osobních údajů

Eppinger Aleš: Konkurenční doložky v pracovním právu

Číslo 4 – 5/2001

Zákon č. 48/1997 Sb., o veřejném zdravotním pojištění

Připravuje JUDr. Jaroslava Vanderková

MLADÁ FRONTA DNES – ze 7. 2. 2001 informuje o rozhodnutí Ústavního soudu ze 6. 2. 2001 v článku nadepsaném **Stát připlatí na advokáta.**

Ústavní soud v zásadním verdiktu rozhodl, že občan má právo požadovat od státu odškodnění za to, že si musel zaplatit advokáta, když byl obviněn z trestného činu, později ho však soud vyšší instance osvobodil, a naopak rozhodl, že je nevinen.

Takové stanovisko zaujal Ústavní soud vůbec poprvé, podobný průlomový verdikt však zazněl již před časem u Nejvyššího soudu.

Co říká Listina základních práv a svobod: „Každý má právo na náhradu škody způsobené mu nezákonným rozhodnutím soudu, jiného státního orgánu či orgánu veřejné správy nebo nesprávným úředním postupem.“

Co namítalo ministerstvo spravedlnosti: „Za škodu nelze pokládat vlastní náklady obviněného na řízení. Již v době, kdy se stěžovatel rozhodl uzavřít smlouvu s advokátem, věděl, že náklady ponese sám.“

Co řekl Ústavní soud: „Právní zastoupení, které musel stěžovatel hradit, bylo přiměřeným a nutným krokem v podstatě vynuceným státem. Šlo vlastně o náklady vynaložené v zájmu samotného právního státu. Tím, že se věc důkladně projednala, zjistilo se, že to nebyl trestný čin, a tím se přispělo k právní jistotě všech občanů,“ řekl soudce Ústavního soudu Vladimír Klokočka. Připomněl, že jednotlivé případy se od sebe mohou lišit a každý musí být posuzován samostatně. „Chápu obavy ministerstva spravedlnosti, aby se systém náhrad za právní zastupování nerozšířil, ale občan nemá jinou možnost, jak se dobrat právní ochrany,“ uvedl soudce. ■

KLADENSKÝ DENÍK uveřejnil 15. 2. 2001 krátkou zprávu, že policie obvinila z trestného činu pomluvy šestaosmdesátiletého muže, který písemně i slovně napadl advokátku, čímž vážně poškodil její pověst a vážnost. Citujeme:

Z pomluvy obvinil v těchto dnech policejní vyšetřovatel šestaosmdesátiletého muže z Kralup nad Vltavou. Ten je podle policistů autorem dopisu adresovaného na Ústavní soud v Brně. Obsahem listu je slovní napadání jisté advokátky, která je podle autora případem pro psychiatry a kriminalisty, neboť se ho prý snaží okrást. Muž svá silná tvrzení doplnil výroky o šílenství právničky, jež ho údajně připravuje o peníze pomocí podvodu, lži a korupce. Podobná slova použil také,

když o uvedené ženě hovořil na Katastrálním úřadu ve Slaném, čímž vážně poškodil její pověst a vážnost. ■

Každou činnost, každý krok lze posuzovat z naprosto rozdílných hledisek. Tuto známou pravdu potvrzují dvě vytištěné zprávy. První v HALÓ NOVINÁCH ze 16. 2. 2001 a druhý v ostravské SVOBODĚ z téhož dne.

HALÓ NOVINY: Vstříc nemajetným občanům. – Česká advokátní komora (ČAK) usiluje o to, aby Ministerstvo spravedlnosti vytvořilo fond, z něhož by mohli čerpat finanční prostředky lidé, kteří nemají peníze na výdaje spojené se soudním řízením.

SVOBODA: Advokáti chudým, nebo hlavně sobě? – Česká advokátní komora chce, aby ministerstvo spravedlnosti vytvořilo finanční fond pro lidi, kteří nemají peníze na výdaje spojené se soudním řízením. Podle tajemníka komory Jiřího Klouzy si advokáti uvědomují, že lidé ve špatné sociální situaci se nemohou domoci svých práv soudní cestou, protože soudní řízení je pro ně příliš drahou záležitostí.

Uvedl, že advokátní komora o zřízení takového fondu, do kterého by přispíval stát a případně advokátní komora, jedná s ministerstvy spravedlnosti, financí a ministerstvem práce a sociálních věcí.

Zmíněné argumenty advokátní komory by zněly velmi lidumilně, kdybychom nebrali v úvahu, že i advokáti jsou svým způsobem podnikatelé, kteří znalosti studiem a praxí získané velmi tržně prodávají svým klientům.

Přistoupil-li by stát na návrh komory, získali by advokáti bezesporu širokou klientelu jistěnou tzv. státní zakázkou. ■

Výjimečně uvádíme výstřižek z BLESKU ze dne 27. 2. 2001, kde v anketě **Můžete si dovolit advokáta** odpovídá z osmi lidí kladně jeden (manažer) a jedna osmdesátiletá důchodkyně. Dotázaný pan Peřina uvedl, že by se raději obrátil na své přátele a kamarády, advokáta nepotřebuje. Panu Peřinovi gratulujeme ke kvalifikovaným kamarádům. ■

K široce diskutované otázce registrovaného partnerství byl v ZEMSKÝCH NOVINÁCH dne 27. 2. 2001 uveřejněn článek **Páry stejného pohlaví by mohly uzavírat registrované manželství**.

Návrh zákona o registrovaném partnerství osob téhož pohlaví připravil ministr spravedlnosti. Autoři návrhu zdůrazňují, že svým obsahem odpovídá rezoluci Evropského parlamentu, který vyzval státy unie, aby gayům a lesbičkám zaručily

rovnoprávnost s ostatními členy společnosti. Zákon o partnerství byl neměl soužití dvou lidí upravovat na základě jejich sexuální orientace.

Podobnou připomínku vznesla také Česká advokátní komora. „Navrhovali jsme, aby zákon řešil partnerství osob univerzálně. Žít spolu přece mohou bez jakékoliv sexuální motivace i bratr a sestra nebo dva přátelé. Na tyto lidi zatím právní systém nepamatuje,“ upozornila Květa Slavíková z advokátní komory, která se k návrhu vyjadřovala v připomínkovém řízení. ■

SVOBODA, Ostrava ze dne 24. 2. 2001 v článku s nadpisem **Příčiny větší-nou objektivní, přesto rezignují** otiskla rozhovor s místopředsedou KS v Ostravě, který se zabývá problémy tohoto soudu a jeho kritikou ze strany ministra spravedlnosti. V článku byl vytištěn i názor čtenářů, kteří vyslovili podezření, zda nejsou soudní spory záměrně prodlužovány, a to nejen u občanskoprávních sporů, aby si advokáti a soudci přišli na větší peníze. Odpověď byla tato:

Záměr prodlužovat řízení různými obstrukcemi je mnohdy zřejmý u obžalovaných, jejich obhájců, aby tím úmyslně oddálili vydání soudního rozhodnutí. Soudce však má pevný měsíční plat, nelze mu přiznat žádné finanční odměny. Je tudíž jednoznačně v jeho zájmu, aby věc co nejdříve skončil. ■

HALÓ NOVINY Praha dne 28. 2. 2001 – **Každý občan na advokáta nemá.** Na dotaz novin odpověděl JUDr. Jiří Klouza:

Ne všichni občané mají možnost pořídit si zastoupení advokátem, případně daňovým poradcem. Proto komora usiluje o zákonnou úpravu bezplatné právní pomoci, kdy za první republiky to bývalo takzvané právo chudých. Naše tendence směřuje k tomu, aby žadatelé o právní službu, který nemá dostatek finančních prostředků na úhradu soudních poplatků a nákladů svého zastoupení, soud ustanovil právního zástupce převážně z řad advokátů s tím, že náklady na tohoto zástupce by částečně hradil stát z nějakého fondu. Česká advokátní komora iniciuje vládní návrh, který projednává s ministerstvem spravedlnosti. ■

MLADÁ FRONTA DNES z 19. 3. 2001 se věnovala tématu soudy, peníze, advokát. Z článku **Advokát? Pro mnohé přepych** uveřejňujeme výňatek.

Těch, kteří si nemohou dovolit zaplatit advokáta, aby bránili svá práva u soudu, neustále přibývá. Kromě toho mnoho lidí o bezplatného advokáta ani nepožádá. Soudnímu sporu se raději vyhnou. Svědčí o tom i rostoucí počet žádostí na advokátní komoru o bezplatnou pomoc: během dvou let se od roku 1998 více než

zdvojnásobil na 1 200. „Může přijít čas, kdy komora nebude moci všechny uspokojit,“ varuje tajemník České advokátní komory Jiří Klouza.

Rada odborníků upozorňuje, že v tuzemsku chybí takzvané právo chudých, které existovalo za první republiky a zaručovalo každému, aby byl v případě nutnosti zastupován advokátem.

Stanovisko pro povinné zastoupení zastává místopředseda Ústavního soudu Miloš Holeček. Soudí, že je dobrá nynější praxe, kdy člověk u některých případů musí mít povinně advokáta. „Vím, že je to kritizováno, ale ty případy jsou tak složité, že je v zájmu navrhovatelů, aby měli právní ochranu.“

Proti povinnému zastupování je občan, který podal s ústavní stížností návrh na zrušení ustanovení zákona, které předepisuje povinné zastoupení advokátem před ÚS. Stížnost s návrhem na změnu zákona byla odmítnuta. Na otázky odpověděl takto:

Vadí vám nejmíc to, že advokát stojí peníze?

To je také důvod, ale ne hlavní. Pokud si účastník přeje zastoupení, zaplatí, to je v pořádku. Jenže co když si tu záležitost chce prostě vyřídit sám? Proč má platit za něco, co si nepřeje?

A co když je chudý? A advokáta by mu z toho důvodu přidělila advokátní komora a nic by neplatil?

Je ponižující prokazovat, že je někdo chudý a není schopen zaplatit právní zastoupení, které nechce.

Advokát však spíše než laik zaručí, že podání k Ústavnímu soudu bude splňovat všechny požadované náležitosti. To nepopíráte?

Zákon jasně říká, jaké náležitosti má návrh mít. Pokud to někdo nesplní, riskuje, že se to zamítne. To je jeho věc a jeho risk. ■

MLADÁ FRONTA DNES z 20. 3. 2001 měla speciální přílohu: Kolik zaplatíte právníkům. Otázkám reportérky byl vystaven tajemník ČAK dr. Jiří Klouza, který hlavně vysvětloval a informoval a už poněkoli káté v tisku zdůraznil, že ČAK usiluje o uzákonění „advokáta chudých“. V příloze byly otištěny příklady odměn za advokátní zastoupení, vysvětlen rozdíl mezi smluvní a tarifní odměnou a stručná informace o soudních poplatcích. ■

ČESKÉ SLOVO dne 5. 3. 2001 položilo tři otázky Janu Jařabovi, novému zmocněnci pro lidská práva při Úřadu vlády. Otiskujeme první otázku a odpověď:

Která témata považujete pro svou práci za prioritu?

Chtěl bych také dosáhnout toho, aby občané, kteří vedou občanskoprávní spor, měli nárok na bezplatnou právní pomoc. Obhájci ex offio jsou dosud

přidělování jen ve věcech trestních. Třetí oblastí, na kterou se zaměřím, je postavení lidí v domovech důchodců nebo v psychiatrických léčebnách. Pacienti, kteří v nich pobývají, mohou být dosud zbavováni svéprávnosti, aniž by se účastnili soudního řízení a měli právo na obhájce. Zůstávají bezbranní. ■

VEČERNÍK PRAHA dne 10. 3. 2001 uveřejnil zprávu, že dva dvaadvacetiletí mladíci navštívili advokátní kancelář a podařilo se jim z pověšeného kabátu vzít klíče od auta. Při pokusu o prodej kradeného auta se jim stala dopravní nehoda, byli dopadeni a obviněni z trestného činu krádeže. (Doposud se naši klienti v kancelářích omezovali na obsahy ledniček, kabelky, šatstvo a drobné domácí spotřebiče.) ■

VEČERNÍK PRAHA z 12. 3. 2001 – **Soudci se zlobí na mobily**. Mít mobilní telefon v soudní síni je zakázáno, píše se v poznámce. A dále:

Válka majitelů mobilů s justicí spočívá v něčem jiném: svědci (obvykle obhajoby, někdy i možní spoluviníci souzeného) mají v kapse zapnutý mobil a další svědci (či možní spoluviníci) někde na chodbě naslouchají, aby se náhodou nespletli při vlastní výpovědi a „neuškodili“ nezřídka bývalému kamarádovi. Ví se ale už také o tak zvané mobilové fintě advokátské. Někteří právníci jsou totiž tak zapomnětliví, že při odchodu ze soudní síně své mobily „omylem“ nechají pod svými papíry, nebo někde v koutku lavice – a pak na jiných naslouchají jednání soudních senátů o rozsudku. Soudci se občas i přou o tom, který důkaz o vině souzeného je nezvratný a který „tak trochu na vodě“. Mobilní odposlech samozřejmě napovídá obhájcům, o co je třeba opřít hlavní body odvolání jejich klienta k dalšímu soudu. Jak jsme ale zjistili na pražském městském soudu, „advokátská finta“ je už také známá – a senáty raději zasedají v kancelářích předsedů senátů.

(Až tak hluboko jsme klesli?) ■

MLADÁ FRONTA DNES dne 9. 3. 2001 přinesla článek „**Právníci: známé jméno vydělává. Hvězdy jsou stál nedostupnější**“. Kromě žebříčku Elita advokátů, který sestavili zřejmě autoři článku, jsou v článku i stručné odpovědi či názory soudců a tajemníka ČAK.

Z textu vyjímáme:

Zatímco neustále přibývá lidí, kteří z finančních důvodů musí žádat advokátní komoru o přidělení advokáta, úzká skupina elitních českých právníků se zdá čím dál více nedosažitelná pro obyčejného smrtelníka.

Vloni se na komoru obrátilo tisíc žadatelů, kteří neměli peníze na advokáta a kterým ho komora musela přidělit. Naopak elitní právníci si mohou dovolit vybrat takové případy, které jim vyhovují. Mnohé klienty musí odmítat.

Proč vlastně lidé stále více touží po advokátech, které znají z novin nebo televize?

„Advokáti mají sice zákaz reklamy, ale o kom se často mluví, toho všichni chtějí. Lidé jim prostě víc věří. Lidé jsou iracionální, emotivní,“ říká soudce Ústavního soudu Vojtěch Cepl. „Známý obhájce si nemůže dovolit případy odbýt,“ dodává soudce vrchního soudu Jiří Lněnička.

Že by slavnější advokát měl lepší pozici i před soudci, není totiž vůbec jisté. „Myslím, že tam není přímá souvislost, záleží na osobnostech na obou stranách, tedy na straně soudců i advokátů,“ říká Cepl.

„Občas také musíme vyřizovat podněty, kdy si advokáti stěžují na své kolegy například proto, že se nadměrně a nedovoleně prezentují a inzerují v médiích. Ostré lokty tedy jsou i na tomto poli,“ podotkl tajemník České advokátní komory Jiří Klouza. ■

ZEMSKÉ NOVINY PRAHA z 19. 3. 2001 – „**Vězeň volal mobilem a nikdo neví, kde ho vzal**“.

Při telefonování mobilním telefonem přistihl dozorce vazební věznice v Liberci jednoho z obviněných. Muž je podezřelý z krádeží s milionovými škodami a hrozí mu až dvanáct let ve vězení. Vyšetřovatelé se obávají, že mohl ovlivňovat svědky a dávat pokyny i svým komplicům na svobodě. Jak se telefon na celu dostal, vedení věznice zatím netuší.

„Může to být práce advokátů, mohl ho dostat v balíku od rodiny, nevylučují ani spolupráci dozorců,“ řekl strážní služby. Důkladné prohlídce bývá podrobena každá návštěva, včetně advokátů. V úvahu tak přichází pošta nebo podplacená stráž. Pošta je podle něj i přes prováděné kontroly nejproblémovější, protože dozorcí nemají odpovídající vybavení. ■

MLADÁ FRONTA DNES z 19. 3. 2001 – „**Velbloud v nebi, právo na zemi**“ od Karla Steigerwalda – zkráceně:

Život je stále složitější. Ochrana a nalézání práva se komplikují. Bez advokáta běžný občan u soudu zabloudí. Cena advokátovy služby je drahá.

Stále větší počet občanů potřebuje bezplatné právní zastoupení. Peníze nestačí, u advokátní komory vzniká nový fond. Státe, plat!

Nebe preferuje chudé. My však žijeme tady dole. A zde je lepší být bohatý než chudý a lepší je mít drahého advokáta než toho zadarmo. Jako by celé lidské

uspořádání tady na zemi bylo kvůli advokátům. Kdo bez nich rozumí spravedlnosti? Ale spravedlnost je stále dražší. Nic si náš cit nepřejí víc, než aby i chudý měl skvělého advokáta. Dokonce – právě chudý. Je slabší. Ale víc než milosrdenství fondů a advokátů ex offio by prospělo snížení nákladů, zlevnění právního provozu, jednodušší právo, racionálnější soud.

Jenže svět jde opačným směrem: spíše dojde velbloud do nebe, než projde občan bez drahého advokáta džunglí spravedlnosti. A bůh mohl by k tomu dodat: Běžte a ukažte mi chudého advokáta. ■

LIDOVÉ NOVINY PRAHA uveřejnily dne 28. 3. 2001 tabulku 50 nejnvýhodnějších povolání, kterou zpracovali experti z personálních agentur. Přetiskujeme text tabulky „Advokát“.

Výhody: dobrý pocit (vždy někomu pomáhá), je svým vlastním pánem

Nevýhody: malá perspektiva růstu, závislost na klientech (mnozí neplatí náklady řízení)

Předpoklady: zápis v seznamu advokátů vedeném Českou advokátní komorou

Advokát musí mít odvalu se rozhodnout a nést odpovědnost. „Je to povolání, které má dramatickosti a hluboký smysl. Nevím o hezčí kombinaci,“ říká advokát Tomáš Sokol. ■

HOSPODÁŘSKÉ NOVINY PRAHA dne 5. 4. 2001 uveřejnily obsáhlý rozhovor s předsedkyní Nejvyššího soudu ČR Eliškou Wagnerovou, která je jedním z mimoparlamentních oponentů vládního návrhu zákona o soudcích, soudech, přísedících a státní správě soudů. V rozhovoru s názvem „**Soudci nesmí žít dál ve věži ze slonoviny**“ je též pozoruhodná pasáž věnovaná společenskému vztahu soudce – advokát. Citujeme.

A jak se díváte na společenský večírek?

Soudce by si měl dávat pozor na to, jaká přijímá pozvání, zejména od advokátů. Na večírek bych nebyla až tak přísná, ale určitě by mi připadalo nepřípadné, aby soudce pravidelně chodil s konkrétními advokáty na různá občerstvení a nechal si za ně zaplatit. To je špatně, to se nesmí.

Mimochodem, mnohá důležitá obchodní a politická rozhodnutí padají právě na podobných akcích.

Politická. Ale soudce není politik. Do zákona bych napsala, že se soudci zapovídají nechat si od advokátů platit večere. Když jde někdo ze soudců s advokátem jednou na oběd a nechá si ho i zaplatit – dobře. Ale když se dohodnou na příštím obědě, má ho zaplatit soudce. I když jeden americký soudce mi říkal, že

on s advokáty raději vůbec na obědy nechodí, protože je jenom člověk a nevyklučuje, že kdyby se s někým pravidelně scházel, měl by ho asi raději. Tím by ho podvědomě preferoval před někým, s kým na obědy nechodí. ■

MLADÁ FRONTA DNES z 29. 3. 2001 uveřejnila článek „**Kauzu asanace zbrzdil advokát**“.

Bývalý advokát zbrzdil o několik měsíců prošetřování akce Asanace, z aniž kvůli perzekuci disidentů hrozí tresty řadě funkcionářů StB.

Zastupoval jednoho z obviněných a účastnil se vyslyšení svědků a dalších právních úkonů v době, kdy už ve skutečnosti advokátem nebyl.

Jednal, jako by zastupoval svého klienta po celý minulý rok, ačkoli podle informací České advokátní komory byl ze seznamu advokátů vyškrtnut již v únoru. Nikomu to však neřekl a pracovníci úřadu vyšetřování se to dověděli v prosinci.

„Nemám důvod se o tom bavit. Všechno jsem dělal ve prospěch klienta,“ řekl na svou obhajobu. Advokátní komora ho navíc nemůže ani nijak postihnout – je totiž už v důchodu. O osudu trestního podání zatím rozhodnuto není. ■

ČESKOBUDĚJOVICKÉ LISTY uveřejnily dne 7. 4. 2001 výňatky z projevu premiéra Zemana dne 6. 4. 2001 na stranickém sjezdu ČSSD. Vyjímáme:

„Chtěl bych vyjádřit svoji zvláštní radost nad tím, že se nám daří plnit i cíl, kvůli kterému jsme byli tak často a tak dlouho zesměšňováni – cíl, který jsme si zapamatovali pod heslem akce Čisté ruce, ale který neznamena nic jiného, než boj proti ekonomické kriminalitě,“ řekl také Zeman. Stíhání tunelářů je však podle něj těžké, neboť tito lidé disponují značnými finančními prostředky, „dovedou si najmout skvělé advokáty a možná nejenom advokáty“. ■

Sdělení určené těm, kteří se chtějí obrátit na Evropský soud pro lidská práva

I. JAKÉ ZÁLEŽITOSTI MŮŽE SOUD PROJEDNÁVAT?

1. Evropský soud pro lidská práva je mezinárodní institucí, která za určitých podmínek může přijímat stížnosti osob dovolávajících se porušení práv zaručených Evropskou úmluvou o lidských právech. Tato Úmluva je smlouvou, jíž se velký počet států zavázal zachovávat určitá základní práva jednotlivce. Tato práva jsou formulována jednak v Úmluvě samotné, jednak ve čtyřech protokolech (Dodatkovém protokolu a Protokolech č. 4, 6 a 7), které členské státy podepsaly. Předkládáme Vám tyto texty i s poznámkami o výhradách.
2. Domníváte-li se, že jeden ze států, které Úmluvu podepsaly, porušil ***k Vaší újmě*** některé ze základních práv, můžete se obrátit na Soud.^{*)} Tento se však může zabývat jen stížnostmi na porušení práv zakotvených v Úmluvě nebo v Protokolech. Soud není odvolacím soudem ve vztahu k národním soudům, sám nemá pravomoc rozsudky národních orgánů rušit ani je měnit. Nemůže ani přímo ve Vaš prospěch intervenovat u orgánů, jehož rozhodnutí napadáte.
3. Soud nepřijímá stížnosti, pokud směřují proti jednomu ze států, které Úmluvu nepodepsaly, anebo pokud se týkají skutečností, které nastaly před pevně stanoveným datem. Toto datum se různí podle státu, který výhradu učinil a podle toho, zda se stížnost týká práva zakotveného v samotné Úmluvě či v některém z Protokolů.

---

^{*)} Pozn. redakce: Stížnost lze sepsat v jakémkoliv jazyce kteréhokoliv smluvního státu Úmluvy. Srov. k tomu blíže Hubálková, E.: Stručná rukojeť českého advokáta k Evropské úmluvě o lidských právech, zvl. číslo BA, říjen 2000, str. 7 a násled.

4. Soudu můžete předložit stížnost směřující proti aktu **státního orgánu** (parlament, správní orgán, soud aj.) některého ze smluvních států. Soud se nemůže zabývat stížnostmi vedenými proti jednotlivcům nebo nestátním institucím.
5. Než se na Soud obrátíte, musíte vyčerpat **všechny opravné prostředky**, které zákonodárství daného státu předepisuje a které by mohly zabránit stavu, kvůli němuž se na Soud chcete obrátit. Je třeba se odvolat až k nejvyšší soudní instituci daného státu, příslušné v dané věci (např. u stížností týkajících se porušení základních lidských práv je to Ústavní soud ČR). Pokud ovšem napadáte rozsudek, zejména odsuzující, není nutné žádat o obnovu řízení po vyčerpání řádných opravných prostředků. Při podání těchto opravných prostředků byste měli znát procesní předpisy, zejména lhůty, které jsou v nich předepsány. Pokud bylo například Vaše podání zamítnuto jako opožděné či z důvodu nerespektování procesní podmínky, Soud se pravděpodobně nebude Vaší stížností zabývat ve věci samé.
6. ***Jakmile nejvyšší příslušná instance rozhodne, náleží Vám šestiměsíční lhůta, během které máte možnost obrátit se se svou stížností na Soud.*** Směřuje-li Vaše stížnost proti odsouzení, běží tato lhůta od doručení konečného rozhodnutí a nikoli od zamítnutí eventuálního návrhu na obnovu řízení. Soud se nebude moci Vaší záležitostí zabývat, pokud před uplynutím šestiměsíční lhůty nepředložíte, alespoň ve stručné formě, jasný výklad Vaší stížnosti.

II. JAKÝM ZPŮSOBEM SE NA SOUD OBRÁTIT?

7. Domníváte-li se, že Vaše stížnost směřuje proti porušení jednoho z práv zaručených Úmluvou nebo jedním z Protokolů a že jste zároveň splnili všechny předepsané podmínky, zašlete vedoucímu Kanceláře Soudu dopis obsahující níže uvedené informace. Váš dopis adresujte na:
Au Greffier de la
Cour européenne des Droits de l'Homme
Conseil de l'Europe
F-67075 STRASBOURG CEDEX.
8. Váš dopis by měl obsahovat:
  - a) krátké shrnutí předmětu Vaší stížnosti;
  - b) uvedení práv zaručených Úmluvou, jejichž porušení se dovoláváte;
  - c) výčet vyčerpaných odvolání;
  - d) seznam rozhodnutí státních orgánů vztahujících se k Vaší záležitosti: jejich datum, stručný obsah a orgán, který je vydal. K Vašemu dopisu přiložte

kopie těchto rozhodnutí. (Dokumenty, které předložíte, Vám nebudou moci být vráceny. Je tedy ve Vašem zájmu zaslat kopie, **ne originály**.)

9. Vedoucí Kanceláře Soudu Vám odpoví. Je možné, že si od Vás vyžádá další dokumenty, informace nebo doplňující vysvětlení týkající se Vaší stížnosti. Bude Vás informovat o tom, zda se Komise již podobným případem zabývala. V případě, že by přípustnost Vaší žaloby narážela na evidentní překážku, upozorní Vás na ni. Nemůže Vás však informovat o právních předpisech státu, proti kterému je Vaše stížnost namířena.
10. Pokud z Vaší korespondence s vedoucím Kanceláře soudu vyplyne, že Vaše podání bude moci být u Soudu zaregistrováno jako stížnost, a pokud s tímto faktem budete souhlasit, **budou Vám zaslány formuláře nezbytné pro oficiální podání stížnosti**. Jakmile tyto materiály vyplníte a zašlete vedoucímu Kanceláře Soudu, Vaše stížnost bude předložena Soudu.
11. O průběhu jednání Vás bude vedoucí Kanceláře Soudu informovat. Úvodní část jednání je písemná, a proto není potřebné, abyste osobně navštívili sídlo Soudu.
12. Bude-li to možné, pověřte sepsáním Vaší stížnosti advokáta. V pozdější fázi jednání, pokud nebudete mít prostředky na úhradu výdajů v souvislosti s právním zastoupením, budete moci požádat o bezplatnou právní pomoc. Tato pomoc Vám však nemůže být poskytnuta v okamžiku podání Vaší stížnosti Soudu.

Sdělení zpracoval sekretariát Soudu

Celostátní turnaj advokacie v tenise 2001

Advokátní kancelář Mgr. Mariana Herese a JUDr. Jaroslava Koutského v Mostě pořádá XI. ročník tradičního celostátního turnaje advokacie v tenise, na který si Vás tímto dovoluujeme pozvat.

VŠEOBECNÁ USTANOVENÍ

1. Pořadatel

Advokátní kancelář Mgr. Marian Heres
Moskevská 1/14, Most
Advokátní kancelář K+K+K,
JUDr. Jaroslav Koutský
Moskevská 12, Most

-
- 2. Místo uspořádání** tenisové dvorce Tenisového klubu v Mostě,
ul. Pod Resslerm
(konečná stanice autobusu č. 16)
- 3. Ředitelství turnaje** ředitel Mgr. Marian Heres
čestný předseda JUDr. Alfréd Ivánka,
in memoriam
vrchní rozhodčí JUDr. Jaroslav Koutský
- 4. Technické zabezpečení** Tenisový klub Most
- 5. Náklady** vklady, ubytování, stravování na vlastní náklady účastníků
- 6. Technická ustanovení**
- a) vypsane soutěže*
1. dvouhra mužů
  2. dvouhra žen
  3. čtyřhra mužů
  4. dvouhra mužů přes 45 let
  5. smíšená čtyřhra
  6. soutěž útěchy
- soutěže jsou otevřeny pro všechny členy a pracovníky české a slovenské advokacie
  - soutěž č. 6 mohou hrát ti účastníci turnaje, kteří prohráli prvé utkání turnaje v soutěži č. 1
  - ředitelství turnaje si vyhrazuje právo úpravy vypsanych soutěží
  - všechny soutěže se hrají na dva vítězné sety, ve všech se zkrácenou hrou
- b) přihlášky* je nutné zaslat na adresu
AK Mgr. Marian Heres, Most, Moskevská 1/14,
PSČ 434 01, a to nejpozději do 15. 8. 2001,
event. faxem 035/620 63 97
- c) vklady* budou vybírány při prezentaci ve výši 500,– Kč pro všechny soutěže
- d) losování* se uskuteční dne 24. 8. 2001 po prezentaci
- 7. Časový pořad**
23. 8. 2001 večer uvítání účastníků, ubytování
24. 8. 2001 08.00 hod. prezentace, slavnostní
zahájení, losování
08.30 hod. zahájení soutěží 1, 2
13.00 hod. zahájení soutěží 3, 4

25. 8. 2001 09.00 hod. zahájení soutěží 5, 6
09.30 hod. semifinálové zápasy
13.00 hod. finálové zápasy

8. Všichni účastníci turnaje jsou povinni být k dispozici ředitelství turnaje po dobu účasti v turnaji. Hlavní rozhodčí má právo z účastníků turnaje určit rozhodčího.
9. Ubytování bude zajištěno na základě požadavků účastníků turnaje v hotelu MUROM. Požadavek s přesným datem ubytování je nutné uvést v přihlášce.
V průběhu turnaje bude 24. 8. 2001 uspořádán od 20.00 hodin

SPOLEČENSKÝ VEČER.

Srdečně zveme všechny příznivce bílého sportu do Mostu.

Mgr. Marian Heres

JUDr. Jaroslav Koutský

Pro Bulletin advokacie nakreslil Lubomír Lichý